

Lawiylar

«Kahin-lawiylarning dasturi» ••••
Kəydürmə qurbanlik toqrisidiki bəlgilimilər

¹ Wə Pərwərdigar Musani qakirip jamaət qediridin uningqa səz kīlip mundak dedi: —□

² Sən Israillarqa səz kīlip ularqa mundak degin: — Əgər silərdin biringlar Pərwərdigarning aldiqa bir qurbanlikni sunmaqci bolsanglar, qurbanliqlarni qarpaylardin, yəni kala yaki uxxak mallardin sunuxunglar kerək.

³ Əgər uning sunidioini kalilardin kəydürmə qurbanlik bolsa, undakta u bejirim ərkək haywannı kəltürsun; uning Pərwərdigarning aldidə qəbul boluxı üqün uni jamaət qedirining kirix aqzining aldidə sunsun. ■ ⁴ U qolini kəydürmə qurbanlikning bexioqa koysun; xuning bilən qurbanlik uning ornioqa kafarət

□ **1:1 «Wə»** — «Lawiylar» yaki «Kahin-lawiylarning dasturi» degən kitab «wə» degən səz bilən baxlinidu. Xuning bilən bu səz «Kahin-lawiylarning dasturi»ni «Misirdin qikix» degən kitabning əng ahirkı ayiti (40-bab, 38-ayət) bilən ziq baqlaydu. Məzkur kitab uning dawamidur: «Kirix səz»imizni kəring. **«jamaət qediri»** — yaki «kərxux qediri». «jamaət qediri» degən səzdiki «jamaət» ibraniy tilida «Huda bilən uqrixix» yaki «Huda bilən didarlixix» degən uqumni bildüridu. ■ **1:3** Mis. 29:10

boluxka qobul kilinidu. □ ⁵ Andin u Pərwərdigarning huzurida bukini boʻuzlisun; kaʼinlar boləan ʒarunning oʻqulliri kənini kəltürüp, jamaət qedirining kirix aʻzidiki qurbangahning üsti kismining ətrapiəa səpsun. ⁶ Andin *qurbanlik qiləuqi* kəydürmə qurbanlik qilinoʻan haywanning terisini soyup, tenini parqilisun ⁷ wə ʒarun kaʼinning oʻqulliri qurbangahta ot kalap otning üstigə otunlarni tizsun. ⁸ Andin kaʼinlar boləan ʒarunning oʻqulliri gəx parqilirini, bexi wə meyi bilən qəxup, qurbangahtdiki otning üstidiki otunning üstigə tərtip bilən tizip qəysun. □ ⁹ Lekin uning iq-qarni bilən paqaklirini *qurbanlik sunəuqi* suda yusun; andin kaʼin həmmisini elip kelip qurbangahning üstidə kəydürsun. Bu ot arkilik sunulidoʻan qurbanlik həsabida, Pərwərdigarəa huxbuy qikirilidoʻan kəydürmə qurbanlik bolidu.

Qoy padisidin qilinoʻan qurbanlik

¹⁰ Əgər u kəydürmə qurbanlik kilix üqün uxxak mallardin qoy ya əqkə qurbanlik

□ **1:4 «kafarət bolux»** — (ibraniy tilida «kafar» yaki «kippur») tüp mənisi «yepix». Gunahlarəa «kafarət kəltürüx» deganlik «gunahlarni yepix» degənliktur. Təwrat dəwridə Huda gunahlarni waqitlik yapatti wə xuningdək xu gunahlardin towa kilip qurbanlik kəltürgən bəndilirini kəqürüm kilatti. Injil dəwri kəlgəndə u Məsihning qurbanliki wasitisi bilən insannarning gunahlirini «elip taxlaydu» («Yuh.» 1:29, 36ni kərüng).

□ **1:8 «kaʼinlar boləan ʒarunning oʻqulliri»** — ʒarun bax kaʼin, oʻqulliri kaʼinlar kilip bekitilgənidi («Mis.» 28:1).

qilay desə, unda qda u bejirim boləan bir ərkikini kəltürsun. ¹¹ U uni qurbangahning ximal tərpidə Pərwərdigarning huzurida boʻuzlisun. Andin kaħinlar boləan Ҳarunning oʻqulliri kəninini elip, qurbangahning űsti kismining ətrapiəa səpsun. ¹² *qurbanlik qiləuqi* bolsa gəxni parqilap, bexi bilən meyini kesip ayrisun. Andin kaħin bularni elip qurbangahtiki otning űstidiki otuning űstidə tərtip boyiqə tizip koysun. ¹³ Lekin uning iq-qarni bilən paqaklarni *qurbanlik sunəuqi* suda yusun; andin kaħin həmmisini elip kelip qurbangahning űstidə kəydürsun. Bu ot arkilik sunulidiəan qurbanlik hesabida, Pərwərdigarəa huxbuy qikirilidiəan kəydürmə qurbanlik bolidu.

Uqar-qanatlar din qilinoəan kəydürmə qurbanlik

¹⁴ Əgər *qurbanlik qiləuqi* Pərwərdigarəa atap uqar-qanatlar din kəydürmə qurbanlik qilay desə, unda qta u pahtəklərdin yaki kəptər baqkiliridin qurbanlik kəltürsun. ¹⁵ Kaħin uni qurbangahning yenioəa elip kelip, bexini toləp űzűp uni qurbangahning űstidə kəydürsun; uning kəni sikilip qurbangahning temioəa sűrtűlsun. ¹⁶ Lekin taxlikini pəyliri bilən koəup qurbangahning xərk tərpidiki küllűkkə taxliwətsun; □ ¹⁷ u qurbanlikni ikki kənitining otturisidin yarsun, birəq uni ikki

□ **1:16 «taxlikini pəyliri bilən koəup...»** — yaki «quyruk pəyliri bilən űqəylirini koəup...».

parqə kiliwətmisun. Andin kaħin buni elip kurbangaħdiki otning üstidiki otunning üstigə koyup köydürsun; bu ot arkilik sunulidioħan kurbanlik hesabida, Pərwərdigarəħa huxbuy qikirilidioħan köydürmə kurbanlik bolidu.

2

Axlik hədiyyələr

¹ Əgər birkim Pərwərdigarning huzurioħa axlik hədiyə sunmaqçi bolsa hədiyəsi esil undin boluxi kerək; u uningəħa zəytun meyi quyup andin üstigə məstiki salsun. □ ■

² U uni elip kaħinlar boləħan Ĥarunning oqullirining aldioħa kəltürsun; andin *kaħin hədiyə sunoħuqining* yadlinixi üqün zəytun meyi iləxtürülgən undin bir qanggal elip, həmmə məstiki bilən koxup, bu hədiyəni kurbangaħta köydürsun; bu ot arkilik sunulidioħan, Pərwərdigarəħa huxbuy qikirilidioħan hədiyə bolidu. ■ ³ Əmma axlik hədiyədin qaloħini bolsa, Ĥarun bilən uning oqullirioħa təwə bolsun. Bu Pərwərdigarəħa ot arkilik

□ **2:1** «**esil un**» — ibraniy tilida təkitləngini yahxi tartiloħan, birhil yumxaklıqta, heçqandaq kepək arilaxmioħan un. ■ **2:1** Mis. 6:15; 9:17; Qel. 15:4 ■ **2:2** Law. 6:8

sunuloqanlarning iqidə «əng mukəddəslərnin biri» hesablinidu. □ ■

Pixuruloqan axliq hədiyələr

⁴ Əgər sən tonurda pixuruloqan nərsilərdin axliq hədiyə sunay desəng, ular zəytun meyi iləxtürülgən esil undin pixuruloqan tokaqlar yaki zəytun meyi sürülüp məsihləngən petir həmək namlardin bolsun. □

⁵ Əgər senin kəltüridiqan hədiyəng tawida pixuruloqan axliq hədiyə bolsa u zəytun meyi ixləxtürülüp esil undin petir həlda etilsun. ⁶ Sən uni oxtup üstigə zəytun meyi kuyuqin; u axliq hədiyə bolidu.

⁷ Senin kəltüridiqan hədiyəng kəzanda pixuruloqan axliq hədiyə bolsa undaqta u esil un bilən zəytun meyida etilsun. ⁸ Xu yollarda təyyarlanqan axliq hədiyələrnin Pərwərdigarınin huzuriqə kəltürgin; uni kahinqə bərgin, u uni kurbangahqə elip baridu.

⁹ Kahin bolsa axliq hədiyədin «yadlinix ülüxi»ni elip kurbangahning üstidə köydürsun. Bu ot arkilik sunulidiqan, Pərwərdigarqə huxbuy qikirilidiqan hədiyə bolidu. ¹⁰ Əmma axliq

□ **2:3 «Pərwərdigarqə ot arkilik sunuloqanlarning iqidə «əng mukəddəslərnin biri»»** — hədiyə-kurbanliqlar «əng mukəddəs» wə «mukəddəs» dəp bəlinidu. «əng mukəddəs» bolqan hədiyə-kurbanliqlarnin pəkət kahinlar əzila yeyixkə, xundakla mukəddəs jaydila yeyixkə bolatti. «mukəddəs» hesablanqan taamlardin ailidikiliri yeyixkə bolatti. ■ **2:3** Law. 10:12 □ **2:4 «tokaqlar»** — ibraniy tilida bu söz yaki həlkisiman yaki qəkküq bilən texilgən birhil namlarnin kərsitidu.

hədiyyədin qalqini bolsa, Harun bilən uning oqullirioqa təwə bolsun. Bu Pərwərdigarqoqa ot arkilik sunuloqanlarning iqidə «əng muqəddəslərləning biri» həsablinidu.

¹¹ Silər Pərwərdigarning huzurioqa sunidioqan hərəkəndək axliq hədiyyələr eqitku bilən təyyarlanmisun. Qünki silərləning Pərwərdigarqoqa otta sunulidioqan hədiyyənglərləning hēqkaysisida eqitku yaki hēsəlni keydürüxkə bolmaydu. ¹² Bularni Pərwərdigarning aldioqa «dəsləpki hōsul» süpitidə sunsanglar bolidu, ləkin ular huxbuy süpitidə qurbangahning üstidə keydürölüp sunulmisun.■

¹³ Sening hər bir axliq hədiyyəng tuz bilən tuzlinixi kerək; axliq hədiyyəngni Hudayingning əhdə tuzidin məhrum qilmay, hēm mē axliq hədiyyəliringni tuz bilən tuzliqin.■

¹⁴ Əgər sən Pərwərdigarqoqa «dəsləpki hōsul»din axliq hədiyyə sunay desəng, undaқта ziraətning yengi pixқан kək bexini elip, danlarni otta qorup, ezip talkan süpitidə sunoqin; bu «dəsləpki hōsul» hədiyyəsi bolidu; ¹⁵ sən uningqoqa zəytun meyi quyup üstigə məstiki saloqin; bu axliq hədiyyə bolidu. ¹⁶ Kaqin bolsa uningdin, yəni qorup ezilgən danlar bilən zəytun meydin bir qismini elip hēm mē məstiki bilən qoxup, bolarni «yadlinix ülüxi» süpitidə keydürsun. Bu ot arkilik Pərwərdigarqoqa sunuloqan hədiyyə bolidu.

3

Inaklik qurbanlikliri

¹ Birsining sunidioqini inaklik qurbanliki bolsa, xundaqla kalilardin sunsa, u Pərwərdigarning huzurioqa bejirim bir ərkikini yaki qixisini kəltürsun. ² U sunidioqan bu haywanning bexioqa kolini koyup, andin uni jamaət qedirining kirix eqizi aldida boquzlisun. Andin kahinlar bolotan Harunning oqulliri kenini qurbangahning usti kismining ətrapiqa səpsun. ³ Sunoquqi kixi bu inaklik qurbanlikidin Pərwərdigarqa atap otta sunulidioqan hədiyə süpitidə bir kismini elip beqixlisun, yəni iq karnini yөгəp turotan mayni, xundaqla barlik iq meyini elip ■ ⁴ ikki bərakni wə ularning ustdidiki həmdə ikki yanpixidiki mayni ajritip, jigərninq bərakkiqə bolotan qawa meyini kesip, elip kəlsun. ⁵ Harunning oqulliri bolsa bularni qurbangahning ustigə kəltürüp ot ustigə koyulotan otunning ustdidiki keydurmə qurbanlikka koxup keydürsun. Bu ot arkilik sunulidioqan, Pərwərdigarqa huxbuy qikirilidioqan qurbanlik bolidu.■

Qoy padisidin bolotan inaklik qurbanliki

⁶ Birsining Pərwərdigarqa kilidioqan inaklik qurbanliki uqün sunidioqini uxxak maldin bolsa, undakta u bejirim bir ərkikini yaki qixisini kəltürsun. ⁷ Əgər uning qurbanliki koy bolsa uni Pərwərdigarning aldioqa kəltürüp,

⁸ kurbanlik kilidigan bu haywanning bexioa qolini koyup, andin uni jamaet qedirining kirix aozining aldida boquzlisun. Andin Harunning oqulliri kenini elip kurbangahning usti kismining atrapioga sapsun. ⁹ Sunoquqi kixi bu inaklik kurbanlikidin Pərwərdigaroga atap otta sunulidigan hədiyə süpitidə bir kismini, yəni uning meyini elip beqixlisun, — pütün maylik quyruqini uning omurtkisioga yekin yərdin ajritip elip, iq karnini yөгəp turoqan mayni, xundakla barlik iq meyini elip, ¹⁰ ikki bərəkni wə ularning üstidiki həmdə ikki yanpixidiki mayni ajritip, jigərnin bərəkkiqə bolqan qawa meyini kesip, elip kəlsun. ¹¹ Kahin bularni kurbangahning üstidə köydürsun; bu otta sunulidigan, Pərwərdigaroga ataloqan taam hədiyəsi bolidu.■

¹² Uning sunidigini eqkə bolsa, buni Pərwərdigarning huzurioga kəltürsun. ¹³ U qolini uning bexioa koyup, andin uni jamaet qedirining aldida boquzlisun. Andin Harunning oqulliri kenini elip kurbangahning usti kismining atrapioga sapsun. ¹⁴ Andin sunoquqi kixi bu kurbanliqtin Pərwərdigaroga atap otta sunulidigan hədiyə süpitidə bir kismini elip beqixlisun, yəni iq karnini yөгəp turoqan mayni, xundakla barlik iq meyini elip, ¹⁵ ikki bərəkni wə ularning üstidiki həmdə ikki yanpixidiki mayni ajritip, jigərnin bərəkkiqə bolqan qawa meyini kesip, elip kəlsun. ¹⁶ Kahin

■ **3:11** Law. 21:6,8,17,21,22; 22:25; Əz. 44:7; Mal. 1:12

bularni qurbangahning üstidə köydürsun; bu otta sunulidioğan, huxbuy qıkiridioğan taam hədiyəsi bolidu. Mayning həmmisi Pərwərdigarəğa təwədur.

¹⁷ Bu hərəkəndək turar jayinglarda silərgə əbədiy bəlgilimə bolidu; silər heçkəndək may yaki qan yeməsliginglar kerək. □ ■

4

Gunah, qurbanliqi, yəni «gunahni tiləx qurbanliqi»

¹ Pərwərdigar Musəəğa səz kəlip mundaq dedi:

² Israilləroğa səz kəlip mundaq degin: — «Birsi bilməy ezip, Pərwərdigar «kəilma» dəp buyruoğan hərəkəndək əmrlərdin birigə hiləplik kəlip selip, gunah kəilsa, *təwəndikidək kəilsun*: —

³ — əgər məsihləngən kahin həlkni gunahkə putlaxturidioğan bir gunahni kəilsa, undaқта u bu kəiloğan gunahni üqün bir bejirim yax torpaqni elip kəlip, Pərwərdigarəğa gunah qurbanliqi süpitidə sunsun. □ ⁴ U torpaqni jamaət qedirining kirix aqzining yenioğa, Pərwərdigarning aldioğa kəltürüp, qolini uning

□ **3:17 «əbədiy»** — Təwrattiki «əbədiy» değən səz ibraniy tilida ikki mənide ixlitilidu: (1) mənggü; (2) xu waqittiki qeki bekitilməğən, kərəlsiz, məhlətsiz uzun bir məzgilni kərsitidu. «koxumqə səz»imiznimu kərüng. ■ **3:17** Yar: 9:4; Law. 7:26; 17:10,14 □ **4:3 «məsihləngən kahin»** — bəlkim «bax kahin»ni kərsitixi mumkin. «Məsih kəlix» yaki «məsihləx» toqrisida «Mis.» 28:41ni wə izahətini kərüng.

bexioqa koyup, andin torpakni Pərwərdigarning huzurida boquzlisun. ⁵ Andin məsihləngən kahin torpakning kənidin azoqina elip, jamaət qədiri iqiğə kətürüp aparsun; ■ ⁶ kahin xu yərdə barmiqini kanoqa qilap, qanni mukəddəs jayning pərdisinin aldidə, Pərwərdigarning huzurida yəttə mərtiwə səpsun. ⁷ Xundakla kahin kəndin elip, jamaət qədiri iqidə Pərwərdigarning aldidə turəjan huxbuygahning mungguzlirigə sürsun. Torpakning qalojan həmmə kəninə bolsa, jamaət qedirining kirix aozining aldidiki keydurmə kurbanlik kurbangahining tüwigə təküp koysun; ■ ⁸ andin u gunah kurbanliki boləjan torpakning iqidin həmmə meyini ajritip qikarsun — yəni iq kərnini yəgəp turəjan may bilən qalojan iq meyi, ■ ⁹ ikki bərakni wə ularning üstidiki həmdə ikki yanpixidiki mayni ajritip, jigərnin bərakkiqə boləjan qawa meyini ajratsun ¹⁰ (huddi inaklik kurbanliki boləjan kalining iqidiki may ajritiloqandək); andin kahin bularni keydurmə kurbanlik kurbangahining üstidə keydürsun. ■ ¹¹ Lekin torpakning terisi bilən həmmə gəxi, bax bilən paqakliri, iq kərnə bilən zinini, ■ ¹² yəni pütkül torpakning qalojan kəsimlirini qedirgahning sirtioqa elip qikip, pak bir yərgə, yəni küllər təküliəjan jayoqa elip qikip, otunning üstidə otta keydürsun. Bular

■ 4:5 Law. 16:14; Qel. 19:4 ■ 4:7 Law. 9:9 ■ 4:8 Law. 3:3, 4 ■ 4:10 Law. 3:5 ■ 4:11 Mis. 29:14; Qel. 19:5

küllər təküldioqan jayda köydürüwetilsun. □ ■

¹³ Əgər pütkül Israil jamaiti əzi bilmigən həlda ezip gunah qiloqan bolsa, Pərwərdigarning «kılma» dəp buyruoqan hərəkəndə əmrlirigə hilaplıq ixlarning birini kılıp selip, gunahqa qüxüp kalsa, □ ■ ¹⁴ xundakla ularning sadir qiloqan gunahı aydinglaxkan bolsa, undakta jamaət gunah qurbanlıkı süpitidə bir yax torpaqni sunup jamaət qedirining aldioqa kəltürsun. ¹⁵ Jamaətning aksakalliri Pərwərdigarning aldidə qollirini torpaqning bexioqa koyup, andin torpaqni Pərwərdigarning aldidə boquzlisun. ¹⁶ Məsihləngən kahin torpaqning qenidin azoqina elip jamaət qediri iqiğə elip kirsun; □ ¹⁷ xu yərdə barmikini qanoqa qılap, qanni *mukəddəs jayning* pərdisining aldidə, Pərwərdigarning huzurida yəttə mərtiwə səpsun. ¹⁸ Xundakla kahin qəndin elip jamaət qediri iqidə Pərwərdigarning aldidə turoqan huxbuygahning mungguzlirigə sürsun. Torpaqning qaloqan həmmə qenini bolsa, jamaət qedirining kirix aozining aldidiki köydürmə qurbanlıq qurbangahining tüwigə təküp qoysun; ¹⁹ kahin *torpaqning* iqidin barlıq meyini ajritip elip, qurbangahning üstidə

□ **4:12** «**küllər**» — muxu yərdə qurbanlıqlarning küllirini kərsitidu. ■ **4:12** Law. 16:27; Qel. 19:3; İbr. 13:11 □ **4:13** «**jamaət əzi bilmigən**» — bu ibraniy tilida «bu ix jamaətning közigə yətmigən» değan sözlər bilən ipadilinidu. ■ **4:13** Law. 9:15; Qel. 15:24-31 □ **4:16** «**Məsihləngən kahin**» — yaki «məsih qilinoqan kahin» bəlkim «bax kahin»ni kərsitixi mumkin.

kəydürsun. ²⁰ U gunah qurbanliki boloqan ilgiriki torpaqni kiloinioqa ohxax bu torpaqnimu xundak kilsun; wə dəl xundak kilixi kerək; xu yol bilən kahin ular üçün kafarət kəltüridu; xu gunah ulardin kəqürüldü. ²¹ Andin u torpaqni qedirgahning taxkiriqqa elip qikip, ilgiriki torpaqni kəydürgəndək bu torpaqnimu kəydürsun. Bu jamaət üçün gunah qurbanliki bolidu.

²² Əgər bir əmir bilməy uning Hudasi Pərwərdigarning «kilma» degən hərəkəndək əmrlirining birigə hilaplik kilip selip, gunahqa qüxüp qalsa, ²³ wə kiləqan gunahı əzigə məlum kilinöqan bolsa, undaқта u əzi qurbanlik üçün bejirim bir tekini sunsun; □ ²⁴ u qolini tekining bexioqa qoyup, andin uni kəydürmə qurbanlik kilinidöqan haywanlarni boquzlaydöqan jayoqa elip berip Pərwərdigarning aldida boquzlisun. Bu bir gunah qurbanliki bolidu. ²⁵ Kahin gunah qurbanlikining kənidin barmikiqqa azoqina elip, uni kəydürmə qurbanlik qurbangahining munggüzligə sürüp qoysun; andin qaloqan kənini kəydürmə qurbanlik qurbangahining tüwigə təküp qoysun. ²⁶ U inaklik qurbanliki kilinöqan haywanning meyini kəydürgəndək, uning barlik meyini qurbangahta kəydürsun. Bu yol bilən kahin uni gunahidin paklandurux üçün kafarət kəltüridu wə xu gunahı uningdin kəqürüldü.

□ **4:23 «wə»** — ibranıy tilida «wa» degən söz bilən ipadilinidu; həmde «wə» həm «yaki» degən ikki hil mənini bildüridu.

27 Əgər pükrələrdin biri bilməy uning Hudasi Pərwərdigarning «kılma» degən hərəkəndək əmrlirining birigə hilaplık kılıp selip, gūnahka qūxūp kalsa, ■ 28 wə kılōan gūnahi əzigə məlum kılinoan bolsa, undaқта u əzining, yəni u sadir kılōan gūnahi üqün qurbanlık kılıxka bejirim bir qıxi əqkini sunsun; □ 29 u kōlini gūnah qurbanlıkining bexiōa qoyup, andin uni kōydürmə qurbanlıqlarni boquzlaydioan jayōa elip berip boquzlisun. 30 Andin kaħin uning kenidin barmikiōa azōina elip uni kōydürmə qurbanlık qurbangahning mūnggūzlırigə sūrūp koysun; qaloan barlık kenini qurbangahning tūwigə tōkūp koysun. 31 Inaqlık qurbanlıki kılinoan ħaywannıng meyi iqidin ajritiloandək uningmu ħəmmə meyini ajritip qıqarsun; kaħin uni Pərwərdigarning aldidə ħuxbuy kəltürsun dəp qurbangahning üstidə kōydürsun. Xu yol bilən kaħin uning üqün kafarət kəltüridu; xu gūnah uningdin kəqürülıdu.■

32 Əgər u kixi gūnah qurbanlıki üqün kōza kəltürüxnı halısa, bejirim bir qıxi kōzini sunsun. 33 U kōlini gūnah qurbanlıki *kōzisining* bexiōa qoyup, kōydürmə qurbanlıqlar boquzlinidioan jayōa elip berip, uni gūnah qurbanlıki süpitidə boquzlisun. 34 Andin kaħin gūnah

■ 4:27 Qel. 15:27 □ 4:28 «wə kılōan gūnahi əzigə məlum kılinoan bolsa...» — ibraniy tilidə «wə» «wa» degən sōz bilən ipadilınıdu; ħəmdə «wə» ħəm «yaki» degən ikki hil mənini bildüridu. ■ 4:31 Mis. 29:18; Law. 3:3, 4, 14

qurbanlikining kenidin barmiqloqa azoqina elip uni keydurmə qurbanlik qurbangahning mungguzlirigə sürüp qoysun; uning qaloqan barlik kenini u qurbangahning tüwigə təküp qoysun. ³⁵ Inaklik qurbanliki kilinoqan qozining meyi iqidin ajritiloqandək, uningmu həmmə meyini ajritip qikarsun; kahin bularni Pərwərdigarqa atap otta sunulidoqan barlik qurbanliklarqa qoxup, qurbangahning üstidə keydürsun. Xu yol bilən kahin uning sadir qilqan gunahı üqün kafarət kəltüridu; xu gunah uningdin kəqürülidu.

5

Itaatsizlik qurbanliki, yəni «itaatsizlikni tiləx qurbanliki»

¹ Əgər birsi məlum ixqa guwahqi bolup, xundakla uningqa kəsəm buyruloqinida kərgini yaki bilginidin məlumat bərmisə, undakta u kəbihlikining jazasioqa tartilidu. ² Əgər birsi əzi bilməy napak bir nərsigə tegip kətsə — məyli u napak bir həywanning jəsiti bolsun, məyli napak bir qarpayning jəsiti bolsun, yaki napak bir əmiligüqi həywanning jəsiti bolsun, muxundak nərsigə tegip kətsə umu napak sanilip gunahkar hesablinidu; ■ ³ əgər xuningdək birsi əzi tuymay məlum kixining adəmni napak kilidoqan hərəkəndək nijasitigə tegip kətsə,

■ 5:2 Həg. 2:13; 2Kor. 6:17

xundaqla u buni bilip yetsə, undaqla u gunahkar hesablinidu. ⁴ Əgər birsi angsiz rəwixtə yaman yaki yahxi bir ixni qilay dəp kəsəm qilip salsa (kixilər hərtürlük ix toqrisida angsiz rəwixtə kəsəm qilixi mumkin), xundaqla u buni tonup yetsə, u bu ixlar tüpəylidin gunahkar hesablinidu.

⁵ Birsu yukiriki hərquysi ixlarda mən gunahkar boldum dəp bilsə, u öz gunahini «mən mundaqla gunah kildim» dəp iqrar qilsun; ⁶ andin əzi sadir qiləqan gunahining kafariti üqün Pərwərdigarning aldiəqə «itaətsizlikni tiligüqi qurbanlik» süpitidə uxxaql maldin saqlıql wə ya bir qixi əqkini gunah qurbanliqi qilip kəltürsun; andin kahin uni gunahidin paklanduruxqa uning üqün kafarət kəltürsun.

⁷ Əgər u qoylardin *qurbanlik* qilixqa qurbi yətmisə, u qiləqan itaətsizliki üqün ikki pahtəkl yaki ikki baqkini elip kelip, birini gunah qurbanliqi üqün, yənə birini köydürmə qurbanlik üqün Pərwərdigarning aldiəqə sunsun. ■ ⁸ U bularni kahinning kexiəqə kəltürgəndə, *kahin* awwal gunah qurbanliqiəqə təyyarlanəqanni qurbanlik qilip boynini üzməy, bexiəqə yeqin jayidin toləqisun, lekin bexini boynidin üzwətmisun; □ ■ ⁹ andin gunah qurbanliqining qenidin azəqina elip qurbangahning temiəqə qaqsun; qaləqan qeni bolsa qurbangahning tüwigə siqip qikirilsun.

■ 5:7 Law. 12:8; Luqa 2:24 □ 5:8 «kahin awwal gunah qurbankiəqə ...» — ibraniy tilida «u awwak gunah qurbankiəqə...». ■ 5:8 Law. 1:15

Buning ozi gunah qurbanliki bolidu.

¹⁰ Emma ikkinchisini bolsa bekitilgan belgilimə boyiqə keydurmə qurbanlik kilip sunsun. Bu yol bilən kahin uning kiloan gunahi üqün kafarət kəltüridu wə xu gunah uningdin kəqürüldü.■

¹¹ Əgər ikki pahtək yaki ikki baqkini kəltürüxkə qurbi yətmisə, undaқта gunah kiloan kixi gunah qurbanliki üqün esil undin bir əfahning ondin birini kəltürsun; bu gunah qurbanliki boləqaqqa u uning üstigə zəytun meyi kuymisun yaki üstigə heqkandak məstiki salmisun; qünki u gunah qurbanliki bolidu. □ ¹² U uni kahinning kexioqa kəltürsun wə kahin buningdin *sunəuqining* «yadlinix ülüxi» süpitidə bir qanggal elip, xuni Pərwərdigarəqa atap otta sunuloan qurbanliklarəqa koxup, qurbangahning üstidə keydürsun. Buning ozi gunah qurbanliki bolidu. ■ ¹³ Bu yol bilən u xu gunahlardin kəysisini kiloan bolsa, kahin uning üqün kafarət kəltüridu. Axlik hədiyələrdikigə ohxax kəloan kismi kahinoqa təwə bolidu.■

¹⁴ Andin Pərwərdigar Musəqa səz kilip mundak dedi: —

¹⁵ Birsı bilməy Pərwərdigarəqa ataloan mukəddəs nərsilərgə nisbətən itaətsizlik kilip gunah ətküzsə, undaқта u Pərwərdigarning aldioqa uxxak maldin bejirim bir koqkarni itaətsizlik qurbanliki kilip kəltürsun; xu itaətsizlik qurbanliki boləan koqkarning bahasini sən mukəddəs jaydiki xəkəlning əlqəm

■ **5:10** Law. 1:15 □ **5:11** «bir əfah» — təhminən 2 kürə yaki 22 litr. ■ **5:12** Law. 2:2; 4:35 ■ **5:13** Law. 2:3

birliki boyiqə kümüx xəkəlgə tohtatkin. □ ■

¹⁶ Andin xu kixi mukəddəs nərsilərgə nisbətən ötküzgən hatalikidin boləqan ziyanni toldursun, xundakla ziyanning bəxtin biri boyiqə qoxup kahinoqə tələm təlisun. Bu yol bilən kahin itaətsizlik qurbanliqi boləqan qoqqarning wasitisi bilən uning üqün kafarət kəltüridu; xu gunah uningdin kəqürülidu. □

¹⁷ Əgər birsi bilməy Pərwərdigarning «kılma» degən hərəkəndə əmrlirining birərisigə hilaplıq kılıp, gunahkar boləqan bolsa u kəbihlikining

□ **5:15 «sən... tohtatkin»** — bu ayəttiki əmr Musa pəyoqəmbərgə eytiləqan; xübhisizki, uningdin keyin qaysi kahin məs’ul bolsa xunngəjimu eytilidu. **«xəkəl»** — kümüxning əlqimi bolup, adəttə 11.4 gramqə barawər boluxi mumkin. «Mukəddəs jaydiki xəkəlning əlqəm birliki» xübhisizki, pütkül əl üqün əzgərməs əlqəm bolsun dəp mukəddəs jayda saklanəqan, mukim bekitilgən birnəqəqə hil əlqəm birliki bolsa kerək. **«...uxxak maldin bejirim bir qoqkarni itaətsizlik qurbanliqi kılıp kəltürsun; xu itaətsizlik qurbanliqi ... əlqəm birliki boyiqə kümüx xəkəlgə tohtatkin»** — yənə birhil təjimişi: — «...uxxak maldin bejirim bir qoqkarni itaətsizlik qurbanliqi kılıp sunsun yaki itaətsizlik qurbanlikining orniqə sən kahin mukəddəs jaydiki kümüx xəkəlning birliki boyiqə tohtatqan baqa boyiqə kümüx xəkəl kəltürisun». ■ **5:15** Mis. 30:13; Law. 27:2-27. □ **5:16 «... hatalikidin boləqan ziyanni toldursun, xundakla ziyanning bəxtin biri boyiqə qoxup kahinoqə tələm təlisun»** — muxu ayətlərdiki «ziyan» əslidə kəltürüx kerək boləqan bir qurbanlıq yaki hədiyəning qimmitini yaki napak hələttə buləqap qoyəqan mukəddəs nərsilərnin qimmitini kərsətsə kerək. Undəq gunah kıləqan kixi: (1) bejirim bir qoqkar elip kelidu; (2) kahin xu qoqkarəqə baqa qoyidu; (3) qoqqarning bahəsi ziyandin kəm bolsa xu kixi tolduridu; (4) uningdin baxqa ziyanoqə bəxtin birini qoxup tələydu.

jazasioqta tartilidu; ¹⁸ xundak bolsa, u uxxak maldin sen tohtatkan qimmattə bejirim bir qoqkarni itaetsizlik qurbanliki kilip sunsun. Bu yol bilən kahin uning bilməy etküzgən itaetsizliki üqün kafarət kəltüridu wə xu itaetsizlik gunahı uningdin kəqürülidu.

¹⁹ Bu itaetsizlik qurbanliki bolidu; qünki u dərəkəkət Pərwərdigarning aldida itaetsizlik kiləan.

6

¹ Andin Pərwərdigar Musoqta söz kilip mundak dedi: —

² Əgər birsi gunah kilip Pərwərdigarning aldida wapasizlik kilip, qoxnisi əzigə amanət yaki kapalətkə bərgən bir nərsə yaki qoxnisidin zorawanlik bilən buluwaloqan məlum bir nərsə toqrisida yaloqan gəp kiləan bolsa yaki qoxnisidin nahəqlik bilən məlum nərsini tartiwaloqan bolsa, ³ yaki yitip kətkən bir nərsini tepiwelip uningdin tansa yaki kixiləarning gunah sadir kiləan hərəkəndak bir Ixi toqrisida yaloqan kəsəm iqsə, ■ ⁴ U gunah kiləan ixta əzini gunahkar dəp tonup yətsə, undakta u buliwaloqan yaki nahək tartiwaloqan nərsə yaki uningəta amanətkə berilgən nərsə bolsun, yaki yitip ketip tepiwaloqan nərsə bolsun, □ ⁵ yaki u hərəkəndak nərsə toqrisida yaloqan kəsəm

■ 6:3 Qel. 5:6 □ 6:4 «u gunah kiləan ixta əzini gunahkar dəp tonup yətsə,...» — yənə birhil tərjimisi: «u gunah kiləan ixta itaetsizlik kilsa,...».

iqkən bolsun, uning hëmmisini toluq bahasi boyiqə tēlisun, xundakla xu bahaning bəxtin bir qismi boyiqə qoxup tēlisun; u itaətsizlik qurbanlikini qiləqan künidə tēləmni igisigə tapxurup bərsun. ⁶ Andin u Pərwərdigarning aldioqə itaətsizlik qurbanliqi süpitidə uxxak maldin sən tohtatqan qimmət boyiqə bejirim bir qoqkarni itaətsizlik qurbanliqi kilip kahinning kexioqə elip kəlsun. □ ⁷ Kahin bu yol bilən uning üqün Pərwərdigarning aldida kafarət kəltüridu wə u hərəkaysi ixta itaətsizlik qiləqan bolsimu u uningdin kəqürülidu.

⁸ Pərwərdigar Musoqə səz kilip mundak dedi:

⁹ Sən Hərun bilən oqullirioqə keydürmə qurbanlik toqrisida əmr kilip mundak degin: — Keydürmə qurbanlik toqrisidiki qaidə-nizam mundak bolidu: — Keydürmə qurbanlik pütin keqə tang atquqə qurbangahniki oqakning üstidə kəyüp tursun; wə qurbangahning otini eqürməy yenik turəuzunglar. ¹⁰ Kahin kanap tonini kiyip, yalingaqlikini yepip, saqrisioqə kanap iq tambal kiyip tursun; qurbangahning üstidiki ot bilən kəydürülgən kəydürmə qurbanlikning külini elip, qurbangahning bir təripidə qoysun; ¹¹ andin kiyimlerini seliwetip baxka kiyimlərni kiyip, külini qedirgahning sirtioqə elip qikip pakiz bir jayda qoysun. ¹² Qurbangahning oti bolsa həmixə yenip tursun; uni heq waqit eqürüxkə bolmaydu,

□ **6:6 «sən tohtatqan qimmət boyiqə...»** — «sən» bu yərdə Hərunni kərsitidu; xübhisizki, uningdin keyin qaysi kahin məs'ul bolsa xunimu kərsitidu.

kahin ezi hər künü ətigəndə uningə otun selip, üstigə köydürmə qurbanlikni tizsun wə uning üstigə inaklik qurbanlikining meyini koyup köydürsun. ¹³ Üzüməs bir ot qurbangahning üstidə həmixə köyüp tursun; u hərgiz eqürülmisun.

Addiy pıkralarning axlik hədiyələri

¹⁴ Axlik hədiyə toqrisidiki kaidə-nizam mundak: — Harunning oqulliridin biri uni Pərwərdigarning aldioğa, qurbangahning aldioğa kəltürsun. ■ ¹⁵ U axlik hədiyə bolqan esil unoğa kolini selip uningdin xundakla uningdiki zəytun meyidin bir qanggal elip wə hədiyəning üstidiki barlik məstikini qoxup, bularni qurbangah üstidə köydürsun; bu hədiyəning «yadlinix ülüxi» bolup, Pərwərdigarning aldida huxbuy kəltürx üqün kilinqan bolidu. ■ ¹⁶ Exip qaloqlirini bolsa Harun bilən oqulliri yesun; u eqitku selinmay pixurulup mukəddəs bir jayda yeyilsun; ular uni jamaət qedirining həylisida yesun. ¹⁷ U mutlək eqitkusiz pixurulsun. Mən otta Manga sunulidinqan qurbanlik-hədiyələr iqidin xuni ularning öz ülüxi bolsun dəp ularoğa hək kilip bərdim; u gunah wə itaətsizlikni tiligüqi qurbanliklaroğa ohxax «əng mukəddəslərninq biri» hesablinidu. ¹⁸ Harunning əwladidin bolqan ərkəklərninq həmmisi buningdin yesun; bu dəwrdin-dəwrgə aranglarda əbədiy bir bəlgilimə bolidu; Pərwərdigaroğa atap otta

sunuloqanliridin bular ularning uluxi bolsun. Uningoqa kol tagkuzgüqi jəzmən mukəddəs boluxi kerək. □ ■

19 Pərwərdigar Musoqa səz qilip mundak dedi:

20 Һarun Məsihlinidioqan künidə u wə oqullirining Pərwərdigarning aldioqa sunidioqini mundak boluxi kerək: — Ular üzülməs axlık hədiyə süpitidə esil undin bir əfahning ondin birini sunuxi kerək; ətigini yerimini, ahximi yənə yerimini sunsun. □ 21 U tawida zəytun meyi bilən etilsun; u zəytun meyoqa qilap pixuruloqandin keyin sən uni elip kir; axlık hədiyəning pixuruloqan parqilirini huxbuy süpitidə Pərwərdigarqa atap sunoqin. □ 22 Һarunning oqullirining qaysisi uning ornida turuxka Məsihləngən bolsa umu *hədiyəni* xundak təyyarlap sunsun; bu əbədiy mutlək bir bəlgilimə bolidu. Bu hədiyə Pərwərdigarqa atap toluk keydürülsun. 23 Kaһinning hər bir axlık hədiyəsi bolsa pütünləy keydürülsun; u hərgiz yeyilmisun.

Gunah qurbanliqi toqrisidiki qaidə-nizam

24 Pərwərdigar Musoqa səz qilip mundak dedi:

□ 6:18 «uningoqa kol tagkuzgüqi jəzmən mukəddəs boluxi kerək» — yaki «uningoqa tagküqi hərқandaқ nərsə mukəddəs nərsə boluxi kerək». ■ 6:18 Mis. 29:37 □ 6:20 «bir əfah» — təһminən 2 kürə yaki 22 litr. □ 6:21 «... keyin sən uni elip kir» — «sən» bu yərdə Һarunni kərsitidu; xübhısizki, uningdin keyin qaysi kaһin məs’ul bolsa xunimu kərsitidu.

²⁵ Hārun bilən oʻqullirioʻa mundak degin: — Gunah qurbanliki toʻqrisidiki kaidə-nizam mundak: — Gunah qurbanlikimu keydurmə qurbanlik boʻquzlinidioʻan jayda, Pərwərdigarning aldida boʻquzlansun; bu hil qurbanlik «əng muqəddəslərning biri» hesablinidu. ²⁶ Gunah qurbanlikini oʻtküzgüqi kahin əzi uni yesun; qurbanlik muqəddəs bir yərdə, jamaət qedirining həylisida yeyilsun.

■ ²⁷ Uning gəxigə qol təgküzgüqi hərkim muqəddəs bolmisa bolmaydu, xuningdək əgər uning keni birsining kiyimigə qaqrab kətsə, undakta qan qeqiloʻan jay muqəddəs bir yərdə yuyulsun. ²⁸ Qaysi sapal qazanda qurbanlik kaynitilip pixuruloʻan bolsa, u sundurulsun. Əgər u mis qazanda kaynitip pixuruloʻan bolsa, u kirip sürülsun həm su bilən yuyulsun. ²⁹ Kahinlardin boləan barlik ər kixilər uningdin yesə bolidu. Bu «əng muqəddəslərning biri» hesablinidu.

³⁰ Həlbuki, muqəddəs jayda kafarət kəltürəx üqün keni jamaət qedirioʻa kirgüzülgən hərkindak gunah qurbanliki bolsa, hərgiz yeyilmisun, bəlki *pütünləy* keydürülsun. ■

7

Itaətsizlik qurbanliki toʻqrisidiki kaidə-nizam

■ **6:26** Hox. 4:8

■ **6:30** Law. 4:5; Ibr. 13:11

¹ Itaətsizlik qurbanliqi toqrisidiki kaidə-nizam mana mundak; — Bu *qurbanliq* «əng mukəddəslərning biri» hesablinidu.

² Keydurmə qurbanliq boquzlinidioqan jayda itaətsizlikni tiləx qurbanlikimu boquzlinidu; *kahin* qenini qurbangahning üsti qismining ətrapiqə səpsun. ³ *Qurbanliq qiləuqi kixi* barliq meyini sunsun; yəni mayliq quyruki bilən iq qarnini yəgəp turəqan mayni, □ ⁴ ikki bərəkni wə ularning üstidiki həmdə ikki yanpixidiki mayni ajritip, jigərning bərəkkiqə boləqan qawa meyini ajritip sunsun. ⁵ Kahin bularni Pərwərdigarəqə atap otta sunulidioqan qurbanliq süpitidə qurbangahta keydürsun. Bu itaətsizlik qurbanliqi bolidu. ⁶ Kahinlardin boləqan ər kixilərninğ həmmisi buni yesun; u mukəddəs yərdə yeyilsun; u «əng mukəddəslərning biri» hesablinidu. □

⁷ Gunah qurbanliqi kandaq bolsa itaətsizlik qurbanlikimu xundak bolidu; ular ikkisi toqrisidki kaidə-nizam ohxax; bu qurbanliq kafarət kəltürüxkə qurbanliq ötküzgüqi kahinning əzigə təwə bolsun.

Keydurmə qurbanliqlar wə axliq hədiyələrdin kahinlarəqə tegidioqan ülüxi toqruluk bəlgilimə

⁸ Kahin birsining sunəqan keydurmə qurbanliqini ötküzgən bolsa, keydurmə

□ **7:3** «*Qurbanliq qiləuqi kixi*» — ibraniy tilida «U». □ **7:6** «*mukəddəs yərdə*» — bu sözlər mukəddəs jayning ətrapidiki həylini kərsitidu, «mukəddəs qedir» («əng mukəddəs jay» wə «mukəddəs jay»)ni öz iqigə almaydu.

qurbanlikning terisi xu kahinning bolidu.
⁹ Tonurda pixuruloqan hər bir axlik hədiyə, xundakla qazanda yaki tawida etilgən hər bir axlik hədiyə bolsa uni ötküzgən kahinning bolidu, yəni kahinning özige təwə bolidu.
¹⁰ Hər bir axlik hədiyə, məyli zəytun meyi arilaxturuloqan bolsun, yaki kuruk kəltürölgən bolsun, bular Hərunning oqullirining hər birige barawər bəlüp berilidu.

Inaklik qurbanliki toqrisidiki qaidə-nizam

¹¹ Pərwərdigarəqa atəp kəltürölgən inaklik qurbanliki toqrisidiki qaidə-nizam mundak: —
¹² Sunmaqı boləqan kixi uni təxəkkür eytix üqün sunsa, undakta u «təxəkkür qurbanliki» bilən billə zəytun meyi iləxtürölgən petir toqaqlar, zəytun meyi sürölüp məsihləngən petir həmək nanlar wə esil undin zəytun meyoqa qılap pixuruloqan toqaqlarnimu kəltürsun. □ ■ ¹³ Xu toqaqlardin baxqa, yənə təxəkkür eytidioqan inaklik qurbanliki bilən billə eqitqu selinoqan nanlarnimu sunsun; ¹⁴ u xu sunoqanlirining hər bir türidin birni elip Pərwərdigar üqün *qox qollap* sunidioqan «kətürmə hədiyə» qilip kəltürsun; bu inaklik qurbanlikining qenini *qurbangahning üstigə*

□ **7:12** «**petir toqaqlar**» — ibranıy tilida bu söz yaki həlkisiman yaki qəkküq bilən texilgən birhil nanlarni kərsitidu.

■ **7:12** Zəb. 116:17

səpkən kahinning özigə təgsun. □ ¹⁵ Təxəkkür bildüridoğan inaklıq qurbanlığının gəxi bolsa qurbanlıq qilinoğan xu küni yeyilixi kerək; *qurbanlıqni sunoquqi kixi* tang atquqə uning heq nemisini qaldurmisen. □

¹⁶ Əgər uning sunoğan qurbanlığı kəsimigə has qurbanlıq yaki ihtiyariy kəltürgən qurbanlıq bolsa, undaқта һaywanning gəxi qurbanlıq qilinoğan күндə yeyilsun; uningdin exip qaloqinini bolsa, ətisimu yeyixkə bolidu; ■ ¹⁷ lekin qurbanlığning gəxidın üqinqi күnigiqə exip qalsa, u otta köydürülüxi kerək. ¹⁸ Inaklıq qurbanlığının gəxidın üqinqi күnidə yeyilsə, undaқта qurbanlıq qobul bolmaydu, qurbanlıq sunoquqining һesabioqimu һesablanmaydu, bəlki məkruh bolidu; kimdəkim uningdin yesə öz kəbihlikining jazasioqa tartilidu.

¹⁹ Xundaqla napak nərsigə tegip qaloğan gəxmu yeyilməsliki kerək, bəlki otta köydürülüxi kerək. Hərқандақ pak adəm *napak nərsigə təgmigən* qurbanlığning gəxini yesə bolidu. ²⁰ Lekin kimki napak һaləttə turup Pərwərdigaroqa ataloğan inaklıq qurbanlığıdin yesə, undaқта u

□ **7:14 «kötürmə hədiyyə»** — kahin yaki hədiyyəni sunoğan kixi Pərwərdigarning aldioqa ikki kollap alahidə egiz kötürüp atioğan hədiyyə. «Kötürmə hədiyyə» adəttə qurbanlıqqa məs'ul kahinoqa təwə bolidu. □ **7:15 «qurbanlıqni sunoquqi kixi»** — ibraniy tilida «u». ■ **7:16** Law. 19:6

öz h lkidin  z p taxlinidu. □ ■ 21 Kimki napak bir n rsig  tegip k ts  (m yli napak h l ttiki ad m bolsun, napak bir h ywan bolsun yaki h rkand k napak yirginqlik n rs  bolsun) w  xund kla P rw rdigar ra has ataloqan inaklik qurbanlikining g xidini yes , undakta u  z h lkidin  z p taxlinidu.□

Addiy p kralar ra karitiloqan b lgilimil r

22 P rw rdigar Muso a s z kilip mund k dedi:

23 Israillar ra mund k degin: — Sil r kala, qoy w   qkil rning meyini h rgiz yem nglar. 24  zlikidin  lg n yaki yirtkuqlar boqup qoyoqan h ywanning j sitining meyini h rkand k ixka ixl tkili bolidu, lekin h rgiz uningdin yem nglar. 25 Q nki kimki P rw rdigar ra atap otta sunulidiloqan h rkand k h ywanning meyini yes , xuni yeg n kixi  z h kliridin  z p taxlinidu.□

26 Sil r h rkand k turar jayinglarda heqkand k qanni, y ni uqar-qanatlarning bolsun yaki qarpaylarning bolsun kenini h rgiz estimal

□ **7:20 « z h lkidin  z p taxlinidu»** — muxu s zl rning mund k birn qq  g x nqisi boluxi mumkin: (1) P rw rdigar  zi uni  lt ridu; (2) jama t uni  lt r xi ker k; (3) jama t uni ibad t sorunliridin h ydiwetixi yaki p tk l j miy t uni paliwetixi ker k; (4) uningdin heq n sil qaldurulmaydu. Bizningq  baxka ay tt  enik buyruk k rsitilmig qk , muxu y rd  birinqi g x nq  (Huda  zi xu ad mni dunyadin k tk zidu) tooqra boluxi mumkin, d p qaraymiz. ■ **7:20** Law. 15:3 □ **7:21**

« z h lkidin  z p taxlinidu» — 20-ay t w  izahatini k r ng.

□ **7:25 « z h lkidin  z p taxlinidu»** — 20-ay t w  izahatini k r ng.

qilmanglar. ■ 27 Kimdækim hêrkandak qanni estimal qilsa, xu kixi êz hêkîliridin üzüp taxlinidu.□

Inakîlik qurbanliklirining kahinlaroqa têkdim qilinidïoan kîsimliri

28 Pêrwêrdigar Musaoqa sêz qilip mundak dedi:

29 Israillaroqa mundak degin: — Kimki Pêrwêrdigaroqa atap bir inakîlik qurbanliki sunsa, undakta u Pêrwêrdigaroqa has boloan hêdiyêni xu inakîlik qurbanliktin ayrip keltürsun. 30 Êz qoli bilên Pêrwêrdigaroqa atioan, otta sunulidïoan hêdiyêlerni, yêni may bilên têxni qoxup elip kelip, têxni «pulanglatma hêdiyê» süpitidê Pêrwêrdigarning aldida pulanglatsun. □ ■ 31 Kahin meyini kurbangah üstidê keydürüwêtsun. Têx bolsa Harun bilên uning oqullirioqa has bolsun.

32 Inakîlik qurbanlikliringlarning ong arqa putini silêr «kêtürmê hêdiyê» süpitidê kahinoqa beringlar. 33 Harunning oqulliridin kaysisi inakîlik qurbanlikining keni bilên meyini sunoan bolsa êz ülüxi üqün ong arqa putini êzi alsun. 34 Qünki mên Israillarning inakîlik qurbanlikliridin «pulanglatma hêdiyê» boloan têx bilên «kêtürmê hêdiyê» boloan arqa putini

■ 7:26 Yar. 9:4; Law. 3:17; 17:14 □ 7:27 «êz hêkîdin üzüp taxlinidu» — 20-ayê wê izahatini kêrüng. □ 7:30 «pulanglatma hêdiyê» — Pêrwêrdigarning aldida egiz kêtürüp alahidê pulanglitidïoan hêdiyêdur. «Pulanglatma hêdiyê» adêttê barlik kahinlaroqa têwê bolidu. ■ 7:30 Mis. 29:24

əbədiy bir bəlgilimə bilən Israillardin elip, kahin Hərun wə uning oqullirining həkkı bolsun dəp ularoqa təkdım kıldım. □ ■

³⁵ *Musa* Hərun bilən oqullirini Pərwərdigarning kulluqıda kahin boluxka uning aldiəa kəltürgən künidə, ularoqa Pərwərdigarəa atəp otta sunulidiəan qurbanlıqlardin təkdım kılınıdiəan kahinlik ülüxi manə xudur. □

³⁶ *Musa* ularni Məsihligən künidə, Pərwərdigar bu ülüxnı Israillardin elip ularoqa berilsun dəp əmr kıləan. Bu *Israilləroqa* dəwrdin dəwrgiqə əbədiy bir bəlgilimə bolıdu. □

Hulasə

³⁷ Keydürmə qurbanlıq bilən axlıq hədiyəsi, gunah qurbanlıqı bilən itətsizlik qurbanlıqı, kahinlikka tikləx qurbanlıqı bilən inaklıq qurbanlıqı toqrisidiki qaidə-nizam manə xudur. □ ³⁸ Pərwərdigar Israilləroqa: «Silər bu Sinay bayawinida Pərwərdigarning aldiəa

□ **7:34 «əbədiy bir bəlgilimə»** — Təwrattiki «əbədiy» degən söz ibraniy tilida ikki mənıdə ixlitilıdu: (1) mənggü; (2) xu wəqıttiki qeki bekitilmigən, kərəlsiz, məhlətsiz uzun bir məzgilni kərsitıdu. «Qoxumqə söz»imiznimu kərüng. ■ **7:34** Mis. 29:27; Qəl. 18:11 □ **7:35 «Musa»** — ibraniy tilida «u».

□ **7:36 «Musa»** — ibraniy tilida «u». □ **7:37 «kahinlikka tikləx qurbanlıqı»** — bu hil qurbanlıq inaklıq qurbanlıqıəa ohxap ketıdu, bu 8-bab, 22-32-ayətlərdə təpsiliy təswirlinıdu. Ibraniy tilida «kahinlikka tikləx qurbanlıqı» «(kollarnı) toldurux qurbanlıqı» degən sözlər bilən ipadilinıdu — qünki Huda bu murasim arkılıq Hərunning əwladlıri boləan kahinlarning kollirini (1) qurbanlıqlar bilən wə (2) kahinlik məs'uliyitini tapxurux bilən «toldurdi».

qurbanlikliringlarni sununglar» döp buyruoan künidə, u bularning həmmisini Sinay teoqida Musaoa tapxuroanidi.

8

Kahinlarning has hizmətlərgə ayrilixi — «Mis.» 40:17-38nimu kərüng

¹ Pərwərdigar Musaoa söz kəlip: — ² Hərunni oqulliri bilən billə, wə ularning məhsus kiyimlirini, «məsihləx meyi»ni, gunah qurbanliki bolidioan torpaq bilən ikki koqkarni, petir nan selinoan sewətni elip kəlip, □ ■

³ *Israilning* pütün jamaitini jamaət qədiringing kirix aozining aldioa jəm kəloqin, — dedi.

⁴ Musa Pərwərdigar uningoa buyruoqinidək kildi, jamaət jamaət qədiringing kirix aozining aldioa yioildi. ⁵ Andin Musa jamaətkə: — Pərwərdigar buyruoan ix mana mundak, — dedi.■

⁶ Xuning bilən Musa Hərun bilən uning oqullirini aldioa kəltürüp ularni su bilən yuyup, ⁷ *Hərunoqa* kənglək kiydürüp, bəlwəoq baqlap, tonni kiydürdi wə üstigə əfodni yapti; u əfodning bəlwəoqini baqlap, əfodni uningoa taqap koydi. ■ ⁸ Andin Musa uningoa «koxen»ni taqap, koxenning iqigə

□ **8:2** «məsihləx meyi» — bu toqruluk «Mis.» 30:23-33ni kərüng. ■ **8:2** Mis. 28:1, 2; 30:25 ■ **8:5** Mis. 29:4 ■ **8:7** Mis. 28:4

«urim bilən tummim»ni selip, □ ■ ⁹ Bexioğa səllə yөгəp Pərwərdigar uningöa buyruşinidək səllining aldi tərripigə «altun tahtilik mukəddəs otuqat»ni bekitip qoydi. ■

¹⁰ Andin Musa məsihləx meyini elip ibadət qediri bilən iqidiki barlıq nərsilərninğ həmmisini məsihləp mukəddəs kildi. ¹¹ U maydin elip qurbangahğa yəttə mərtiwə qeqip, qurbangah bilən uning barqə qaqa-kuqilirini, yuyunux desi wə təglikini Hudağa atap mukəddəs kilişğa məsihlidi. ¹² U yənə məsihləx meyidin azraq elip Hərurning bexioğa quyup uni Hudağa atap mukəddəs kilişğa məsihlidi. ■

¹³ Andin Musa Hərurning oşullirini aldiğa kəltürüp, Pərwərdigar uningöa buyruşinidək ularğa kənglək kiydürüp, bəllirigə bəlwəş baqlap, ularğa egiz bəklərnimu taşap qoydi. □ ■

Kahinlarni «Hudağa atap tikləx» qurbanliqliri

¹⁴ Andin u gunah qurbanliki kilinidioğan torpakni yetiləp kəldi; Hərun bilən uning oşulliri gunah qurbanliki kilinidioğan torpakning bexioğa qollirini qoydi. ■ ¹⁵ U

□ **8:8** «Əfod», «koxen», «urim wə tummim» — kahinlik kiyimlər; «əfod», «koxen» («məydilik») wə «urim wə tummim» tooşruluk «Mis.» 28-babni kərüng. ■ **8:8** Mis. 28:30 ■ **8:9** Mis. 28:36; 29:6 ■ **8:12** Zəb. 133:2 □ **8:13** «egiz bəklər» — bu sөz Hərurning bax kiyimidin baxğa birhil bax kiyimni, bəlkim egizrək birhil bax kiyimni kərsitixi mumkin. ■ **8:13** Mis. 29:9 ■ **8:14** Mis. 29:1

uni boʻquzlidi, andin Musa kenidin elip, öz barmiki bilən qurbangahning münngüzligigə, qərisigə sürüp qurbangahni gunahʼtin paklidi; qaloqan qanni bolsa u qurbangahning təwigə təküp, mukəddəs boluxka kafarət kəltürdi.

16 Andin u iq qarnini yögəp turəqan mayning həmmisini, jigəring üstidiki qawa mayni, ikki bərək wə üstidiki maylirini qoxup aldi; andin Musa bularni qurbangahning üstidə keydürdi.

□ 17 Birəq *Musa* torpaqning terisi bilən gəxi wə teziki bolsa Pərwərdigar əzigə buyruqinidək qedirgahning taxkirida otta keydürüwətti. □ ■

18 Andin u keydürmə qurbanlik kilinidioqan qoqkarni kəltürdi; Hərun bilən uning oqulliri qollirini qoqqarning bexioqə qoydi. □ 19 *Hərun qoqkarni* boʻquzlidi; andin Musa kenini elip qurbangahning üsti kismining ətrəpioqə səpti;

□ 20 *Hərun* qoqkarni parqə-parqə kilip parqilidi; andin Musa bexini, parqilanoqan gəxlirini barlik meyi bilən qoxup keydürdi. □ 21 Üqəy-qərinliri bilən paqəqlirini suda yudi. Andin Musa qoqkarni pütün peti qurbangah üstidə keydürdi. Bu Pərwərdigar Musoqə buyruqan, «Pərwərdigaroqə atap otta sunulidioqan huxbuy qikidioqan qurbanlik» idi. ■

□ 8:16 «**Andin u iq qarnini...**» — «u» Hərunni kərsitixi mumkin. □ 8:17 «**Musa...**» — ibraniy tilida «u» — Musani kərsitixi mumkin. ■ 8:17 Mis. 29:14; Law. 4:11 □ 8:18

«**...u ... kəltürdi;...**» — «u» Musani kərsitixi mumkin. □ 8:19 «**Hərun kuqkarni boʻquzlidi...**» — ibraniy tilida «u kuqkarni boʻquzlidi...».

□ 8:20 «**Hərun kuqkarni parqə-parqə kilip parqilidi**» — ibraniy tilida «u kuqkarni parqə-parqə kilip parqilidi;...».

■ 8:21 Mis. 29:18

²² Andin u kahinlikka tikləx qurbanliqi kəlinidioqan koqkarni, ikkinqi koqkarni kəltürdi; Hərun bilən uning oqulliri kollirini koqkarning bexioqa koydi. ²³ U uni boquzlidi; wə Musa uning kənidin elip Hərunning ong kulikining yumxiki bilən ong kolining bax barmikioqa sürüp wə ong putining qong barmikioqimu suwap koydi.

□ ²⁴ Andin Musa Hərunning oqullirini aldioqa kəltürüp, kəndin elip ularning ong kulaklirining yumxiki bilən ong kollirining bax barmaklirioqa sürdi, ularning ong putlirining qong barmaklirioqimu suwap koydi, qaloqan kənni Musa kurbangahning qərisigə səpti.

²⁵ Xundak kilip, u meyi bilən mayliq kuyrukini, iq kərnini yəgəp turəqan barliq may bilən jigərninq üstidiki qawa meyini, ikki bərək wə üstidiki maylirini koxup elip ong arqa putinimu kesip elip, ■ ²⁶ Pərwərdigarning aldidiki petir nan selinoqan sewəttin bir petir toqəq bilən bir zəytun may tokiqi wə bir danə həmək nanni elip bularni may bilən ong arqa putning üstidə koydi; ²⁷ andin bularning həmmisini Hərun bilən uning oqullirining kollirioqa tutkuzup, pulanglatma hədiyə bolsun dəp Pərwərdigarning aldida pulanglati. ■

²⁸ Andin Musa bularni ularning kolliridin elip kurbangahtiki keydürmə qurbanliqning üstidə koyup keydürdi. Bu «kahinlikka tikləx qurbanliqi» bolup, Pərwərdigarəqa atap otta

□ **8:23** «U uni boquzlidi...» — «u» Hərunni kərsitixi mumkin.

■ **8:25** Mis. 29:22 ■ **8:27** Mis. 29:24

sunulidioqan, huxbuy qikidioqan qurbanlik idi.
 29 Andin Musa texni elip pulanglatma hediya
 supitida Pərwərdigarning aldida pulanglatti;
 Pərwərdigarning uningqa buyruqini boyiqə,
 «kahinlikqa tikləx qurbanliki» bolqan
 qoqqarning bu qismi Musaning uluxi idi.■

Harun wə oqullirini Məsih kilix

30 Andin Musa Məsihləx meyidin wə
 qurbangahning üstidiki kandin bir'az elip,
 Harun bilən uning kiyimligə wə oqulliri bilən
 ularning kiyimligə səpti. Xundak kilip, u
 Harun wə kiyimligini, oqulliri bilən ularning
 kiyimligini muqəddəs kildi.■

31 Musa Harun bilən uning oqulliriqa mundak
 buyrudi: — «Bu gəxni jamaət qedirining
 kirix aqzida kaynitip pixurup xu yərdə
 olturup «kahinlikqa tikləx qurbanliki»qa təwə
 bolqan sewəttiki nan bilən qoxup yənglar;
 bularni Harun bilən oqulliri yesun, dəp
 buyruqinimdək uni yənglar; ■ 32 lekin gəx
 bilən nandin exip qaloqanlirining həmmisini
 otta keydürüwetinglar.

33 Silər yəttə künqiqə jamaət qedirining kirix
 aqzidin qikmay, Hudaqa atap kahinlikqa tikləx
 künliringlar toxquqə xu yərdə turunglar; qünki
 siləzni Hudaqa atap kahinlikqa tikləx üqün

■ 8:29 Mis. 29:26; Law. 7:33 ■ 8:30 Mis. 29:21 ■ 8:31 Mis.
 29:32; Law. 24:9

yəttə kün ketidu. □

³⁴ Būgün qilinoqan ixlar Pərwərdigarning buyruqini boyiqə silər üqün kafarət kəltürülsun dəp qilindi. □

³⁵ Silər əlməslikinglar üqün Pərwərdigarning əmrini tutup jamaət qedirining kirix aqzining aldidə keqə-kündüz yəttə kün turuxunglar kerək; qünki mənqa xundək buyruldi».

³⁶ Hərun bilən oqulliri Pərwərdigarning Musaning wasitisi bilən buyruqinining həmmisini bəja kəltürdi.

9

Kahinlarning hizmitining mukəddəs ibadət qedirida baxlinixi

¹ Səkkizinqi küni Musa Hərun bilən uning oqulliri wə Israilning aqsakallirini qakirip,

² Hərunoqa mundək dedi: — «Sən gunah qurbanliqioqa bejirim bir mozayni, keydurmə qurbanliqqa bejirim bir qoqkarni özüng üqün elip, Pərwərdigarning aldioqa kəltürgin, ■

□ **8:33 «Hudaqə atap kahinliqqa tikləx»** — bu ayəttiki «Hudaqə atap kahinliqqa tikləx» ibraniy tilida «kolni toldurux» degən ibarə bilən ipadilinidu. 7:37 wə «Mis.» 28:41 wə izahətini kərüng. Kahinliq wəzipisi əsasən Hudaning qurbanliqlirini öz kolioqa elix bilən baxlinatti. □ **8:34 «Būgün qilinoqan ixlar ... kafarət kəltürülsun dəp qilindi»** — yaki «silər üqün kafarət kəltürülsun dəp, būgün qilinoqandək mundin keyinmu həm qilinsun, dəp Pərwərdigar buyrudi». ■ **9:2 Mis. 29:1**

³ andin Israillarõa söz kılıp: — Silər gunah qurbanlıkı üqün bir tekə elip kelinglar, köydürmə qurbanlık üqün bir mozay wə bir qoza elip kelinglar, hər ikkisi bejirim, bir yaxka kirkən bolsun; ⁴ Pərwərdigarning aldida sunuxka inaklık qurbanlıkı süpitidə bir torpak bilən bir koçkarni elip, zəytun meyi iləxtürülgən axlık hədiyə bilən billə kəltürünglar; qünki bugün Pərwərdigar Özini silərgə ayan kılıdu, degin».

⁵ Ular Musa buyruoan nərsilərnı jamaət qedirin- ing aldioa elip kəldi; pütkül jamaət yekın kelip, Pərwərdigarning aldida hazır bolup turdi.

⁶ Musa: — Mana, bu Pərwərdigar buyruoan ixtur; buni kılsanglar Pərwərdigarning xan-xəripi silərgə ayan bolidu, dedi.

⁷ Xuning bilən Musa Hərunõa: — Sən qurbangahka yekın berip gunah qurbanlıqing bilən köydürmə qurbanlıqingni sunup özüng wə həlk üqün kafarət kəltürgin; andin həlkning qurbanlıqinimu sunup, Pərwərdigar əmr kılõandək ular həkkidə kafarət kəltürgin» — dedi.■

⁸ Xuni dewidi, Hərun qurbangahka yekın berip əzi üqün gunah qurbanlıkı bolidioan mozayni boõuzlidi. ⁹ Hərunning oõulliri qanni uningõa sunup bərdi; u barmikini qanoa təgküzüp, qurbangahning münggüzlirigə sürdi, qaloan qanni qurbangahning tüwigə quydi. ¹⁰ Gunah qurbanlıqining meyi bilən ikki

■ 9:7 Law. 16:6; İbr. 7:27

bərək wə jigərning üstidiki qawa mayni elip, Pərwərdigar Musaqə buyruqinidək ularni qurbangah üstidə köydürdi. ¹¹ Gəx bilən terisini bolsa qedirgahning taxkiriqə elip qikip otta köydürdi.

¹² Andin u köydürmə qurbanlik qilidiqan *qoqkarni* boqozlidi; Hərurning oqulliri uningqə qanni sunup bərđi; u buni qurbangahning üsti qismining ətrapiqə səpti. ¹³ Andin ular parqə-parqə qilinqan köydürmə qurbanlikni bexi bilən billə uningqə sunup bərđi; u bularni qurbangahqa köydürdi. ¹⁴ U iq qarni bilən paqaklirini yuyup, bularnimu qurbangahning üstidə, köydürmə qurbanlikning üstigə qoyup köydürdi.

¹⁵ Andin u həlkning qurbanlikini kəltürdi; həlkning gunah qurbanliqi bolqan tekini boquzlap, ilgiri haywannı sunoqandək unimu gunah qurbanliqi qilip sundi. ■ ¹⁶ U köydürmə qurbanlik qilidiqan malni kəltürüp bunimu bəlgilimə boyiqə sundi. ¹⁷ Andin u axliq hədiyəni kəltürüp uningdin bir qanggal elip ətigənlilik köydürmə qurbanlikqa qoxup qurbangah üstidə köydürdi. □ ■

¹⁸ Andin həlkqə bolidiqan inakliq qurbanliqi bolidiqan torpaq bilən qoqkarni boqozlidi. Hərurning oqulliri qenini uningqə sunup bərđi; u buni qurbangahning üsti qismining

■ **9:15** Law. 4:13 □ **9:17** «ətigənlilik köydürmə qurbanlik» — hər ətigəndə sunuluxi kerək bolqan qoza qurbanliqi («Mis.» 29:38-40ni kərüng). ■ **9:17** Mis. 29:38; Law. 2:1

ətrapioqa səpti. ¹⁹ Ular torpaq bilən qoqqarning may kısmını, yəni maylıq quyruqi, iğ qarnını yəgəp turoqan maylırını, ikki bərək wə jigərnıng qawa meyını elip, ²⁰ Bu may parqilirını ikki təxnıng üstidə koydı, *Harun* bularnı qurbangahning üstidə keydürdi. □ ²¹ Ahirida Harun ikki təx bilən ong arqa putını pulanglatma hədiyə süpitidə Musanıng buyruqınıdək Pərwərdigarning aldidə pulanglatdı. ■ ²² Andin Harun kollirını həlkkə qarıtıp kətürüp, ularoqa bəht tilidi; u gunah qurbanlıqi, keydürmə qurbanlık wə inaklık qurbanlıqını sunup, *qurbangahın* qüxti.

²³ Musa bilən Harun jamaət qedirioqa kirip, yənə yenip qıqıp həlkkə bəht tilidi; xuning bilən Pərwərdigarning xan-xəripi pütkül həlkkə ayan boldi; ²⁴ Pərwərdigarning aldidin ot qıqıp, qurbangah üstidiki keydürmə qurbanlık bilən maylarnı yutup kətti. Pütkül həlk buni kərüp, towlixip, düm yikilixti. ■

10

Nadab bilən Abihu wə «qəyriy ot»

¹ Harunning oqulliri Nadab bilən Abihu ikkisi öz huxbuydenini elip uningoqa ot yekip üstigə huxbuyını selip, Pərwərdigar ularoqa buyrup bakmioqan qəyriy bir otni Pərwərdigaroqa

□ **9:20** «Harun ... keydürdi» — ibraniy tilida «u ... keydürdi».

■ **9:21** Law. 7:32 ■ **9:24** 1Pad. 18:38; 2Tar. 7:1

sundi; □ ² xuning bilən Pərwərdigarning aldidin ot qikip ularni yəwətti; xuan ular Pərwərdigarning aldidida əldi.■

³ Musa Hərunoşa: — Mana, bu Pərwərdigarning: «Mən Manga yəkin kəlgən adəmlərdə Əzümning mukəddəs ikənlikimni kərsitimən wə barlıq həlkəning aldidida uluqlinimən» degən səzining əzidur, dedi. Xuni dewidi, Hərun jim turup qaldı.■

⁴ Musa Hərunning taqisi Uzziəlning oqulliri boləan Mixaəl bilən Əlzafanni qakirip ularoşa: — Silər yəkin kelip əz kərindaxliringlarni mukəddəs jayning aldidin kətürüp, qedirgahning taxkiriəşa elip qikinqlar» — dedi.

⁵ Xuning bilən ular yəkin kelip, ularni kiyiklik kəngləkliri bilən kətürüp Musaning buyruəşinidək qedirgahning taxkiriəşa elip qikti.

⁶ Musa Hərun wə oqulliri Əliazar bilən Itamaroşa: — Silər baxliringlarni oquq qoymanqlar, kiyimliringlarni yirtmanqlar; bolmisa əzünglər əlöp, pütkül jamaətkə oşəzəp kəltürisilər; ləkin kərindaxliringlar boləan pütkül İsrail jəməti Pərwərdigar yaqqan ot tūpəylidin matəm tutup yioqlisun. ⁷ Əmma silər bolsanqlar Pərwərdigarning Məsihləx

□ **10:1 «oşəyriy ot»** — Nadab wə Abihu bəlkim (1) huxbuy puritixta qoşni bəlkim kurbangahtin baxka bir yərdin aləan; (2) ular sunidioşan huxbuyni toşra arilaxturmioşan («Mis.» 30:9ni kəşung); (3) ular huxbuy sunoşanda Pərwərdigarning ibadəthanioşəşa munasiwətlik əmrləning birəşigə hiləplik kילוşan bolsa kərək. ■ **10:2** Qəl. 3:4; 26:61; 1Tar. 24:2 ■ **10:3** Law. 8:35

meysi üstünglaroşa sürülgən boloaqqa, jamaət qedirining taxkiriyoşa qikmanglar; bolmisa əlisilər, dedi. Xuni dewidi, ular Musaning buyruşinidək kildi.■

Harun wə əwladlirioşa tapilanoşan bəlgilimilər

⁸ Pərwərdigar Harunoşa söz qilip mundak dedi: — ⁹ «Sən əzüng wə oşulliring xarab wə ya baxka küqlük haraqlarni iqip, jamaət qedirioşa hərgiz kirmənglar; bolmisa, əlöp ketisilər. Bu silər üqün dəwrdin-dəwrgə əbədiy bir bəlgilimə bolidu. ¹⁰ Xundak qilsanglar, muqəddəs bilən adəttikini, pak bilən napakni pərk etip ajri-talaydioşan bolisilər; ¹¹ xundakla Pərwərdigar Musaning wasitisi bilən Israillaroşa tapxuroşan həmmə bəlgilimilərnə ularoşa əgitələysilər».

¹² Musa Harun wə uning tirik qaloşan oşulliri Əliazar bilən Itamaroşa mundak dedi: — «Silər Pərwərdigaroşa atap otta sunulidioşan qurbanlik-hədiyələrdin exip qaloşan axlik hədiyəni elip uni qurbangahning yenida eqitku arilaxturmioşan həlda yənglar; qünki u «əng muqəddəslərnəng biri» həsablınıdu. □ ¹³ Bu Pərwərdigaroşa atap otta sunulidioşan nərsilərdin sening nesiwəng wə oşulliringning nesiwisi boloaqqa,

■ 10:7 Law. 21:12

□ 10:12 «otta sunulidioşan qurbanlik-hədiyələr» — «otta sunulidioşan qurbanlik-hədiyələr»din bəzidə bir qisimi qaldurulup, kaşinoşa wə bəzidə sunoşuqi kixining əzigimu yeyixkə berilidu. Qaloşan qismi keydürülıdu, əlwəttə.

uni muqəddəs jayda yeyixinglar kerək; qünki manga xundak buyruloqandur. ■

¹⁴ Uningdin baxka pulanglatma hədiyə qilinoqan təx bilən kətürmə hədiyə qilinoqan arka putni sən wə oqul-qizliring billə pak bir jayda yənglar; qünki bular sening nesiwəng bilən oqulliringning nesiwisi bolsun dəp, Israillarning inaklik qurbanlikliridin silərgə berilgən. ¹⁵ Ular kətürmə hədiyə

qilinoqan arka put bilən pulanglatma hədiyə qilinoqan təxni otta sunulidioqan mayliri bilən qoxup, Pərwərdigarning aldida pulanglatma hədiyə süpitidə pulanglitix üqün kəltürsun; Pərwərdigarning buyruqini boyiqə bular sening wə oqulliringning nesiwisi bolidu; bu əbədiy bir bəlgilimə bolidu».

Gunah qurbanliqining buzuluxi

¹⁶ Andin Musa gunah qurbanliqi qilidioqan tekini izdiwidi, mana u allikaqan keydürölüp bolənanidi. Bu səwəbtin u Hərinning tirik qaloqan ikki oqli Əliazar bilən Itamarqa aqqiklinip: ¹⁷ — Nemixka silər gunah

qurbanliqining gəxini muqəddəs jayda yemidinglar? Qünki u «əng muqəddəslərləning biri» həsablinatti, Pərwərdigar silərnə jamaətning gunahini kətürüp ular üqün uning aldida kafarət kəltürsun dəp, xuni silərgə təksim qiloqanidi. ¹⁸ Mana, uning qeni muqəddəs jayning iqigə kəltürölmidi; silər

əslidə mən buyruqandək uni mukəddəs jayda yeyixinglar kerək idi, — dedi. □ ■

¹⁹ Lekin Hərun Musaqə: — Mana, bular bəgün *toqra ix qilip* əzlrining gunah qurbanliki bilən kəydürmə qurbanlikini Pərwərdigarning aldida sundi; mening beximoqə xu ixlar kəldi; əgər mən bəgün gunah qurbanlikining *gəxini* yegən bolsam, Pərwərdigarning nəziridə obdan bolatimu? — dedi.

²⁰ Musa buni anglap jawabidin razi boldi.

11

Halal wə haram janiwarlar

¹ Pərwərdigar Musa bilən Hərunoqə mundak dedi: —

² Israillaroqə mundak degin: — Yər yuzidiki barlik haywanlarning iqidin silərgə yeyixkə bolidoqan janiwarlar xuki: — ■

³ Haywanlar iqidə həm tuyakliri pütün aqimak (tuyakliri pütünləy yerik) həm kəxigüqi haywanlarning hər birini yesənglar bolidu.

□ ⁴ Lekin kəxigüqi yaki aqimak tuyaklik

□ **10:18** «**uning qeni mukəddəs jayning iqigə kəltürülmidi**» — kaşınlar wə pütün həlk jamaitining gunah qurbanlikining qeni mukəddəs jayning iqigə elip kirlidu; kaşınlar muxu hil qurbanlikning gəxini yeyixigə bolmaytti (4:1-21ni kərüng). ■ **10:18** Law. 4:5; 6:26; 16:27

■ **11:2** Qan. 14:4; Ros. 10:14 □ **11:3** «**kəxigüqi**» — muxu yərdə ikki-üq axkazini bar haywanlarnila əməs, bəlki yənə ozukni yumxak qaynaydiqan barlik haywanlarni kərsitidu.

haywanlarning tawendikilarni yeməslikinglar kerək: —

Təgə: qünki u kəxigini bilən tuyıqı aqımak əməs. Xunga u silərgə haram bolidu.

⁵ Suoqur bolsa kəxigini bilən tuyıqı aqımak əməs — u silərgə haram bolidu.□

⁶ Toxqan bolsa bumu kəxigini bilən tuyıqı aqımak əməs — u silərgə haram bolidu.

⁷ Qoxqa bolsa tuyaklıri aqımak (tuyaklıri pütünləy yerik) bolqini bilən kəximigini üqün silərgə haram bolidu.

⁸ Silər xu haywanlarning gəxidın yeməslikinglar kerək wə ularning əlükigimu təgmənglar. Ular bolsa silərgə haram bolidu.

⁹ Suda yaxaydıoqan janiwarlarning tawendikilarni yeyixkə bolidu: — sudiki, yəni dərya-dengizlardiki janiwarlarning qaniti wə qasiraqliri bolqanlarni yeyixkə bolidu;

¹⁰ lekin dərya-dengizlarda yaxaydıoqan, yəni sularda top-top üzidiqan barlıq janiwarlarning, qasiraqliri yaki qaniti bolmiqanlirini yeməslikinglar kerək; ular silərgə yirginqlik sanalsun.

¹¹ Məzkur janiwarlar dərwəkə silərgə yirginqlik sanalsun; silər ularning gəxidın yeməslikinglar kerək; ularning əlükini yirginqlik dəp qaranglar. ¹² Sudiki janiwarlarning iqidin qaniti bilən qasiriqi bolmiqan janiwarlarning həmmisi silərgə yirginqlik sanalsun.

□ **11:5 «suoqur»** — yaki «siqkan» — taqlarda yaxaydıoqan kiqik bir haywan.

Halal wə haram quxlar

¹³ Uqar-qanatlardin tōwēndikilər silərgə yirginqliktur; ular yeyilməsliki kerək wə silərgə yirginqlik bolsun: — yəni bürküt, qorultaz-tapquxlar, dengiz bürküti, □ ¹⁴ qarlioqay quyruqluq sar, laqin wə ularning hilliri, ¹⁵ həmmə qoqa-qozoqlar wə ularning hilliri, ¹⁶ müxükyapilak, tögikux, qayka, sar wə ularning hilliri, ¹⁷ huwqux, qarna, ibis, □ ¹⁸ aqku, saqiykux, belik'aloquq, □ ¹⁹ löylək, turna wə uning hilliri, hēpüp wə xəpərəng qatarliqlar silərgə haram sanalsun. □

Halal wə haram haxarətlər

²⁰ Buningdin baxqa tət putlap mangidioqan, uqidioqan uxxaq janiwarlarning həmmisi silərgə yirginqlik bolidu. ²¹ Halbuki, tət putlap mangidioqan, uqidioqan uxxaq janiwarlardin tōwēndikilərnı yesənglar bolidu: — puti bilən ügilik paqıki bolup, yər yüzidə

□ **11:13 «qorultaz-tapquxlar»** — ibraniy tilida «ustihan qakquqi qux». Yəni bir tərjimisi «belik'aloquq». □ **11:17 «huwqux»** — yaki «kiqik huwqux». **«qarna»** — yaki «suoqa sungügüqi». Buning qandaq qux ikənlikini bilix təs. □ **11:18 «akku»** — buning qandaq qux ikənlikini bilix təs. **«belik'aloquq»** — yaki «doqdaq» □ **11:19 «turna»** — yaki «qotan». **«..., turna wə uning hilliri, hēpüp wə xəpərəng qatarliqlar...»** — bu tizimlikteki quxlarning kəpinqisining ibraniy tilidiki nami Təwratta pəkət bir-ikki qetim kərüngən boloqaqqa, ularning kaysi quxlar ikənlikini toptoqra bəkitix bəzidə mumkin bolmaydu. Halbuki, ularning omumiy tipliri, xūbhışizki, tərjimimizdək bolidu.

səkriyələydiqanlarni yesənglar bolidu; □
 22 bularning iqidin silərgə yeyixkə bolidiqanliri:
 — qekətkə wə uning hilliri, kara qekətkə
 wə uning hilliri, tomuzqə wə uning hilliri,
 qəqkikiz wə uning hilliri. 23 Lekin tət putluk
 boləqan əmiligüqi həm uqidiqan həmmə baxkə
 janiwarlar silərgə yirginqlik sanalsun. □

Əlüklər toqruluk

24 Bu janiwarlardinmu mundaq yol bilən napak
 bolisilər; birkim ularning əlük tenigə təgsə
 kəq kirgüqə napak hesablinidu. 25 Kimdəkim
 bularning əlükinin bir qismini kətürsə öz kiy-
 imlirini yuyuxi kerək, u kixi kəq kirgüqə napak
 hesablinidu.

26 Tuyakliri aqimak, birak pütünləy bəlünmigən
 yaki kəximəydiqan haywanlarning həmmisi
 silərgə haramdur; hərkim *ularning əlükigə*
 təgsə napak sanalsun. □ 27 Tət puti
 bilən mangidiqan haywanlarning iqidin tapini
 bilən mangidiqanlarning həmmisi silərgə na-
 pak bolup, hərkim ularning əlük tənirigə təgsə

□ **11:21 «tət putlap mangidiqan»** — ibraniylarning
 kəzqarixiqə haxarətlər tət puti bilən mangidu, ularning
 aldinqi ikkisi «kol» hesablinidu. □ **11:23 «silərgə yeyixkə
 bolidiqanliri: — qekətkə wə uning hilliri, ... qəqkikiz
 wə uning hilliri... həmmə baxkə janiwarlar silərgə
 yirginqlik sanalsun»** — «qekətkə»din baxkə, ibraniiy tilidin
 bu haxarətlərnin namlirini jəzmləxtürüx təs. Biz «qoxumqə
 səz»imizdə həlal-haram haywanlar üstidə tohtilimiz. □ **11:26
 «hərkim ularning əlükigə təgsə...»** — ibraniiy tilida «hərkim
 ularqə təgsə...» — xübhisizki, bu ularning əlüklirini kərsitidu
 (24-ayətni kəring). Qünki alayli, exəkni minix adəmnii napak
 kilmaydu.

kəq kirgüqə napak sanilidu. ²⁸ Kimki ularning ölükini kətürsə öz kiyimlerini yuyuxi kerək, u kixi kəq kirgüqə napak turidu. Bu həywanlar bolsa silərgə haram bolidu.

²⁹ Yər yüzidə əmiligüqi uxxak janiwarlarning iqidin silərgə haram boləjanlar munular: — qarışu zokor, qaxkan, kəslənqük wə ularning türliri, □ ³⁰ salma, kızil kəslənqük, tam kəslənqüki, tügürük kəslənqük wə hameleon qatarlıklar haram bolidu. □ ³¹ Bularning həmmisi yər yüzidə əmüligüqi həmmə uxxak janiwarlarning iqidə silərgə haram bolidu; ularning ölükigə təgsə, kəq kirgüqə napak sanilidu.

³² Bu janiwarlarning ölüki hərəkəndək nemigə qüxüp qalsa xu nemə napak hesablinidu — hərəkəndək yaşaq qaqa-kuqa bolsun, kiyim bolsun, terə bolsun, taşar bolsun, hərəkəndək ixka ixlitilidiəjan əswab bolsun, suşa qilinixi kerək; ular kəq kirgüqə napak sanilip, keyin pak bolidu.■

³³ Bularning biri sapaldin yasalojan hərəkəndək qaqa iqigə qüxüp qalsa, xu qaqa iqidiki həmmə nərsə napak sanalsun wə qaqa əzi sundurulsun.

³⁴ Əgər qaqidiki sudin ax-taam üstigə qaqrıp kətsə, ax-taam napak sanalsun wə xundakla qaqidiki hərəkəndək iqimlikmu napak sanalsun. ³⁵ Hərnemigə undək ölükning birər qismi

□ **11:29** «qaxkan» — yaki «sesik küzən». □ **11:30** «... tügürük kəslənqük wə hameleon qatarlıklar» — «hameleon»din baxka janiwarlarning namlirini ibraniy tilidin jəzmləxtürük təs. ■ **11:32** Law. 15:12

qūxūp qalsimu, napak sanalsun. Əgər tonur wə oqaq bolsa, napak boldi dəp qəkiwetilsun; ular silərgə haram bolsun. ³⁶ Ləkin xundaq əhwalda bulaq yaki su yiqilidiqan kəlqək yənila pak sanilidu; əmma birkim ularning əlük tenigə təgsə napak bolidu. ³⁷ Əgər undaq əlükning birər kismi terixka təyyarlanqan danlarqə qūxūp qalsa, bumu yənila pak sanilidu. ³⁸ Ləkin əgər danning üstigə su quyuloqandin keyin xundaq bir əlükning birər kismi qūxūp qalsa, undaqta bu danlar silərgə napak sanalsun.

³⁹ Əgər silərgə yeyixkə bolidiqan haywanlardin biri əlūp qalsa, uning əlükigə təgkən kixi kəq kirgūqə napak sanalsun. ⁴⁰ Kimki undaq əlükning gəxidin yesə, əz kiyimlirini yuyuxi kerək wə kəq kirgūqə napak sanalsun; xundakla undaq bir əlükni kətürgən kiximu kiyimlirini yuyuxi kerək wə u kixi kəq kirgūqə napak sanalsun.

⁴¹ Yər yüzidə əmüligūqi həmmə uxxaq janıwarlar yirginqlik sanilip, hərgiz yeyilmisun.

⁴² Qorsiki bilən beqirlap mangidiqan janıwar bolsun, yər yüzidə yürüp tət puti bilən yaki kəp putliri bilən mangidiqan əmüligūqi janıwarlarning hərtürlükini bolsa, ularni hərgiz yemənglar; qünki ular yirginqlikdir.

⁴³ Silər bolsanglar mundaq əmüligūqi janıwarning səwəbidin əzünglarni yirginqlik qılmaslıqinglar kerək. Əzünglarni ular tūpəylidin napak qılmanglar, bolmisa ularning səwəbidin bulqinip qalisilər; ⁴⁴ qünki Mən Hudayinglardurmən. Silər əzünglarni *Əzümgə* atap mükəddəs qilixinglar kerək;

Mən Özüm mukəddəs boluq silərmu özünqlarni mukəddəs tutuxunqlar kerək. Silər özünqlarni yər yüzidə əmiligüqi uxxak hərəkandak janiwarlarning səwəbidin napak qilmanglar. ■ ⁴⁵ Qünki Mən öz Hudayinglar boluxka silərn Misir zeminidin qikirip kəlgən Pərwərdigardurmən; silər mukəddəs bolunqlar, qünki Mən mukəddəsturmən.

⁴⁶ Xular bolsa qarpay bilən uqar-qanatlar, suda yüridiqan hər bir janiwar bilən yər yüzidə əmiligüqi hər bir uxxak janiwarlar toqrisidiki qanun-bəlgilimidur. ⁴⁷ Bular bilən haram-halalni ukup, yeyixkə bolidiqan haywan bilən yeyixkə bolmaydiqan haywanlarni pərək etələysilər.

12

Ayal kixining tuquttin keyinki «paklinixi»

¹ Pərwərdigar Musoqa söz kilip mundak dedi:

² Israillaroqa söz kilip mundak degin: — «Ayal kixi hamilidar bolup oqul tuqsa, adət kərüp aqriq boluqan künliridikidək yəttə küngiqə napak sanalsun. □ ³ Səkkizinqi küni oqli

■ **11:44** Law. 19:2; 20:7; 1Pet. 1:16 □ **12:2** «**adət kərüp aqriq boluqan künliri**» — ibraniy tilida «ayrim turux künliri». Qiz-ayallar adət kərgən waqtida «napak» hesablinip, eri bilən billə bolsa erimu kəq kirgüqə «napak» hesablinidu, xundakla mukəddəs ibadəthaniqə kirsə yaki kurbanliqlarning gəxliridin yesə bolmaydu. Ləkin Təwrat-Injil boyiqə hərəkandak waqitlarda Hudaning həlki dua-ibadət qilsa bolwiweridu!

bolsa hətənə kılinsun. □ ■ 4 Ayal bolsa xuningdin keyin ottuz üq küngiqə «қан paklinix»ta tursun; paklinix künliri tamam bolmioquqə heqbir muqəddəs nərsiqə təgmisun, muqəddəs jayotimu kirmisun. □ 5 Əgər u kız tuotşa undaқта adət künliridikidək ikki həptigiqə napak turup, andin atmix altə küngiqə «қан paklinix»ta tursun.

6 Məyli oqul yaki kız tuotşun, қан paklinix künliri tamam bolotandin keyin u ayal köydürmə qurbanliқ üqün bir yaxқа kirgən qozini, gunah qurbanliқi üqün bir baqқа yaki pahtəkni elip jamaət qedirining kirix aotziotqa, kahinning kexiotqa kəltürsun. 7 Kahin uni Pərwərdigarning aldida sunup, xu ayal üqün kafarət kəltüridu; xuning bilən u hunidin pak bolidu. Oqul yaki kız tuotşan ayal tootrisidiki қанun-bəlgilimə mana xudur.

8 Əgər uning qoziotqa qurbi yətmisə, u ikki pahtək yaki ikki baqқа kəltürsun; ularning biri köydürmə qurbanliқ üqün, yənə biri gunah qurbanliқi üqün bolidu; xu yol bilən kahin uning üqün kafarət kəltüridu; u ayal pak bolidu.□

□ 12:3 «**hətnə kılinsun**» — ibraniy tilida «uning hətniligi kesilsun» degən sözlər bilən ipadilinidu. ■ 12:3 Yar. 17:12; Luқа 1:59; 2:21; Yh. 7:22

□ 12:4 «**xuningdin keyin ottuz üq küngiqə «қан paklinix»ta tursun**» — ayal öz erigə yekinlixix tərəptə «pak» həsablinatti, lekin muqəddəs qediroқа kirip qurbanliқ қilixқа bolmaytti. □ 12:8 «**Əgər uning qoziotqa qurbi yətmisə...**» — ibraniy tilida: — «Əgər uning qoza elixқа қoli қiskilik қilsa...». «**u ayal pak bolidu**»

— bu babtiki «ayallarning pakliқi» degən tema tootrululқ kəp uқuxmasliқlar bolotaqotqa, biz u tootrululқ «қoxumqə səz»imizdə azraq tohtilimiz.

13

Hərhil terə kesəlliri toqruluk bəlgilimilər

¹ Pərwərdigar Musa bilən Hərunoşa söz qilip mundaq dedi: —

² Birsining bədinining terisidə bir qıqan, yaki təmrətkə yaki parkırak taxma qıqıp, uningdin bədinining terisidə pesə-mahaw kesilining jarahiti pəyda boləqan bolsa, u kixi Hərun kaħinning yaki uning kaħin oşulliridin birining kexioşa kəltürölsun. □ ³ Kaħin uning bədinining jarahitigə karaydu; jarahət boləqan jayning tüki aqirip kətkən həmdə jarahətmu ətrapidikiki teridin kənikrak kərönsə, bu pesə-mahaw kesəllikidir. Xunga kaħin uni kərgəndin keyin xu kixini «napak» dəp jakarlisun.

⁴ Lekin əgər uning bədinining terisidikiki pəyda boləqan axu yaltırak qıqan aq bolup, ətrapidikiki teridin kənikrak kərönmisə wə tükimu aqirip kətmigən bolsa, kaħin bu jarahət bar kixini yəttə küngiqə ayrim solap qoysun. ⁵ Yəttinqi küni kaħin uningoşa karisun wə əgər jarahət ohxax turup, terisidə kengiyip kətmigən bolsa, kaħin uni yənə yəttə küngiqə ayrim solap qoysun. ⁶ Yəttinqi küni kaħin uningoşa yənə karisun wə jarahətning rənggi suslaxqan wə kengiyip kətmigən bolsa, undaqta kaħin uni «pak» dəp jakarlisun; jarahətning pəkət bir

□ **13:2 «bədinining terisidə»** — demək, saqal yaki qaqliri iqidə əməs (29-37nimu kərüng). **«pesə-mahaw»** — bu bablardiki «pesə-mahaw» kesili pəkət mahaw kesili bolupla qalmaq, bəlki nəqqə hil terə kesəlliklerini kərsitixi mumkin. «Qoxumqə söz»imizni kərüng.

qaqa ikənliki bekitilip, kesəl kixi öz kiyimlirini yuyup pak sanalsun.

⁷ Lekin əgər u kahinoqa kərünüp «pak» dəp jakarlanoqandin keyin xu qaqa terisidə kengiyip kətsə, undaқта u yənə bir ketim kahinoqa kərünsun. ⁸ Kahin uningoqa yənə qarısun wə əgər qaqa uning terisidə kengiyip kətkən bolsa, kahin uni «napak» dəp jakarlisun; u jaraḥət pesə-mahawdur.

⁹ Əgər birkimdə pesə-mahaw jaraḥiti pəyda bolup qalsa kahinning qexioqa kəltürülsun.

¹⁰ Kahin uning jaraḥitigə səpselip qarısun; wə əgər terisidə aq bir qıqan pəyda boloqan, tüki akirip kətkən bolsa wə qıqan qıqqan jayda ət-gəxi kərünüp qaloqan bolsa, ¹¹ bu uning bədinining terisigə qüxkən kona pesə-mahaw jaraḥitining qaytidin kozoqilixi bolup, kahin uni «napak» dəp jakarlisun. U napak bolqini üqün uni solaxning ḥajiti yok.

¹² Lekin əgər pesə-mahaw kozoqilip, jaraḥiti bar kixining terisigə yeyilip kətkən bolsa, kahin nəgila qarisa xu yərdə xu «pesə-mahaw» bolsa, terisini bexidin putioqıqə kaplap kətkən bolsa,

¹³ undaқта kahin uningoqa səpselip qarısun; mana, xu pesə-mahaw jaraḥiti pütün bədinini kaplap kətkən bolsa, u jaraḥiti bar kixini «pak» dəp jakarlisun; qünki uning pütün bəдини akirip kətkən bolup, u «pak» dəp sanalsun.

¹⁴ Lekin qaqaniki uningda ət-gəxi kərünüp qalsa, u kixi napak sanalsun. ¹⁵ Kahin mundaq kərüngən ət-gəxigə qarap, u kixini «napak» dəp jakarlisun; qünki xu ət-gəx napak bolup, u pesə-

mahaw kesilidur.

¹⁶ Halbuki, əgər ət-gəxi kaytidin özgirip, akarsa u kixi yənə kahinning kexioğa kəlsun. ¹⁷ Kahin uningöğa səpselip qarısun; jarahət akaroğan bolsa, kahin jarahiti bar kixini «pak» dəp jakarlisun; u pak sanilidu.

¹⁸ Əgər birkimning bədinining terisigə hürrek qikip sakiyip, ¹⁹ hürrekning ornida ak qikan yaki kizouq daq pəyda bolğan bolsa, kahinoğa kərsitilsun. ²⁰ Kahin uningöğa səpselip qarısun; əgər daq ətrapidiki teridin kənikrak kərünsə, xundaqla uningdiki tüklər akirip qaloğan bolsa, undaqla kahin uni «napak» dəp jakarlisun; qünki bu hürrektin kəzoqilip pəyda bolğan pesə-mahaw kesili jarahitidur.

²¹ Ləkin kahin uningöğa səpselip qarioğanda, daq qikqan jayda akirip qaloğan tüklər bolmisa, wə daqmu ətrapidiki teridin kənikrak bolmisa, rənggi səl susrak bolğan bolsa, undaqla kahin uni yəttə küngiqə ayrim solap qoysun. ²² Əgər daq dərwəkə terisigə yeyilip kətkən bolsa, kahin uni «napak» dəp jakarlisun; qünki bu *pesə-mahaw* jarahitidur.

²³ Əmma əgər daq öz jayida tohtap yeyilmioğan bolsa, bu pəkət hürrekning zəhmi, halas; kahin uni «pak» dəp jakarlisun.

Kəyük yarisi toqruluk

²⁴ Əgər birsining bədinining terisining məlum jayi kəyüp qəlip, kəygən jay ak-qizouq yaki pütünləy ak daq bolup qalsa, ²⁵ kahin uningöğa səpselip qarısun; əgər xu daqdiki tüklər akirip

kətkən, daʼimu ətrapidiki teridin kənikrak bolup qaloqan bolsa, undaқта bu kəyuk yarisiyin pəyda bolqan pesə-mahaw kesilidur; kaһin uni «napak» dəp jakarlisun; qunki u pesə-mahaw jarahitidur.

²⁶ Lekin əgər kaһin səpselip qariloqanda, daʼoning ornida heqқandaқ akirip kətkən tük bolmisa, xundaқla daʼimu ətrapidiki teridin kənik bolmisa, bəlki rənggi sus bolsa, undaқта kaһin uni yəttə kungiqə ayrim solap qoysun.

²⁷ Yəttinqi kuni kaһin uningəya yənə qarlisun; daʼ terisidə kengiyip kətkən bolsa, kaһin uni «napak» dəp jakarlisun; qunki u pesə-mahaw jarahitidur.

²⁸ Əmma əgər daʼ jayida tohtap, yeyilmioqan bolsa, xundaқla rənggi sus bolsa, bu pəkət kəyüktin bolqan qawartқu, halas; kaһin uni «pak» dəp jakarlisun; qunki u kəyükninq tatuki, halas.

Qaq yaki saқal iqidə pəyda bolqan jarahətlər

²⁹ Əgər bir ər yaki ayal kixining bexida yaki saқilida jarahət pəyda bolsa, ³⁰ kaһin jarahətkə səpselip qarlisun; əgər jarahət ətrapidiki teridin kənikrak kərünsə, üstidə xalang serik tük bolsa, undaқта kaһin uni «napak» dəp jakarlisun; qunki bu jarahət қақақ bolup, bax yaki saқaldiki pesə-mahawning alamitidur.

³¹ Əgər kaһin қақақ jayoqa səpselip qariloqanda, u ətrapidiki teridin kənik kərünmisə, xundaқla uning iqidə heqқandaқ қara tükmu bolmisa, undaқта kaһin қақiqi bar kixini yəttə

küngiqə ayrim solap qoysun. ³² Kahin yəttinqi küni qakaqqa yənə səpselip qarison; qakaq kengiyip kətməy, üstidimu heqkandak serik tük bolmisa, xundakla qakaq ətrapidiki teridin qenik kərünmisə, ³³ jarahiti bar kixi barliq qaq-sakilini quxüruwətsun; qakaqning özini oqirdimisun. Kahin kəqiqi bar kixini yənə yəttə küngiqə ayrim solap qoysun. ³⁴ Yəttinqi küni kahin qakaqqa səpselip qarison; əgər qakaq teridə kengiyip kətmigən bolsa, xundakla ətrapidiki teridin qenik kərünmisə, kahin uni «pak» dəp jakarlisun. Andin u kiyimlirini yusun; xuning bilən u pak sanilidu.

³⁵ Ləkin əgər u «pak» dəp jakarlanoqandin keyin qakaq teridə kengiyip kətsə, ³⁶ kahin uningə yənə səpselip qarison; əgər qakaq teridə kengiyip kətkən bolsa, serik tükning bar-yoklukini təkxürüxning həjiti yok; qünki bu kixi napaktur. ³⁷ Əgər qakaq jayida xu peti qelip, üstidin qara tük ünüp qikqan bolsa, qakaq sakayətan bolidu; xu kixi pak boləraqqa, kahin uni «pak» dəp jakarlixı kerək.

³⁸ Əgər ər yaki ayal kixining bədinining terisidə daql pəyda bolup, bu daqlar parkirak həm aq bolsa ³⁹ kahin səpselip qarison; əgər bədənning terisidiki xu daqlar suslixip boz rənggə yüzləngən bolsa, bu teridin qikqan bir taxma, halas; bu kixi pak sanalsun.

Paynəkbax toqruluk

⁴⁰ Əgər birkimning bəxining tükli ri quxüp kətkən bolsa, u pəkət bir takir bax, halas; u pak

sanalsun. ⁴¹ Əgər uning bexining tüki pexanə tərpidin qüxkən bolsa, u pəkət paynəkbaş, halas; u yənıla pak sanalsun. ⁴² Ləkin əgər uning takir bexi yaki paynək bexida kizəuq aq daş kərünsə, undaқта xü jarahət uning takir bexi yaki paynək bexidiki pesə-mahaw kesilining bir alamtidur. ⁴³ Kahin jarahitigə səpselip qarısun; əgər uning takir bexida yaki paynək bexida ixşik jarahət bolsa həmdə pesə-mahaw kesilining alamtidək kizəuq aq kərünsə, ⁴⁴ undaқта u pesə-mahaw kesiligə giriptar boləjan adəm bolup, napak hesablinidu. Uning bexioğa xundak jarahət qüxkən boləraq, kahin uni mutlək «napak» dəp jakarlisun.

⁴⁵ Xundak jarahiti bar pesə-mahaw kesili boləjan kixi kiyimliri yirtik, qaqliri quwuk, burut-sakili yepiklik halda: «Napak, napak!» dəp towlap yürüxi kerək. □ ■ ⁴⁶ Xu jarahiti boləjan barlik künlərdə u «napak» sanilidu; u napak boləraqqa, ayrim turuxi kerək; uning turaləusi qedirgahning sirtida bolsun.

Kiyim-keqək, rəht yaki terə-hurumlarda pəyda boləjan «pesə-mahaw» kesili

⁴⁷ Əgər bir kiyimdə, məyli yungdin yaki kanaptin tikilgən bolsun uningda pesə-mahaw iz-deqi pəyda bolsa, □ ⁴⁸ yəni kanap yaki yungdin tokuloğan rəhttə, ərux yipida yaki arqak yiplirida bolsun, terə-hurumda yaki teridin

□ **13:45** «qaqliri quwuk» — yaki «bexi oquq». ■ **13:45** Yioq. 4:15 □ **13:47** «pesə-mahaw iz-deqi» — ibraniy tilida «pesə-mahaw yarisi».

etilgən hərқandak nərsilərdə pesə-mahaw iz-deoqi bolsa, □⁴⁹ xundakla kiyim-keqək yaki terə-hurumda, ərux yip yaki arқak yiplirida, ya terə-hurumdin etilgən nərsilərdə pəyda boləan iz-daə yexilraq yaki kizəuq bolsa bu iz-daə «pesə-mahaw iz-deoqi» dəp qarilip kahinoqa kərsitilsun. □⁵⁰ Kahin *daoqqa* səpselip qarısun, andin iz-daə pəyda boləan nərsini yəttə kungiqə ayrim saklısun. ⁵¹ U yəttinqi kuni iz-daəoqa qarap baksun; iz-daə qūxkən kiyim-keqək, məyli arқak yipta yaki ərux yipta bolsun, yaki terə-hurumda yaki terə-hurumdin etilgən nərsidə bolsun, u kengiyip kətkən bolsa, bu iz-daə qiritkūq pesə-mahaw kesili dəp hesablinip, ular napak sanalsun. ⁵² Xuningdək kahin ərux yip yaki arқak yipida iz-daə bolsa kiyim-keqək yaki terə-hurumdin etilgən nərsidə xundak iz-daə bolsa ularnimu kəydürüwətsun; qūnki bu qiritkūq pesə-mahaw kesilidur. Mundak nərsilərninq həmmisini otta kəydürux kerəktur. ⁵³ Lekin kahin uningə səpselip qarioqanda, iz-daə kiyim-keqəktiki ərux yipta bolsun, arқak yipta bolsun, yaki terə-hurumdin etilgən nərsidə bolsun, iz-daə kengəymigən bolsa, ⁵⁴ undakta kahin deoqi bar nərsini yuyulsun dəp buyrup,

□ **13:48 «ərux yipida»** — yaki «təg yipi» — tokulmilarning boyioqa tartiloqan yipi. □ **13:49 «...kiyim-keqək yaki terə-hurumda ... pəyda boləan iz-daə yexilraq yaki kizəuq bolsa bu iz-daə «pesə-mahaw iz-deoqi» dəp qarilip kahinoqa kərsitilsun»** — bu ayətlərdə tiləa elinoqan «pesə-mahaw kesili»ning rəht-kiyimgə yaki terə-hurumoqa yukuxi bəlkim adəmnı həyran qaldurarlıq ix boluxi mumkin. Bu toqruluk «koxumqə səz»imizni kəring.

ikkinchi ketim uni yettə künghiçə saklisun. ⁵⁵ Bu nərsə yuyuloqandin keyin kaħin yənə daoƙa səpselip qarısun; əgər uning rənggi özgərmigən bolsa (gərqə kengiyip kətmigən bolsimu), u yənıla napaktur; sən uni otta köydürgin. Qünki məyli uning iz-deoƙi iq yüzidə bolsun yaki tax yüzidə bolsun u qiritküç iz-daoƙ hesablinidu.

⁵⁶ Ləkin əgər kaħin səpselip qarıoƙanda, mana, daoƙning rənggi yuyuloqandin keyin suslixip kətkən bolsa, u xu kismini kiyim-keqəktin, ərux yiptin yaki arƙaq yiptin bolsun, yaki terə-hurumdin bolsun uni yirtip elip, taxliwətsun.

⁵⁷ Əgər bu iz-daoƙ kiyim-keqəktə, məyli arƙaq yipta yaki ərux yipta bolsun, ya terə-hurumdin etilgən nərsidə kərünsun, bu kengiydioƙan birhil pesə-mahaw iz-deoƙi dəp sanalsun; sən u qaplxan kiyim-keqəkni köydürüwətkin.

⁵⁸ Ləkin əgər iz-daoƙ kiyim-keqəktə bolsun (ərux yipida yaki arƙaq yipida bolsun) yaki terə-hurumdin etilgən nərsidə bolsun, yuyulux bilən qıƙıp kətsə, undaƙta bu egin ikkinchi ketim yuyulsun, andin pak sanalsun.

⁵⁹ Pesə-mahaw kesiliningkidək iz-daoƙ pəyda bolƙan yung yaki kanap rəhttin toƙuloƙan kiyim-keqək (iz-daoƙ ərux yipta yaki arƙaq yipta bolsun) yaki terə-hurumdin etilgən nərsilər toƙrisidiki ƙanun-bəlgilimə mana xudur; bun-ing bilən ularni pak yaki napak jakarlaxƙa bolidu.

14

Pesə-mahaw kesəlliridin paklinix bəlgilimiliri

¹ Pərwərdigar Musəoqə səz kəlip mundəq dedi:

² Pesə-mahaw boləqan kixi pak kəlinidəqan künidə bəja kəlix kerək boləqan kənun-bəlgilimə mana təwəndikidəktur: — U kahinning əldəqə kəltürəlsun. ■ ³ Kahin qədirqahning taxkiriəqə qəkip, pesə-mahaw boləqan kixigə səpsəlip qərisun; əgər pesə-mahaw boləqan kixi kesilidin sakəyoqan bolsa, ⁴ Undəqta kahin pak kəlinidəqan kixigə pak, tirik kuxtin ikkini uningə qəxup kedir yəqəiqi, kizil rəht wə zofa kəltürəxkə buyrusun. □ ⁵ Andin kahin kuxlarning birini əkin su qəqılanəqan sapal kozining üstidə boquzlanglar dəp buyrusun; □ ⁶ andin tirik kuxni bolsa, kahin uni kedir yəqəiqi, kizil rəht wə zofa bilən elip kelip, bu nərsilərnəng həmmisini tirik kux bilən birgə əkin suning üstidə boquzlanəqan kuxning kəniəqə qəlisun, ⁷ andin pesə-mahawdin pak kəlinidəqan kixigə yəttə kətim sepixi bilən uni pak dəp jakərlisun; wə tirik kuxni daləqə qəyup bərsun.

«Pak kəlinix» tiki yəttə kün

⁸ Pesə-mahawdin pak kəlinidəqan kixi kiyimlirini yuyup, bədinidiki barlik tükəlni qəxürüp,

■ **14:2** Mat. 8:4; Mar. 1:44; Luqə 5:14; 17:14 □ **14:4** «**kizil rəht**» — yəki «kizil yip». «**zofa**» — birhil əsümlük; bəxkə bir ismi «ləpəkgül». □ **14:5** «**əkin su qəqılanəqan sapal kozining üstidə...**» — yəki «əkin su üstidə tutup turuləqan sapal kozining üstidə...».

suda yuyunoqandin keyin pak hesablinidu. Andin uningoa qedirgaqka kirixka ijazet bolidu; pakot u yette kungiqe ez qedirining texida turuxi kerak. ⁹ Yettingi kuni u badinidiki hemma tuklarni quxursun; baxning qaq-sakalliri wa qexini, yani barliq tuklirini quxursun; u kiyimlirini yuyup ez badinini suda yusun, andin pak bolidu.

Sakkizinqi kuni

¹⁰ Sakkizinqi kuni u ikki bejirim erkak qoza bilen bir yaxka kirgan bejirim qixi qozidin birni, xuningdek bir *afahning* ondin uqigə barawer zəytun meyi iləxtürülgən esil un «axliq hədiyə»ni, bir log zəytun meyini kəltürsun.

□ ¹¹ Uni «pak» dəp jakarlaydiqan bu rəsim-qaidini ötküzidiqan kaqin pak kilinidiqan kixini wa u nərsilərnə jamaət qedirining kirix aqzida, Pərwərdigarning aldida hazır kilsun.

¹² Andin kaqin erkak qozilarning birini elip itaətsizlik qurbanliqi kilip sunup, uning bilen billə xu bir log zəytun meyini mu kəltürüp, pulanglatma hədiyə süpitidə Pərwərdigarning aldida pulanglatsun. ¹³ Qoza bolsa muqəddəs bir jayning iqidə gunah qurbanliqi bilen köydürmə qurbanliqlar boquzlinidiqan jayda boquzlansun; qunki itaətsizlik qurbanliqi bolsa gunah qurbanliqioqa ohxax, kaqinoqa təwə bolup «əng muqəddəslərnəng biri» sanilidu. □ ■

□ **14:10 «bir log»** — bəlkim təhminən bir letarning yerimi boluxi mumkin. □ **14:13 «muqəddəs bir jay»** — muxu yərdə muqəddəs jayning hoqylisini kərsitidu. ■ **14:13** Law. 7:7

14 Kahin itaətsizlik qurbanliqining qenidin elip pak qilinidioqan kixining ong kuliqining yumxikioqa wə ong qolining qong barmiki bilən ong putining qong barmikioqimu sürüp qoysun.

15 Andin kahin xu bir log zəytun meyidin elip, əzining sol qolining alikiniqqa azoqina qoysun.

16 Kahin ong barmikini sol qolidiki zəytun meyoqa qilap, Pərwərdigarning aldida yəttə qetim barmiki bilən səpsun.

17 Andin kahin qolidiki qaloqan maydin elip, pak qilinidioqan kixining ong kuliqining yumxikioqa, ong qolining bax barmikioqa wə ong putining bax barmikioqa sürülgən itaətsizlik qurbanliqining qenining üstigə sürüp qoysun.

18 Sürüp bolup, kahin qolidiki exip qaloqan mayni pak qilinidioqan kixining bexioqa qoysun. Bu yol bilən kahin uning üqün Pərwərdigarning aldida kafarət kəltüridu. 19 Andin kahin gunah qurbanliqini sunup, pak qilinidioqan kixini napaklikidin pak qilixqa kafarət kəltüridu; ahirida u keydurmə qurbanliqni boquzlisun.

20 Kahin keydurmə qurbanliq bilən axliq hədiyəni qurbangahta sunsun. Bu yol bilən kahin uning üqün kafarət kəltürüp, u kixi pak bolidu.

21 Lekin u kəmbəqəlliktin xundaq qilixqa qurbi yətmisə, əzigə kafarət kəltürüx üqün «pulanglatma hədiyə» süpitidə yaloquz bir ərkək qozini itaətsizlik qurbanliqi qilip kəltürsun, xuningdək axliq hədiyə üqün bir əfahning ondin birigə barawər zəytun meyi iləxtürülgən esil un bilən bir log zəytun meyini

kältürsun □ ²² wə öz əhwaliqə yarixa ikki pahtək yaki ikki baqka elip kəlsun; biri gunah qurbanliki üqün, yənə biri köydürmə qurbanliq üqün bolsun; ²³ səkkizinçi küni bularni özining pak kilinixi üqün jamaət qedirining kirix aqziqə elip kelip, Pərwərdigarning aldida kaħinning qexiqə kältürsun. ²⁴ Kaħin itaətsizlik qurbanliki bolidiqan ərkək qoza bilən xu bir log mayni elip, bularni pulanglatma hədiyə süpitidə Pərwərdigarning aldida pulanglatsun. ²⁵ Itaətsizlik qurbanliki kilingə qurba ərkək qozini bolsa əzi boquzlisun; andin kaħin itaətsizlik qurbanliqining qenidin azoqina elip, pak kilingə qurba kixining ong qulikining yumxikioqə, ong qolining bax barmikioqə wə ong putining bax barmikioqə sürsun. ²⁶ Andin kaħin maydin elip, sol qolining alikiniqə azoqina quysun. ²⁷ Xundak qilip, kaħin ong barmiki bilən sol qolidiki maydin Pərwərdigarning aldida yəttə qetim səpsun. ²⁸ Andin kaħin əzi qolidiki maydin elip, pak kilingə qurba kixining ong qulikining yumxikioqə wə ong qolining bax barmiki bilən ong putining bax barmikioqə itaətsizlik qurbanliqining qenining üstigə sürsun. ²⁹ Xuning bilən Pərwərdigarning aldida

□ **14:21 «kafarət kältürx üqün ... yaloquz bir ərkək qozini itaətsizlik qurbanliki qilip kältürsun»** — muxu yərdə «itaətsizlik qurbanliki»ning səwəb-məqsiti enik kərünidu — kesəl bolqan kixi kesili tüpəylidin Hudaqə həqkandak qurbanliq yaki hədiyə sunalmisa, xu waqittiki sunmiqan qurbanliqliri üqün Hudaqə qərzdar dəp həsablidu. «Itaətsizlik qurbanliki» bolsa bu qərzning ornida bolatti. Məsilən məzkur kitab, 5-bab, 14-19-ayətni kərüng.

uningoʻa kafarət kəltürüxkə kahin qolidiki mayning qaloqinini pak qilinidioʻan kixining bexioʻa quysun; ³⁰ andin xu kixi öz qurbioʻa qarap pahtəktin birni yaki baqkidin birni sunsun; ³¹ öz qurbioʻa qarap, birini gunah qurbanliki, yənə birini keydurmə qurbanlik qilib axliq hədiyə bilən billə sunsun. Bu yolda kahin Pərwərdigarning aldida pak qilinidioʻan kixi üqün kafarət kəltüridu.

³² Əzidə pesə-mahaw boləan, pak qilinixi üqün wajip bolidioʻan nərsilərnə kəltürüxkə qurbi yətməydidioʻan kixilər toʻqrisidiki qanun-bəlgilimə mana xulardur.

Pesə-mahaw kesili bəşkan əylər toʻqruluk

³³ Pərwərdigar Musa bilən Hərunoʻa mundak dedi: — ³⁴ — Silər Mən əzünqlarəoʻa miras qilib beridioʻan Qanaan zeminiəoʻa kirgəndin keyin, Mən silər igə bolidioʻan xu zemindiki bir əygə birhil pesə-mahaw yarisini əwətsəm, ³⁵ əyning igisi kahinning qexioʻa berip, uningəoʻa buni məlum qilib: «Mening əyümgə waba yuqqandək kərünüdu», dəp məlum qilixi kerək. □

³⁶ Kahin bolsa: — Əydiki həmmə nərsilər napak bolmisun üqün mən berip bu wabaəoʻa səpselip qaraxtin burun əyni bikarlanglar, dəp buyrusun. Andin kahin kirip əygə səpselip qarisan. ³⁷ U xu wabaəoʻa səpselip qarəoʻqinida,

□ **14:35 «mening əyümgə waba yuqqandək kərünüdu»** — bu ayətlərdə tiləoʻa elinəoʻan «pesə-mahaw Kesili»ning əylərgə yuquxi bəlkim adəmnə həyran qilarlik ix boluxi mumkin. Bu toʻqruluk «qoxumqə səz»imizni kərüng.

mana öyning tamlirioqa waba daoqliri yukkan jaylar kawak bolsa, həm yexiloqa mayil yaki kizouq bolup, tamning yüzidin kenikrak bolsa, □³⁸ kahin öyning ixikining aldioqa qikip, ixikni yette kungiqe takap koysun. ³⁹ Andin kahin yettinqi küni yenip kelip, səpselip qariorinida, öyning tamliridiki iz-daoq kengiyip kətkən bolsa, ⁴⁰ kahin: — Waba yukkan taxlarni qikirip xəhərning sirtidiki napak bir jayoqa taxliwet-inglar, dəp buyrusun. ⁴¹ Xuning bilən birgə u öyning iqining tət ətrapini kirdorsun wə ular kiroan suwakni bolsa xəhərning texidiki napak bir jayoqa təküwətsun. ⁴² Andin ular baxka taxlarni elip, ilgiriki taxlarning ornida koysun wə baxka hak lay etip, uning bilən öyni kaytidin suwisun.

⁴³ Əgər u taxlarni qikirip, öyni kirdurup kaytidin suwatqandin keyin, eydə waba deoqi yənə pəyda bolsa, ⁴⁴ undaqa kahin yənə kirip buningqa səpselip karisun. Səpselip qariorinida, mana iz-daoq eydə kengiyip kətkən bolsa, bu öygə yukkini qiritkük waba bolidu; öy napak sanilidu. ⁴⁵ Bu wəjidin ular öyni, yəni yaoaq-tax wə barlik suwiki bilən billə qüxürüp, həmmisini kətürüp xəhərning sirtidiki napak bir jayoqa taxliwətsun. ⁴⁶ Kimdəkim öy taqaloan məzgildə uningqa kirsə, u kəq kirgüqə napak sanilidu. ⁴⁷ Əgər birkim öy iqidə yatқан bolsa, kiyimlirini yusun; wə əgər birsi eydə oizalanəan bolsa, umu öz kiyimlirini yusun.

□ **14:37** «... **kawak bolsa**» — yaki «tompdiyip qikқан bolsa». Ibraniy tilidiki bu söz Mukəddəs Kitabta birla ketim tepilidu.

⁴⁸ Lekin kaħin kirip, øygə səpselip qarioħinida øy suwaloħandin keyin waba uningda kengiyip kətmigən bolsa, undaħta kaħin øyni «pak» dəp jakarlisun; qūnki uningdiki waba saħayoħan bolidu.

⁴⁹ Andin u øyning pak kīlinixi ũqūn ikki qux, kedir yaøiqi, kizil rəht bilən zofa elip kelip, ⁵⁰ quxlarning birini ekin su qaħilanoħan sapal kozining ũstidə boøuzlisun; □ ⁵¹ andin u kedir yaøiqi, zofa, kizil rəht wə tirik quxni billə elip kelip, bu nərsilərninĝ həmmisini boøuzlanoħan quxning kenioħa, xundakla ekin suoħa qilap, øygə yəttə mərtiwə səpsun; ⁵² bu yol bilən u øyni quxning keni, ekin su, tirik qux, kedir yaøiqi, zofa wə kizil rəht arkilik napakliktin paklaydu. ⁵³ Andin u tirik quxni xəħərninĝ sirtida, dalada qoyup bərsun. U xundak kīlip, øy ũqūn kafarət kəltüridu; u øy pak sanilidu.

⁵⁴ Bular bolsa hərhil pesə-mahaw jarahiti, qaħaq, ⁵⁵ kiyim-keqək wə øygə yukқан pesə-mahaw wabasi, ⁵⁶ teridiki qikanlar, təmrətkə wə parkıraq aħ iz-daølar toørisidiki qanun-bəlgilimidur. ⁵⁷ Xu bəlgilimilər bilən bir nərsininĝ qaysi əħwalda napak, qaysi əħwalda pak bolidioħanliħini pərk etixkə kərsətmə berixkə bolidu; mana bu pesə-mahaw toørisidiki qanun-bəlgilimidur.

□ **14:50 «...ekin su qaħilanoħan sapal kozining ũstidə»** — yaki «... ekin su ũstidə tutup turuloħan sapal kozining ũstidə».

15

Aqma toojruluk

¹ Pərwərdigar Musa bilən Hərunoşa söz qilip mundak dedi: —

² Israillaroşa mundak dənglar: — Hərəkəndak ərkəkning öz tenidin aqma qıksa xu kixi xu aqma səwəbidin napak sanalsun. □ ³ Aqma qıkıxtin boləlan napaklık toojrisidiki həküm xuki, aqmisi məyli tenidin ekip tursun yaki ekıxtin tohtitiləlan bolsun, xu kixi yənıla napak sanalsun; ⁴ mundak aqma boləlan kixi yatқан hərбір orun-kərpə napak sanilidu wə u kaysi nərsining üstidə oltursa xu nərsimu napak sanilidu. ⁵ Kimki u yatқан orun-kərpigə təgsə, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, andin kəq kirgüqə napak sanalsun. ⁶ Xuningdək kimki mundak aqma boləlan kixi olturoşan nərsidə oltursa öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun wə kəq kirgüqə napak sanalsun. ⁷ Kimki aqma boləlan kixining tenigə təgsə, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, wə kəq kirgüqə napak sanalsun. ⁸ Əgər aqma boləlan kixi pak birsigə tükürsə, xu kixi öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, kəq kirgüqə napak sanalsun.

⁹ Kaysibir egər-toqumning üstigə *aqma boləlan* kixi minsə, xu nərsə napak sanalsun. ¹⁰ Kimki uning tegidə qoyuloşan nərsilərgə təgsə kəq kirgüqə napak sanilidu; wə kimki xu nərsiləрни

□ **15:2** «...ərkəkning öz tenidin aqma qıksa...» — bu ayətlərdiki «ərkəkning teni» degən söz kəp yərlərdə əwrət, uyat yərlirini kərsitidu.

kötürsə, öz kiyimlerini yuyup, suda yuyunsun, wə kəq kirgüqə napak sanalsun.

¹¹ Aqma boləqan kixi qolini yumastin birkingə təgküzsə, xu kixi öz kiyimlerini yuyup, suda yuyunsun wə kəq kirgüqə napak sanalsun.

¹² Aqma boləqan kixi sapal qaqini tutup salsa, xu qaqa qeqiwetilsun; yaoqaq qaqa bolsa suda yuyulsun.■

«Aqmidin paklinix» tooqruluk

¹³ Qaqaniki aqma bar kixi aqma halitidin qutulsa, ezining pak kilinixi uqun yettə künni hesablap etküzüp, andin kiyimlerini yuyup, eqin suda yuyunsun; andin pak sanilidu. ¹⁴ Səkkizinqi kuni ikki pahtək yaki ikki baqkini elip, jamaət qedirining kirix aozioqa, Pərwərdigarning aldioqa kəltürüp, kaqinoqa tapxursun. ¹⁵ Kaqin ulardin birini gunah qurbanliqi uqun, yənə birini köydürmə qurbanliq uqun sunsun. Bu yol bilən kaqin Pərwərdigarning aldida uning aqma boləqanliqioqa kafarət kəltüridu.

¹⁶ Əgər bir ərkəkning məniysi əzlükidin qikip kətkən bolsa, u pütün bədinini suda yusun, u kəq kirgüqə napak sanalsun. ¹⁷ Xuningdək adəmning məniysi qaysi kiyimigə yaki terisigə yukup qalsa, suda yuyulsun wə kəq kirgüqə napak sanalsun.

¹⁸ Ər wə ayal kixi bir-birigə yeqinlixixi bilən məniy qiksa, ikkisi yuyunsun wə kəq kirgüqə napak sanalsun.

Ayal kixilərdiki aqma kelix tooqruluk

19 Əgər ayal kixilər aqma kelix həlitudə tursa wə aqmisi hun bolsa, u yəttə künqiğə «ayrim» tursun; kimki uningə təgsə kəq kirgüqə napak sanalsun. □ 20 «Ayrim» turux məzgilidə, kaysi nərsining üstidə yatsa, xu nərsə napak sanilidu, xundakla kaysi nərsining üstidə olturoqan bolsa, xu nərsimu napak sanalsun. 21 Hərkim uning orun-kərpisigə təgsə öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun wə kəq kirgüqə napak sanalsun. 22 Hərkim u olturoqan nərsigə təgsə, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun wə kəq kirgüqə napak sanalsun. 23 Wə əgər birkim u yatqan yaki olturoqan jayda koyuloqan birər nərsigə təgsə, kəq kirgüqə napak sanalsun. 24 Əgər bir ər kixi xu hələttiki ayal bilən birgə yatsa, xundakla uning hun napakliki xu ərgə yukup kalsa, u yəttə künqiğə napak sanalsun; u yatqan hər bir orun-kərpimu napak sanalsun. □ ■ 25 Əgər ayal kixining adət waqtining sirtidimu birnəqqə künqiğə huni kelip tursa, yaki hun

□ 15:19 «**aqma kelix həliti**» — bu ayətlərdə kərsilitilgən aqriqlarning kəpinqisi əwrət, uyat yərliridiki hələtlətni kərsətsə kerək. «**ayrim**» — bu ayəttiki «ayrim» — ayrim solap koyulsun degənni bildürməydu (məsilən, 24-ayətni kəring).

□ 15:24 «**hun napakliki**» — ər-ayal billə yatqanda ayalning aditi tuyuksiz kelip kelip, hun qeni tasadipiylikdən ər kixigə tegip ketixini kərsitidu. Əgər ər kixi ayalning adət kərginini bilip turup uningə yeqinlaxqan bolsa, undakta hər ikkisi (ayal kixi məjburlanmioqan bolsa, əlwəttə) Hudaning biwasitə kərsitidoqan jazasioqə uqraydu (20:18ni kəring). Xübhisizki, Hudaning bu əmrdiki məqsiti, ayal kixilərgə ayniq əng qiyin waqtida aram berixtin ibarət idi. ■ 15:24 Law. 18:19

akmisi adət vaqtidin exip kətkən bolsa, undaқта bu napak қan ekip turoqan күnlirining һəmmisidə, u adət күnliridə turoqandək sanalsun, yənə napak sanalsun. ■ ²⁶ Қan кəlgən һərбир күндə u қaysi orun-көрпə üstidə yatsa, bular u adət күnliridə yatқан orun-көрпилəрдək һесаблиnidu; u қaysi нərsining üstidə olturoqan bolsa, xu нəрсə adət күnlirining napaklikidək napak sanalsun. ²⁷ Һərkim bu нərsiləргə тəгсə napak bolidu; xu kixi kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun wə kəq kirgüqə napak sanalsun.

Ayal kixilərninğ һəyizdin baxқа һun kelixtin paklinixi

²⁸ Ayal kixi қаған һun kelixtin saқaysa, u yəttə күnni һесаблаp, өtküzүp bolоqanda pak sanilidu. ²⁹ Səkkizinçi күni u ikki pahtək yaki ikki baқkini elip jamaət qedirining kirix aоziоqа, kaһinning қexioqа kəltүrsun. ³⁰ Kaһin bularning birini gunah қurbanliki үqün, yənə birini köydүrmə қurbanlik үqün өtkүzsun; bu yol bilən kaһin uning napak aқma қenidin pak boluxioqа uning үqün Pərwərdigarning aldida kafarət kəltүridu.

Hulasə

³¹ Silər muxu yol bilən Israillarni napaklikidin üzünqlar; bolmisa, ular napaklikida turiw-erip, ularning arisida turoqan mening turaloqu qedirimni buloqixi түpəylidin napak һalitudə өlүp ketidu. ³² Aқma kelix һalitudə bolоqan

kixi wə məniy ketix bilən napak boloqan kixi toqrisida, ³³ Xuningdək hun kelix künliridiki aqriq ayal kixi toqruluk, akma haləttə boloqan ər wə ayal toqruluk, napak haləttiki ayal billə yatqan ər toqruluk kəlgən qanun-bəlgilimə mana xulardur.

16

«Kafarət küni»

¹ Һarunning ikki oqli Pərwərdigarning aldiqə yeqinlixixi bilən өлүp kətti. Ular өлүp kətkəndin keyin, Pərwərdigar Musaqə sөz qildi. ■

² Pərwərdigar Musaqə mundaq dedi: — «Sən öz qerindixing Һarunqə: «Sən өлүp kətməsliking üqün pərdining iqidiki muqəddəs jayqə qoyuloqan əhdə sanduqining üstidiki «kafarət təhti»ning aldiqə hər waqit kəlmə», degin. Qünki Mən «kafarət təhti»ning üstidiki bulutta ayan bolimən. ■ ³ Һarun əng muqəddəs jayqə munu yol bilən kirsun: — Gunah qurbanliki üqün bir yax torpak, köydürmə qurbanliq üqün bir qoqqarni kəltürsun; ⁴ өzi muqəddəs kanap halta kəngləkni kiyip, ətlirini yapidioqan kanap ixtannimu kiyip, beligə bir kanap bəlwəqni baqlap, bexioqə kanap səllini yөгəp kəlsun. Bular muqəddəs kiyimlər boləaqqa, kiyixtin ilgiri bədinini suda yusun. □

■ **16:1** Law. 10:1, 2 ■ **16:2** Mis. 30:10; Ibr. 9:7 □ **16:4** «ətliri» — bu ayəttiki «ətliri» degən sөz əwrət, uyat yərlirini kərsitidu.

⁵ U Israillarning jamaitidin gunah qurbanliki üqün ikki tekə, köydürmə qurbanlik üqün bir qoçqarni tapxuruwalsun. ⁶ Xuning bilən Hārun awwal gunah qurbanliki bolidioqan torpaqni sunup, əzi wə öz öyidikilər üqün kafarət kəltürüxi kerək. ■ ⁷ Andin u ikki tekini elip, ularni jamaət qedirining kirix aqzining aldioqa kəltürüp, Pərwərdigarning aldidida turozusun. ⁸ Andin Hārun bu ikki tekə toqrisida qək taxlisun; qəkning birini «Pərwərdigar üqün», yənə birini «azazəl üqün» taxlisun. □ ⁹ Hārun Pərwərdigarqa qək qüxkən tekini kəltürüp, gunah qurbanliki süpitidə sunsun. ¹⁰ Ləkin «azazəl»gə qək qüxkən tekini bolsa, kafarət kəltürüxi üqün qəlgə həydilixkə, xundaqla «azazəl»gə əwətilixkə Pərwərdigarning aldidida tirik qaldurulsun. ¹¹ Andin Hārun gunah qurbanliqini, yəni əzi üqün bolqan torpaqni kəltürüp, əzi wə öz öyidikilər üqün kafarət kəltürüxkə əzigə gunah qurbanliki bolidioqan bu torpaqni boquzlisun; ¹² Andin u Pərwərdigarning aldidiki qurbangahtin elinoqan qoq bilən toloqan bir huxbuydanni elip, ikki qollap yumxaq ezilgən esil huxbuy

■ **16:6** Ibr. 7:27,28 □ **16:8 «Azazəl»** — alimlar «azazəl» toqruqluq tət pikirdə bolup kəlgən: (1) bu isim «tekə» bilən «həydəlmək» degən sözləning birikmisi bolup, «həydiwətgən tekə» degənni bildüridu; (2) «wəyranə qilix» yaki «elip taxlinix» degənni bildüridu; (3) tik bir yar; (4) bir hil jin-alwastining ismi. Biz birinqi yaki ikkinqi pikirgə mayilmiz (ikkilisi toqra boluxi mumkin). «qoxumqə sez»imizdə bu toqruqluq tohtilimiz. Həq bolmioqanda tətinqi pikirni əng namuwapıq dəp qaraymiz; 23-bab wə «qoxumqə sez»ni kərüng.

ətir bilən toldurup, buni pərdining iqigə elip barsun; ¹³ andin huxbuy is-tütiki həküm-guwah sanduqning üstidiki kafarət təhtini qaplisun dəp, huxbuyi Pərwərdigarning huzuridiki otning üstigə qoysun; xuning bilən u ölməydu.

¹⁴ U torpaqning qenidin elip öz barmiki bilən kafarət təhtining xərək tərripigə qeqip, kafarət təhtining aldiqimu öz barmiki bilən qandin elip, yəttə qetim səpsun. □ ■

¹⁵ Andin u həlk üqün gunah qurbanliki kilinidionan tekini boquzlisun; qenini pərdining iqigə kəltürüp, torpaqning qenini kilqandək qilsun, yəni uning qenidin elip kafarət təhtigə wə kafarət təhtining aldiqa qaqsun. ¹⁶ U

bu yol bilən mukəddəs jay üqün kafarət kəltürüp, uni Israillarning napaklikidin, həmmə itaətsizliklerini elip baridionan gunahliridin paklaydu wə xuningdək ularning napakliki arisida turuwatqan jamaət qediri üqünmu xundak kafarət qilsun. ¹⁷ U kafarət kəltürux üqün əng mukəddəs jayqa kirgəndin tartip uningdin qikkuqə heqbir adəm jamaət qediri iqidə bolmisun; bu yol bilən u əzi, öyidikilər wə Israilning pütkül jamaiti üqün kafarət kəltüridu.

¹⁸ Andin u Pərwərdigarning aldidiki qurbangahqa qikip, uning üqünmu kafarət kəltüridu; xuningdək torpaqning qeni bilən tekining qenidin elip qurbangahning qerisidiki

□ **16:14** «xərək(iy) tərripı» — sanduqning aldi tərpi. «kafarət təhtining aldiqimu» — bəlkim kafarət təhtining aldidiki yər yüzigə. ■ **16:14** Law. 4:6; Ibr. 9:25; 10:4

münggüzlərgə sürsun; □ 19 u barmiki bilən qandin elip qurbangahning üstigə yəttə ketim səpsun; xuning bilən u uni Israillarning napaklikliridin paklap *Hudaşa atası* müqəddəs kilidu.

Gunah qurbanliki bolidişan tirik tekə toşruluk

20 — Müqəddəs jay, jamaət qediri wə qurbangah üqün kafarət kəltürüp bolşandin keyin, u tirik tekini kəltürsun; 21 andin Harun ikki qolini tirik tekining bexişa qoyup turup, uning üstidə turup, Israillarning barlik kəbihlikliri wə itaətsizliklirini elip baridişan gunahlırini ikrar kılıp, ularni tekining bexişa artsun; andin uni yenida təyyar turidişan bir adəmnin qoli bilən qəlgə əwətiwətsun. 22 Bu yol bilən tekə ularning həmmə kəbihliklirini öz üstigə elip, adəmsiz qəlgə ketidu. Xunga u tekini qəlgə qoyuwətsun. □

Ahirkı rəsmiyətlər

23 — Andin Harun jamaət qedirişa kirip müqəddəs jayşa kirgən waqıtta kiygən kanap kiyimlirini selip xu yərdə ularni qoyup qoysun.

□ **16:18 «Pərwədigarning aldidiki qurbangah»** — (1) müqəddəs jaydiki «huxbuygah» yaki (2) həylidiki qurbangahni kərsitidu. Bizningqə, 20-ayəttiki səzlərdin (ibadət qedirinin üq kısmi üqün kafarət kəltürülgənlikidin) qarışanda, müqəddəs jaydiki huxbuygahni kərsitixi mumkin. □ **16:22 «... Xunga u tekini qəlgə qoyuwətsun»** — bu ikki tekə toşrisidiki təpsilatlar toşruluk «qoxumqə səz»imiznimu kəşüng.

24 U mukəddəs yərdə öz bədinini suda yuyup, öz kiyimlərini kiyip taxkiriya qikip, özining köydürmə qurbanliqi bilən həlkning köydürmə qurbanliqini sunup, xu yol bilən əzi wə həlk üçün kafarət kəltüridu. ²⁵ Xundakla u gunah qurbanliqining meyini qurbangahta köydürsun.

26 «Azazəl»gə bekitilgən tekini elip berip qoyuwətkən kixi öz kiyimlərini yuyup, bədinini suda yuyup, andin qedirgahqa kirixkə bolidu.

27 Kafarət kəltürüx üçün keni *əng* mukəddəs jayoqa elip kirilip, gunah qurbanliqi kilinoqan torpak bilən gunah qurbanliqi kilinoqan tekini birsi qedirgahning taxkiriya elip qikip, ularning terisi, gəxi wə tezəklirini otta köydürsun. ■

28 Ularni köydürgən kixi öz kiyimlərini yuyup, bədinini suda yuyup, andin qedirgahqa kirixkə bolidu.

Omumiy bəlgilimilər

29 — Mana bu silərgə bir əbədiy kanun-bəlgilimə bolsun: — Hər yəttinqi ayning oninqi künidə silər öz nəpsinglarni tartip özünqlarni təwən tutunglar wə heqkandak ix qilmanglar; məyli yərliklər bolsun yaki aranglarda turuwatqan Yaq. yurtluklar bolsun xundak qilixinglar kerək. □ ■ ³⁰ Qünki

■ 16:27 Law. 6:23; Ibr. 13:11 □ 16:29 «nəpsinglarni tartip özünqlarni təwən tutunglar» — ibraniy tilida birlə söz bilən ipadilinidu. Yəhudiyyən'əniliri boyiqə bu ixlar roza tutuxni öz iqigə alatti. «məyli yərliklər bolsun...» — «yərliklər» Qanaan zeminda tuquloqan Israillarni kərsitidu. ■ 16:29 Law. 23:27

xu künidə silərnı paklaxka silər üqün kafarət kəltürüldü; Pərwərdigarning aldida silər həmmə gunahlıringlardin pak bolisilər. ³¹ Bu kün silərgə pütünləy aram alidioqan xabat küni bolup, nəpsinglarnı tartıp özünqlarnı təwən tutisilər; bu əbədiy bir bəlgilimidür. □

³² Kimki atisining ornida kaħinlik yürgüzüx üqün məsih kəlinip, Hudaqə tap tikləngən kaħin bolsa xu yol bilən kafarət kəltürüdü. U kanaptin etilgən muqəddəs kiyimni kiyip turup, □ ³³ Əng muqəddəs jay üqün kafarət kəltürüdü; jamaət qediri bilən qurbangah üqünmu kafarət kəltürüdü; qalqan kaħinlar bilən barlıq həlkning jamaiti üqün həm kafarət kəltürüdü.

³⁴ Bu bolsa silər üqün əbədiy bir bəlgilimə bolidü; xuning bilən Israillarnı barlıq gunahlıridin paklax üqün yilda bir qetım kafarət kəltürüp berisilər».

Xuning bilən *Hərun* Pərwərdigar Musaqə buyruqinidək kildi. ■

17

Butpərəslikning aldini elix — toqra ibadət toqıruluq

¹ Pərwərdigar Musaqə söz kəlip mundaq dedi:

□ **16:31** «pütünləy aram alidioqan xabat» — ibraniy tilida «xabatlarning xabati». □ **16:32** «Hudaqə tap tikləngən kaħin» — bax kaħin, demək. ■ **16:34** Mis. 30:10; Ibr. 9:7

² Hārun bilən oqulliri wə barlik Israillaroğa mundak degin: — Pərwərdigar silərgə buyruoğan həküm xuki: —

³⁻⁴ Israilning jəmətliridin boloğan hərқandak kixi қurbanlik қilmaqçi bolup, kala yaki қoy yaki eqkini jamaət qedirining kirix aozida, Pərwərdigarning turaloғu qedirining aldioға, Pərwərdigaroға ataloğan қurbanlik süpitidə yetiləp əpkəlməy, bəlki qedirgahning iqidə yaki taxқirida boғuzlisa, uningdin aққан қan xu kixining gədinigə artilidu; bu adəm «қан төkkən» dəp, əz həlқidin üzüp taxlinidu. □ ⁵ Bu həkümning məqsiti Israillarning hāzirkidək dalada mal soyup қurbanlik қilixning ornioға, қurbanliklirini jamaət qedirining kirix aozida Pərwərdigarning aldioға kəltürüp, kahinoға tapxurup Pərwərdigaroға «inaklik қurbanlikliri» süpitidə sunup boғuzlixi üqündur. ⁶ Kahin қanni elip jamaət qedirining kirix aozining yenidiki Pərwərdigarning

□ **17:3-4 «izahāt»** — bu ayət yənə «Israilning jəmətliridin boloğan hərқandak kixi kala, қoy yaki eqkini qedirgahning iqidə yaki taxқirida boғuzlap, jamaət qedirining kirix aozida, yəni Pərwərdigarning turaloғu qedirining aldioға kəltürüp Pərwərdigaroға atap қurbanlik süpitidə sunmioğan bolsa, undakta, aққан қan xu kixining gədinigə artilidu» dəp tərjimə қilininidu. Bu tərjimini қollaydioğan pikirlərgə mayil əməsmiz. Qünki altə yüz ming aililik hər күni əzliri üqün (қurbanlik üqün əməs) soyidioğan malni «qedirining kirix aozida» soyuxi hərgiz mumkin əməs. «Koxumqə səz»imizni kəring. «Əz həlқidin üzüp taxlinix» — Hudaning Əzi xu adəmning bexioға biwasitə jaza қuxüridioğanliқini kərsətsə kerək. Bizningqə bu səzlər (baxқа səzlər қoxulmioğan əһwalda) Israillaroға: — «silər xu adəmni əlümgə məһkum қilixinglar kerək» degənlik əməs.

qurbangahining üstigə sepip, Pərwərdigarəğa huxbuy kəltürüx üqün mayni köydürsun. ■

⁷ Xuning bilən ular əmdi burunqidək buzukluk qilip tekə-jinlarning kəynidə yürüp, ularəğa öz qurbanliklirini ötküzüp yürmisun. Mana bu ular üqün dəwrdin-dəwrgiqə əbədiy bir bəlgilimə bolsun.

⁸ Sən ularəğa: — Israilning jəmätidin yaki ularning arisida turuwatқан yaқа yurtluklardin biri köydürmə qurbanlik yaki *baxqa* qurbanlik ötküzməkqi bolsa, ⁹ uni Pərwərdigarəğa atap sunux üqün jamaət qedirioğa kirix aqzining aldioğa kəltürmisə, u kixi öz həlkiridin üzüp taxlansun» — degin.

Qan yeməslük toqıruluk

¹⁰ Əgər Israilning jəmätidin boləqan hərəkandak adəm yaki ularning arisida turuwatқан yaқа yurtluklar qan yesə, Mən yüzümni qanni yegən xu kixigə qarxi qilimən, uni öz həlkidin üzüp taxlaymən. ■ ¹¹ Qünki hər bir janiwarning jeni bolsa uning qenididur; Mən uni jeninglar üqün qurbangah üstigə kafarət kəltürüxkə bərgənmən. Qünki qan əzidiki janning wasitisi bilən kafarət kəltüridu. □ ¹² Xunga bu səwəbtin Mən Israillərəğa: — «Silərning heqbirinqlar qan yeməslikinqlar kerək, aranglarda turuwatқан yaқа yurtluklarmu qan yeməsliki kerək» —

■ **17:6** Mis. 29:18; Law. 4:31 ■ **17:10** Yar. 9:4; Law. 3:17; 7:27; 19:26; Qan. 12:16,23; 1Sam. 14:33 □ **17:11** «**hər bir janiwarning...**» — ibraniy tilida «hər bir ət igisining».

degənidadim. ¹³ Əgər Israillardin biri yaki ularning arisida turuwatқан yaқа yurtluqlarning biri yeyixkə bolidioğan bir qarpay haywan yaki қuxni owlap, қenini төksə, uni topa bilən yepip қoysun. ¹⁴ Qünki һәрbir janiwarning jeni bolsa, uning қenidin ibarəttur. Uning jeni қenida boloaq mən Israillaroqa: «Silər һeqқandak janiwarning қenini yemənglar, qünki һәрbir janiwarning jeni uning қenididur; kimki uni yesə üzüp taxlinidu» — dedim.■

Haywanlarning өlükliri тоqruluk

¹⁵ Kimdəkim өlöp қaloğan yaki yirtқuqlar бооpup titma-titma қiliwətkən bir һaywannı yesə, məyli u yərlik yaki yaқа yurtluқ bolsun өз kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun wə kəq kirgüqə napak sanalsun; andin u pak bolidu. ■ ¹⁶ Lekin u yaki kiyimlirini yumisa, yaki suda bədinini yumisa, xu xixi өз қəbihlikining jazasını tartidu.

18

Itaətmən һalk болux — mən'i қilinoğan jinsiy munasiwətlər

¹ Pərwərdigar Musoqa sөz қilip mundak dedi: — ² Sən Israillaroqa mundak degin: — «Mən bolsam Hudayinglar Pərwərdigardurmən. ³ Silər ilgiri turoğan Misir zeminidikidək ixlarni қilmanglar wə yaki Mən silərnı elip baridioğan

Kanaan zeminidikidək ixlarni kılmanglar; ularning rəsım-adətliridə yürmənglar, ⁴ bəlki Mening həkümlirimgə əməl kılip, qanun bəlgilimilirimni tutup xu boyiqə menginglar. Mən Hudayinglar Pərwərdigardurmən.

⁵ Silər qoqum Mening bəlgilimilirim bilən həkümlirimni tutuxunglar kerək; insan ularoqa əməl kilidioqan bolsa ularning səwəbidin hayatta bolidu. Mən Pərwərdigardurmən. □ ■

⁶ — Həqkim əzigə yəkin tuoqan boləqan ayaloqa yəkinlik kılip əwritini aqmisun. Mən Pərwərdigardurmən.

⁷ Anangning əwritigə təgmə, bu atangning əwritigə təgking bolidu; u sening anang boləqəqqa uning əwritigə təgsəng bolmaydu. □

⁸ Atangning ayalining əwritigimu təgmə, qünki xundək kılsang atangning əwritigə təgkəndək bolidu. ■

⁹ Sən aqa-singlingning, bir atidin boləqan yaki bir anidin boləqan, yaki xu əydə tuoquloqan yaki baxka yərdə tuoquloqan bolsun, uning əwritigə təgmə.

¹⁰ Sən öz oqlungning kızi wə yaki kızingning kızining əwritigə təgmə; qünki ularning əwriti sən əzüngning əwritidur.

□ **18:5 «hayatta bolidu»** — əhmiyətlilik, həkikiy rohiy hayatta.

■ **18:5** Əz. 20:11,13; Rim. 10:5; Gal. 3:12 □ **18:7 «əwrətke tegix»** — jinsiy munasiwət ötküzmək (ıbraniy tilida «əwrətne eqix» degən söz bilən ipadilinidu). İbraniy tilida «anangning əwritini aqma, bu atangning əwritini aqking». Huda aldida ər-hotun bir tən boləqəqqa, anisining əwritini eqix atisining əwritini aqqanoqa barawərdur. Mundək kılmix anisiojimu, atisiojimu qong hərmətsizlik, əlwəttə. ■ **18:8** Law. 20:11; 1Kor. 5:1

11 Sən atangning ayalining kizining əwritigə təgmə; u atangdin tuquloqan, sening aqa-singling, xunga uning əwritigə təgmə. □ ■

12 Sən atangning aqa-singlisining əwritigimu təgmə, qünki u atangning birtuqkinidur. ■

13 Sən anangning aqa-singillirining əwritigimu təgmə, qünki u anangning birtuqkinidur.

14 Atangning aka-inilirining ayalining əwritigə təgmə; ularning ayalliriqə yəkinlik qılma; qünki ular sening hammağdur. ■

15 Sən kelingning əwritigə təgmə; u sening oolungning ayali boləaqqa, uning əwritigə təgsəng bolmaydu. ■

16 Sən aka-iniliringning ayalining əwritigə təgmə; qünki bu öz aka-iniliringning əwritigə təgkəndək bolidu. ■

17 Sən bir ayaloqə wə xuning bilən birgə uning kizining əwritigə təgmə; xundakla uning oolining kizi wə kizining kizinimu *hotunlukqa elip* əwritigə təgmə. Ular bir-birigə yəkin tuqkan boləaqqa, mundak ix pəsəndiliktur. ■

18 Sən ayaling həyat waktida, uning aqa-singlisini hotunlukqa elip əwritigə təgmə. Undak qılsang hotunungoqə kündəxlik azabini kəltürisən.

19 Sən bir ayalning adət kərüp napak turoqan waktida yəkinlik qilip əwritigə təgmə. □ ■

□ **18:11 «atangning ayali»** — muxu yərdə əgəy anisi yaki atisining toqilini kərsitidu. ■ **18:11** Law. 20:17 ■ **18:12** Law. 20:19 ■ **18:14** Law. 20:20; Əz. 22:11 ■ **18:15** Law. 20:12 ■ **18:16** Law. 20:21 ■ **18:17** Law. 20:14 □ **18:19 «adət kərüp»** — ibraniy tilida «ayrim hələttə bolup» degən sözlər bilən ipadiliduru. ■ **18:19** Law. 20:18

20 Sən öz qoxnangning ayali bilən zina kılıp özüngni uning bilən napak kılma.■

21 Sən öz nəslingdin heqbirini Molək məbudioğa atap ottin ötküzsəng kət'iy bolmaydu. Əgər xundak kılsang Hudayingning namini napak kılqan bolisən. Mən Özüm Pərwərdigardurmən.□ ■

22 Sən ayallar bilən birgə bolqandək ər kixi bilən birgə bolma. Bu ix yirginqlıktur.■

23 Sən heq haywan bilən munasiwət kılıp özüngni napak kılma; xuningdək ayal kiximu munasiwət kıldurux üqün bir haywanning aldioğa barmisun. Bu ix nijisliktur.■

24 Silər bu ixlarni kılıp özünqlarni napak kılmanqlar, qünki mən silərnin aldinglardin qıqiriwatqan taipilər bolsa xundak ixlarni kılıp özlrini napak kılqan 25 wə zeminimu napak bolqandur. Buning üqün Mən u zeminning kəbihlikini öz bexioğa qüxürimən, xuningdək u zeminmu özidə turuwatqanlarni qusup qıqiriwetidu.

26 Lekin silər bolsanqlar Mening bəlgilimilirim bilən həkümlirimni tutunqlar; silərdin heqkim, məyli yərlik yaki aranqlarda turuwatqan yaqa yurtluq bolsun bu yirginqlıq ixlardin heqbirini kılmisun ■ 27 (qünki bu barlıq yirginqlıq ixlarni silərdin ilgiri xu zeminda turoqan həlq kılıp kəlgəqkə, zeminning əzi napak

■ **18:20** Law. 20:10; Qan. 22:22; Yh. 9:5 □ **18:21** «Sən öz nəslingdin heqbirini ... ottin ötküzsəng kət'iy bolmaydu» — «ottin ötküzüx» insaniy qurbanlıqlarni kərsətsə kerək. ■ **18:21** Law. 20:2; Qan. 18:10; 2Pad. 17:17; 23:10 ■ **18:22** Law. 20:13 ■ **18:23** Law. 20:15,16 ■ **18:26** Law. 20:22

bolup qaldi). ²⁸ Xundak qilip zeminni napak qilsanglar, zemin ozi silerdin ilgiri ozida turoqan allarni kusup qikarqandak, silernimu kusup qikiriwetidu. ²⁹ Qunki bu yirginqlik ixlarning harkandikini qilouqi, — mundak qilmixlarni qilqan harkandak kixi oz halki arisidin uzup taxlinidu.□

³⁰ Siler Men silerga tapiloqinimoqa emel qilixinglar zerurdur; — demak, siler ozunglardin ilgiri etkənlər tutqan xu yirginqlik rəsim-qaidilərnı tutup, ozunglarnı napak qilmasliqinglar kerək. Men Hudayinglar Pərwərdigardurmən.

19

Hərhil bəlgilimilər wə həkümlər

¹ Pərwərdigar Musoqa səz qilip mundak dedi:

² Sən Israillarning pütkül jamaitigə səz qilip ularqa mundak degin: — «Mən Hudayinglar Pərwərdigar mukəddəs bolqacaqqa, silermu mukəddəs boluxunglar kerək.■

³ Siler hərbinglar ananglar bilən atanglarnı izzətlənglar; Mening xabat künlirimni bolsa, ularnı tutuxunglar kerək. Mən özüm Hudayinglar Pərwərdigardurmən.■

□ **18:29** «öz halkidin uzup taxlinidu» — 17-bab, 5-ayət wə uning izahatini kəring. ■ **19:2** Law. 11:44; 20:7,26; 1Pet. 1:16

■ **19:3** Mis. 20:12; 31:13; Law. 26:2

⁴ Silər ərziməs butlaroşa tayanmanglar, özunglar üqün quyma butlarni yasimanglar. Mən özüm Hudayinglar Pərwərdigardurmən. □ ■

⁵ Silər Pərwərdigaroşa inaklik qurbanlikini kəltürüxnı halisanglar, qobul kilinoşudək yol bilən uni sununglar. ⁶ Silər uni sunoşan küni wə ətisi u yeyilsun; üqinqi küniğə kəloşini bolsa otta köydürülsun. ■ ⁷ Əgər uningdin bir qismi üqinqi küni yeyilsə qurbanlik haram hesablinip qobul kilinmaydu. ⁸ Kimki uningdin yesə öz gunaşını öz üstigə alidu, qünki u Pərwərdigaroşa atap mukəddəs kilinoşan nərsini napak kildi; undək kixi öz həlkidin üzüp taxlinidu.

⁹ Silər zemininglardiki həsulni yioşanglar, sən etizingning bulung-puxkəklirişiqə tamam yioşwalma wə həsulungdin qəloşan wasangni teriwalmoşın. ■ ¹⁰ Üzüm talliringni pasangdiwatma wə üzüm talliridin qüxkən üzümlərnimu teriwalma, bəlki bularni kəmbəşəllər bilən musapirlaroşa qoyoşın. Mən Özüm Hudayinglar Pərwərdigardurmən.

¹¹ Silər oşrilik qilmanglar, aldamqilik qilmanglar, bir-biringlaroşa yaloşan səzlimənglar. ■

¹² Mening namim bilən yaloşan kəşəm iqmənglar, undək qilsang Hudayingning namini buloşaysən. Mən Pərwərdigardurmən. ■

□ **19:4** «ərziməs butlar» — ibraniy tilida «ərziməs ilahlar» degən səzlər bilən ipadilinidu. ■ **19:4** Mis. 34:17 ■ **19:6** Law. 7:16 ■ **19:9** Law. 23:22; Qan. 24:19 ■ **19:11** Mis. 20:15 ■ **19:12** Mis. 20:7; Qan. 5:11

13 Öz qoʻxnangoʻya zulum qilma, uningkini özüngning kiliwalma.

Mədikarning həkkinini keqiqə yeningda qondurup qalma.■

14 Gas kixini tillima, kor kixining aldida putlixangoʻyu nərsini koyma; bəlki öz Hudayingdin qorkkin. Mən Pərwərdigardurmən.

15 Həküm kילוininglarda heq nahəklilik qilmanglar; namratkimu yan basmay, bayoʻqimu yuz-hatirə qilmay, bəlki adillik bilən öz qoʻxnang üstidin toʻqra həküm kילוin.■

16 Öz həlkingning arisida gəp toxuquqi bolup yürmə; qoʻxnangning jeniqa heqkandak ziyan-zəhmət yetküzmə. Mən Pərwərdigardurmən.■

17 Sən kənglüngdə öz kərindixingdin nəprətlənmigin; qoʻxnangda *gunah, bolsa* sən uning səwəbidin bexingəya gunah kelip qalmasliki üqün uningəya tənbih-nəsihət bərgin.■

18 Sən intikam almiqin wə öz həlkingning nəsligə heq adawətmu saklimiqin, bəlki qoʻxnangni özüngni səygəndək səygin. Mən Pərwərdigardurmən.■

19 Silər Mening qanun-bəlgilimilirimni tutunglar. Sən öz qarpayliringni baxqa nəsilələr bilən qepixturma, etizingəya ikki hil uruq salmiqin, ikki hil yiptin toqoləyan kiyimni kiymə.■

■ **19:13** Qan. 24:14; Yak. 5:4 ■ **19:15** Qan. 1:17; 16:19; Pənd. 24:23 ■ **19:16** Mis. 23:1 ■ **19:17** Mat. 18:15; Luqa 17:3; 1Yuhə. 2:9,11; 3:15 ■ **19:18** Mat. 5:39,43,44; 22:39; Luqa 6:27; Rim. 12:19; 13:9; 1Kor. 6:7; Gal. 5:14; 1Tes. 5:15; 1Pet. 3:9; Yak. 2:8 ■ **19:19** Qan. 22:9,11

²⁰ Əgər bir ər kixi kiz-qokan bilən yetip munasiwət etküzsə, wə u baxka biri bilən wədiləxkən dedək bolsa, bu dedəkning hərlük puli tapxurulmıoqan bolsa, yaki uningoa hərlük berilmigən bolsa, muwapıq jaza berilsun. Lekin kiz-qokan hər kılınmıoqaqka, hər ikkisi öltürülmisun. □ ²¹ Ər kixi bolsa ezining itaətsizlik kurbanlıkını jamaət qedirining kirix aozining aldioqa, Pərwərdigarning aldioqa kəltürsun; itaətsizlik kurbanlıki bir qoqkar bolsun. ²² Kahın u itaətsizlik kurbanlıki üçün kəltürgən qoqkarni elip uning sadir kıloqan gunahı üçün Pərwərdigarning aldidə kafarət kəltüridu; uning kıloqan gunahı uningdin kəqürüldü.

²³ Silər zeminoqa kirip hərhil yəydiqan mewilik dərəhlərnı tikkən bolsanglar, mewilirini «hətnisiz» dəp karanglar; üq yiloqiqə buni «hətnisiz» dəp qarap uningdin yemənglar.

²⁴ Tətingi yili ularning həmmə mewiliri Pərwərdigaroa mədhıyə süpitidə mukəddəs kılıp beoixlansun. ²⁵ Andin bəxinqi yildin tartip silər ularning mewiliridin yeyixkə baxlanglar. Xundak kilsanglar *zemin* məhsulatlirini silərgə ziyadə kılıdu. Mən Hudayinglar Pərwərdigardurmən.

²⁶ Silər qan qıkmıoqan nərsini yemənglar. Nə palqilik nə jadugərlik kılmanqlar.□

□ **19:20 «muwapıq jaza berilsun»** — bəlkim ər kixi dedəkning igisigə yaki uning bilən wədiləxkən kixigə jərimanə təlixı kerək.

□ **19:26 «Silər qan qıkmıoqan nərsini yemənglar»** — qan yeyix əpsunqilik-jadugərlikning ayrılmas bir qismi bolatti.

27 Silər bexinglarning qekə-qərisidiki qaqni qüxürüp dügilək kıliwalmanglar, saqalning uq-yanlirini buzmanglar.■

28 Silər əlgənlər üqün bədinglarni zəhim yətküzüp tilmanglar, özünglarəja heqkandak gül-sürət qəkmənglar. Mən Pərwərdigardurmən.■

29 Sən kızingni buzukluk-pahixilikke selip napak kılmioqin. Bolmisa, zemindikilər buzukluk-pahixilikke berilip, pütkül zeminni əyx-ixrət qaplap ketidu.

30 Silər Mening xabat künlirimni tutunglar, Mening mukəddəs jayimni hərmətlənglar. Mən Pərwərdigardurmən.

31 Jinkəxlər bilən sehırgərlərgə tayanmanglar, ularning kəynidin yürüp özünglarni napak kılmanglar. Mən özüm Hudayinglar Pərwərdigardurmən.■

32 Aq bax kixining aldida ornungdin tur, qerilarni hərmət kıloqin; Hudayingdin qorkqin. Mən Pərwərdigardurmən.

33 Bir musapir zeminda aranglarda turuwatқан bolsa silər uningəja zulum kılmanglar, ■

34 bəlki aranglarda turuwatқан musapir silərgə yerlik kixidək bolsun; uni özüngni səygəndək səygin; qünki silərmu Misir zeminida musapir boləansilər. Mən Hudayinglar Pərwərdigardurmən.

35 Siləning həküm qikirixinglarda, uzunluk, eoqirlik wə həjim əlqəxtə heqkandak nahəklik

■ 19:27 Law. 21:5 ■ 19:28 Qan. 14:1 ■ 19:31 Law. 20:6

■ 19:33 Mis. 22:21

bolmisun; ³⁶ silərdə adil taraza, adil taraza taxliri, adil əfah kəmçini bilən adil hın kəmçini bolsun. Mən silərnı Misir zeminidin qikırip kəlgən Hudayinglar Pərwərdigardurmən. □ ■

³⁷ Silər Mening barlıq qanun-bəlgilimilirim wə barlıq həkümlirimni tutup, ularqa əməl qilinglar; mən Pərwərdigardurmən.

20

Əlümgə layıq gunahlar

¹ Pərwərdigar Musaqa söz qilip mundaq dedi:

² Sən Israillərqa söz qilip mundaq degin: — Əgər Israillarning biri wə yaki Israil zeminida turuwatqan musapirlarning biri Molək butioqa nəslining birini beoixlisa, uningqa əlüm jazasi berilixi kerək; zemindikilər uni qalma-kesək qilsun. ■ ³ Wə Mən Əz yüzümni bu kixigə qarxi qilimən, qünki əzi əz əwladlirining birini Molək butioqa beoixlap muqəddəs jayimni paskina qilip, Mening namimni buloioqini üqün uni əz həlkidin üzüp taxlaymən. ⁴ Əgər zeminda turuwatqanlar əz nəslidin birini Moləkkə beoixlioqanda xu kixigə kəzlrini yumup, uning bilən kari bolmisa, xundakla uni əltürmisə, ⁵ Mən Əzüm yüzümni u kixi bilən uning ailisigə qarxi qilimən, uni wə uningqa əgixip buzıqılıq qiloquqılar, yəni Moləkning kəynidin

□ **19:36** «bir əfah» — təhminən 2 kürə yaki 22 litr. «bir hın» — təhminən 3.6 litr. ■ **19:36** Pənd. 11:1; 16:11; 20:10 ■ **20:2** Law. 18:21

yürüp buzukçilik qiloquqilarning hëmmisini öz hëlkidin üzüp taxlaymën.□

⁶ Jinkəxlər bilən sehırgərlərgə tayinip, ularning kəynigə kirip buzukçilik qilip yürüqilər bolsa, Mən yüzümni xu kixilərgə qarxi qilip, uni öz hëlkidin üzüp taxlaymën.■

⁷ Xunga özünqlarni pak qilip mukəddəs bolunglar, qünki Mən Hudayinglar Pərwərdigardurmən. ■ ⁸ Qanun-bəlgilimilirimni tutup, ularqa əməl qilinglar; Mən bolsam silərnı mukəddəs qiloquqi Pərwərdigardurmən.

⁹ Əgər birkim öz atisi yaki anisini qarqisa, ularqa əlüm jazasi berilmisə bolmaydu; qünki u öz ata-anisini qarqioqini üqün öz qeni öz bexioqa qüxkən bolidu.■

¹⁰ Əgər birkim baxqisining ayali bilən zina qilsa, yəni öz qoxnisining ayali bilən zina qilsa, zina qiloqan ər bilən ayal ikkisi əlüm jazasini tartmisa bolmaydu.■

¹¹ Əgər birsi atisining ayali bilən yatsa, öz atisining əwritigə təgkən bolidu; ular ikkisi əlüm jazasini tartmisa bolmaydu; ularning qeni öz bexioqa qüxkən bolidu.□ ■

¹² Birsi öz kelini bilən yatsa, ikkisi nijislik qiloqini üqün əlüm jazasini tartmisa bolmaydu; ularning

□ **20:5** «öz hëlkidin üzüp taxlaymën» — bu ibarə adəttə adəmning Hudaning biwasitə jazasi bilən dunyadin juda qilinixini kersitidu. ■ **20:6** Law. 19:31 ■ **20:7** Law. 11:44; 19:2; 1Pet. 1:16 ■ **20:9** Mis. 21:17; Pənd. 20:20; Mat. 15:4 ■ **20:10** Law. 18:20; Qan. 22:22; Yh. 8:5 □ **20:11** «**atisining ayali**» — muxu yərdə əgəy anisi yaki atisining toqilini kersitidu. ■ **20:11** Law. 18:8

qeni öz bexioqa qüxkən bolidu.■

¹³ Birsi ayal kixi bilən yatqandək ər kixi bilən yatsa ikkisi yirginqlik ix qiloqan bolidu; ularoqa өлüm jazasi berilmisə bolmaydu. Öz qeni öz bexioqa qüxkən bolidu.■

¹⁴ Əgər birsi kizi bilən anisini qoxup hotunlukqa alsa pəsəndilik qiloqan bolidu. Ər bilən ikki ayal otta köydürülsun. Xuning bilən aranglarda heq pəsəndilik ix bolmaydu.□ ■

¹⁵ Birsi bir haywan bilən munasiwət ötküzsə, u өлüm jazasını tartsun, haywannimu öltürünglar.■

¹⁶ Əgər ayal kixi bir haywanning qexioqa berip munasiwət kildursa, ayal bilən haywanning ikkisini öltürünglar; öz qeni öz bexioqa qüxkən bolidu.

¹⁷ Birsi aqa-singlisini, yəni atisidin yaki anisidin bolqan kizni elip, əwritigə təgsə wə bu qizmu uning əwritigə təgsə uyatlık ix bolidu; xuning üqün ər-ayal ikkisi öz həlqining kəz aldidin üzüp taxlansun; u öz aqa yaki singlisining əwritigə təgkəqkə, öz kəbihliki öz bexioqa qüxkən bolidu.■

¹⁸ Birsi adət kərgən aqrıq waqtida bir ayal bilən birgə yetip, uning əwritigə təgsə, undaқта u uning qan mənbesigə təgkən, ayalmu qan mənbesini eqip bərgən bolup, ikkisi öz həlqidin

■ **20:12** Law. 18:15 ■ **20:13** Law. 18:22 □ **20:14** «**birsi kizi bilən anisini qoxup hotunlukqa alsa**» — yaki «... birsi kizi bilən anisini qoxup ular bilən zina qilip yatsa...». «**otta köydürülük**» — ular boquzlanoqandin keyin, əlwəttə. Bu jaza bolsa ularni dəpnə qilnix imtiyazidin məhrum qilidu. ■ **20:14** Law. 18:17 ■ **20:15** Law. 18:23 ■ **20:17** Law. 18:9

üzüp taxlinidu.■

¹⁹ Sən öz anangning aqa-singlisi wə atangning aqa-singlisining əwritigə təgmə; qünki kimki xundak kilsa yəkin tuoqinining əwritigə təgkən bolidu; ular ikkilisining öz kəbihliki öz bexioqa qüxkən bolidu.■

²⁰ Birsı taqisining ayali bilən yatsa taqisining əwritigə təgkən bolidu; ikkilisi öz gunahını öz bexioqa alidu; ular pərzəntsiz əlidu.■

²¹ Birsı aka-inisining ayalini alsa paskina bir ix bolidu. U öz birtuoqan aka-inisining əwritigə təgkən bolidu; ular ikkilisi pərzəntsiz qalidu.□ ■

Paklik, muqəddəslik, itaətmənlilik

²² Silər Mening barlik qanun bəlgilimilirim bilən barlik həkümlirimni tutup, buningə muwapik əməl qilinglar; bolmisa, Mən silərnı elip berip turoquzidioqan zemin silərnı qusup qikiriwetidu.

■ **20:18** Law. 18:19 ■ **20:19** Law. 18:12,13 ■ **20:20** Law. 18:14 □ **20:21** «...U öz birtuoqan aka-inisining əwritigə təgkən bolidu; ular ikkilisi pərzəntsiz qalidu»

— 18-19-bablarda agah qiloqan gunahların gıjaliri 20-babta kərsitilgən bolup, bu jazaların gırliri səkkiz hıl: — (1) əlüm jazasi (naməlum yol bilən); (2) qalma-kesək qilix (məsilən, 1-ayət); (3) «öz həlkidin üzüp taxlinix» — Hudaning bir kixini biwasitə jazalap uni bu dunyadin juda qilixi; (4) «uning qeni uning bexioqa qüxidu» — naməlum yol bilən Huda tərıpidin əlüm jazasi berilidu; (5) dəpnə qilinmay otta köydürülük (boquzlanoqandin keyin); (6) «həlkning kəz aldidin üzüp taxlinix» — bu həlkning kəz aldidin Huda tərıpidin naməlum yol bilən əlüm jazasioqa tartilix; (7) «öz gunahı öz bexioqa qüxkən bolidu» — buningda, bəlkim, Hudaning xu kixigə biwasitə muwapik əmma naməlum bir jazani qüxürüxi; (8) əwladsiz qaldurux. ■ **20:21** Law. 18:16

■ ²³ Silər Mən aldinglardin həydiwetidioğan əllərnin rəsim-қaidiliri boyiqə mangsanglar bolmaydu; qünki ular bu yirginqlik ixlarning həmmisini қilip kəldi, wə xuning üqün ular Manga yirginqlik boldi. ■ ²⁴ Xuning üqün Mən silərgə: «Silər ularning zeminini miras қilip alisilər; Mən xu süt bilən həsəl akidioğan zeminni silərgə berimən», dəp eytkanidim; silərnə baxқа həklərdin ayrim қiloğan Hudayinglar Pərwərdigardurmən. ■ ²⁵ Xunga silər pak wə napak қarpaylarni pərk etip, pak wə napak uqar-қanatlarıni tonup, Mən silər üqün ayrip, napak қilip bekitip bərgən janiwarlarıning iqidin hərқandiqi, қarpay yaki uqar-қanat bolsun yaki yərdə əmiligüqi janiwar bolsun, ularning heqbiri bilən özünqlarni napak қilmanglar. ■ ²⁶ Silər Manga has pak-muқəddəs boluxunglar kerək; qünki Mən Pərwərdigar pak-muқəddəsturmən, silərnə Manga has bolsun dəp barliқ əllərdin ayrim қiloğanmən.

Jinkəx-jadugərlərdin agah bolux tooqruluқ

²⁷ Jinkəx yaki sehərgər boləğan hərқandaq ər yaki hotun kixigə əlüm jazasi berilmisə bolmaydu; həlқ ularni қalma-kesək қilsun; ularning қeni öz bexiqə qüxkən bolidu.■

■ 20:22 Law. 18:26 ■ 20:23 Law. 18:3,30 ■ 20:24 Mis. 3:8

■ 20:25 Law. 11:2; Қан. 14:4 ■ 20:27 Қан. 18:10; 1Sam. 28:7

21

Kahinlarni baxkuridioʻan bəlgilimilər

¹ Pərwərdigar Musoʻa səz kīlip mundak dedi:

— Sən kahinlar boləʻan Hərunning oʻqullirioʻa mundak degin: — bir kahin əz həlkinging arisidiki əlgənlər wəjidin əzini napak kilmisun.

² Pəkət əzining yekin tuʻoʻkanliri uqun — anisi bilən atisi, oʻqli bilən kizi wə aka-inisining əlüki tūpəylidin əzini napak kilsa bolidu; ³ xuningdək əgər aqa-singlisi ərgə təgməy pak kiz hələttə əzi bilən billə turuwatқан bolsa, uning əlüki tūpəylidin əzini napak kilsa bolidu; ⁴ qünki *kahin* əz həlkinging arisida mətiwər boləʻaʻqqa, əzini napak kīlip buləʻimasliki kerək. □

⁵ Kahinlar bexini yerim-yata kīlip qūxürməsliki, sakilining uq-yanlirini hēm qūxürməsliki, bədinigimu zəhim yətküzüp tilməsliki kerək,

⁶ bəlki ular əz Hudasioʻa mukəddəs turup, Hudasing namini buləʻimasliki kerək; qünki ular Pərwərdigarəʻa atap otta sunulidioʻan qurbanliklarni, əz Hudasing nenini sunidu; xunga ular mukəddəs boluxi kerək.

⁷ Ular bir ayalni əz əmrigə aloʻanda pahixə ayalnimu, buzuk ayalnimu almasliki kerək wə eri qoyuwətkən ayalnimu almisun. Qünki kahin bolsa əz Hudasioʻa has mukəddəs kīlinoʻan.

□ **21:4 «qünki kahin əz həlkinging arisida mətiwər boləʻaʻqqa, əzini napak kīlip buləʻimasliki kerək»** — baxқа birhil tərjimisi: «qünki u (kahin) əz həlki iqidə ayalning eri süpitidə əzini napak kīlip buləʻimasliki kerək». Bu tərjiminig mənisi: «u ayal tərəpning uruk-tuʻoʻkanlirining əlüklirigə yekin kəlməsliki, uningəʻa təgməsliki kerək».

⁸ U Hudayingning nenini sunoʻini üqün u sanga nisbätän mukəddəs döp sanilixi kerək; qünki siləрни mukəddəs kילוquqi Pərwərdigar Özüm mukəddəsturmən.

⁹ Əgər bir kahinning kızı pahixilik kılıp özini buloʻioʻan kılısa, öz atisini buloʻioʻan bolidu; u otta keydürülsun.

Bax kahin toʻqruluk bəlgilimilər

¹⁰ Bexioʻa məsihləx zəytun meyi təkülgən, kahinlik kiyimləрни kiyixkə tikləngən, öz qerindaxlirining arisida bax kahin kılinoʻan kixi yalangbax bolmisun, kiyimlirininu yirtmisun; □

¹¹ U yənə heq əlükkə yeqinlaxmasliki kerək, hətta atisi wə yaki anisining əlüklirining wəjidin özini napak kılmasliki kerək. □ ¹² U wəzipisidə turuwatqanda mukəddəs jaydin hərgiz ayrilmisun wə xuningdək Hudasing mukəddəs jayini buloʻimasliki kerək; qünki uning Hudasing uni Əzigə has kילוan «məsihləx meyi» uning bexida turidu. Mən Pərwərdigardurmən.

¹³ U hotun alsa pak kızıni elixi kerək; ¹⁴ tul wə yaki ərdin qoyuwetilgən ayal wə yaki buzuk

□ **21:10 «yalangbax bolux» wə «kiyimləрни yirtix»** — hər ikki hərəkət matəm tutuxning birhil ipadisi idi. Bax kahinning alahidə həm mukəddəs wəzipisi boloaqqa, hətta matəm ixliridimu hizmət orni wə burqidin ayrilmasliki kerək idi (11-12-ayətnimu kərüng). □ **21:11 «U yənə heq əlükkə yeqinlaxmasliki kerək,... əlüklirining wəjidin özini napak kılmasliki kerək»** — birsi əlükkə təgsə «napak» döp hesablanoaqqa, kahin bir əlükkə təgkən bolsa öz wəzipisini yürgüzəlməydioʻan bolup qalidu.

wə yaki pahixə ayal bolsa bularni almasliki, bəlki öz həlkədin boləqan pak kizni hotunlukka elixi kerək. ¹⁵ Bolmisa u öz həlkəning arisida öz urukini napak kilidu; qünki uni mukəddəs kiləuqi Pərwərdigar Məndurmən.

Kahinlar toqrisidiki yənə birnəqqə bəlgilimə

¹⁶ Pərwərdigar Musaqə söz kilip mundaq dedi: — ¹⁷ Sən Hərunəqə mundaq degin: — «Əwladtin-əwladkiqə sening nəslingdin boləqan birsi meyip bolsa, Hudaning nenini sunux üqün yekin kəlmisun; ¹⁸ meyip boləqan hərқандақ kixi hərgiz yekin kəlmisun — yaki kor bolsun, tokur bolsun, panak bolsun yaki bir əzasi yənə bir jüpidin uzun boləqan adəm bolsun, ¹⁹ puti yaki qoli sunuq bolsun, ²⁰ dok bolsun, parpa bolsun, kəzidə ak bolsun, kixixkak boləqan bolsun, təmrətkə başqan bolsun yaki uruqdeni ezilgən hərkim bolsun, □

²¹ Hərun kahinning nəslidin boləqan undaq meyip kixilərninğ heqbiri Pərwərdigarəqə atap otta sunulidiəqan nərsilərninğ kəltürüxkə yekin barmisun; undaq kixi meyiptur; u öz Hudasing nenini sunuxka yekin kəlmisun. ²² Həlbuki, u öz Hudasing nenini, yəni «əng mukəddəs» wə «mukəddəs» hesablanəqan nərsilərninğ hər ikkisidin yesun. ²³ Pəqət u pərdidin ötüp iқkirisigə kirməsliki yaki qurbangahqimu yekin barmasliki kerək; qünki u meyiptur; bolmisa, u Mening mukəddəs jaylirimni buləqəqan bolidu;

□ **21:20 «yarpa bolsun»** — yaki «yigləp qaləqan bolsun».

qünki ularni muqəddəs kילוquqi Pərwərdigar Özümdurmən».

²⁴ Bu sözlərninğ həmmisini Musa Hərun bilən uning oqulliri wə Israillarning həmmisiğə eytip bərđi.

22

Muqəddəs nərsilərdin kim bəhrimən bolidu?

¹ Pərwərdigar Musaqə səz kılıp mundaq dedi:

² Sən Hərun bilən uning oqulliriqə mundaq degin: — «Silər Israillarning Manga atiqan muqəddəs hədiyələrnı ehtiyatqanlıq bilən bir tərəp kilinglar, bolmisa ular namimni buloixi mumkin. Mən Pərwərdigardurmən». ³ Ularqə mundaq degin: — «Silər hər bir dəwrlərdə, barlıq nəsillinglardin hərqaysisi Israillar Pərwərdigarqə atiqan pak nərsilərgə napak hələttə yeqinlaxsa, undaq kixi Mening aldimdin üzüp taxlinidu. Mən Pərwərdigardurmən.

⁴ Hərunning nəslidin biri pesə-mahaw yaki aqma kesili boləqan bolsa, pak bolmoquqə muqəddəs nərsilərdin yemisun. Birkim əlükning səwəbidin napak boləqan birkimgə wə yaki məniysi ekıp kətkən kixigə tegip kətsə,

■ ⁵ yaki adəmni napak kilidiqan əmiligüqi janiwarqə təgsə yaki hər kəndaq yukup qalidiqan napaklıki bar bir adəmgə tegip kətsə, (napaklıki nemidin boluxidin kət'iynezər)

⁶ mundaq nərsilərgə təgkən kixi kəq kirgüqə

napak bolup, mukəddəs nərsilərdin yemisun. U bədinini suda yusun ⁷ andin kün olturoqanda pak sanilip, mukəddəs nərsilərdin yeyixkə bolidu; çünki bular uning ozukidur.

⁸ U *əzlikidin* əlgən wə yaki yirtkuqlar boqup qoyqan haywanni yeyix bilən özini napak qilmisun. Mən Pərwərdigardurmən. ■

⁹ Ular Mening bu tapiloqanlirimni tutuxi kerək; bolmisa, buningqa ihlassizlik qilsa, *xu əlük* tüpəylidin gunahkar bolup əlidu; ularni mukəddəs kiloquqi Pərwərdigar Əzumdurmən.

¹⁰ Kahinlarqa yat bolqan heqkandak kixi mukəddəs nərsilərdin yemisun. Kahinning yenidiki musapir-mehman wə yaki mədikari bolsun ularmu mukəddəs nərsilərdin yemisun.

¹¹ Halbuki, kahin əzi pul qikirip setiwaloqan kul uningdin yeyixkə bolidu; xuningdək uning əyidə tuquloqan kiximu uningdin yesə bolidu.

¹² Kahinning kizi yat kixigə təgkən bolsa umu «kətürmə hədiyə» süpitidə ataloqan mukəddəs nərsilərdin yemisun. □

¹³ Ləkin əgər kahinning kizi tul bolup kəlip, yaki qoyup berilip pərzəntsiz hələttə atisining əyigə yenip kəlip, yax waqtidikidək olturoqan bolsa, undaqa atisining taamidin yeyələydu; ləkin heqbir yat kixi uningdin yeməsliki kerək. ■

¹⁴ Əgər birkim bilməy, mukəddəs nərsilərdin yəp salsa, undaqa u uningqa xuning bəxtin birini qoxup, mukəddəs nərsining əzi bilən kahinqa qayturup bərsun.

■ 22:8 Mis. 22:31; Law. 17:15; Əz. 44:31 □ 22:12 «yat kixi» — muxu yərdə kahin bolmioqan kixini kərsitidu. ■ 22:13 Law. 10:14

¹⁵ *Kahinlar* Israillarning Pərwərdigarğa atiojan nərsilirini buloımasliki kerək; □ ¹⁶ bolmisa, həlk mukəddəs hədiylərdin yeyixi bilən, kahinlar həlkning gədinigə itaətsizlik gunahini yükləp qoyoıan bolidu; qünki ularni mukəddəs kılöuqi Pərwərdigar Özümdurmən». □

Qəsəmgə baqlık kurbanlık wə ihtiyariy kurbanliqlar

¹⁷ Pərwərdigar Musoğa söz kılıp mundak dedi: — ¹⁸ Sən Hərun bilən uning oqulliri wə Israillarning həmmisigə mundak degin: — Əgər Israil jəmätidin biri wə yaki Israil zeminida turuwatқан musapirlarning biri öz kəsəmlirigə baqlık kurbanlık yaki ihtiyariy kurbanlikni sunup, Pərwərdigarğa atap köydürmə kurbanlık kılmaqci bolsa, ¹⁹ undakta u qobul kılınixi üqün bejirim ərkək kala, qoy yaki əqkilərdin kəltürünglar. ²⁰ Əyibi bolmioıan bir janıwarni sunuxunglar kerək; qünki xundak bolöini silər üqün qobul kılınmas.

²¹ Birsı kalilərdin yaki uxxak maldin öz kəsəmlirigə baqlık kurbanlık yaki ihtiyariy kurbanlikni sunup, Pərwərdigarğa atap inaklık kurbanliki kılmaqci bolsa, sunuloıan haywan qobul kılınixi üqün bejirim boluxi kerək; uning

□ **22:15** «*Kahinlar*» — ıbraniy tilida «Ular». Kahinlar həlkning mukəddəs nərsilərdin yeməsligə məs'ul idi (16-ayətni kərüng). Bəzi alimlar «ular»ni «həlk» dəp tərjimə kılıdu. □ **22:16** «*qünki ularni mukəddəs kılöuqi Pərwərdigar Özümdurmən*» — muxu yərdə «ularni» bəlkim kahinlarning əzlrini kərsitixi mumkin.

heqkandak əyibi bolmisun. ■ ²² Kor yaki aqsak-qolak, qonak yaki yarisi yiringdap kətkən, təmrətkə baskan yaki qotur-qaka besip qaloqan haywanlar bolsa — bularni Pərwərdigarəta atəp sunsanglar yaki bularni Pərwərdigarəta atəp qurbanlik süpitidə qurbangahta otta keydürsənglar bolmaydu.

²³ Torpak yaki qoyning məlum jüp əzasidin biri uzunraq ya kışka bolsa, mundaklarni ihtiyariy qurbanlik süpitidə ötküzsəng bolidu, ləkin kəsəmgə baqlıq bolsa qurbanlik üqün qobul qilinmas.

²⁴ Urukđini zəhimpləngən, ezilip kətkən, yeriloqan yaki piqiloqan haywanni Pərwərdigarəta atəp qurbanlik qilmanglar. Mundak ixni öz zeminglardimu hərgiz qilmanglar.

²⁵ Hundayinglarning neni süpitidə yaqa yurtluk kixining qolidin xundak haywanlardin heqkaysisini elip sunmanglar; qünki ular meyip boləqaqqa, silər üqün qobul qilinmaydu. □

Baxka birnəqqə bəlgilimə

■ **22:21** Qan. 15:21; 17:1 □ **22:25** «**Hundayinglarning neni**» — uningəta atəloqan türlük hədiyə-qurbanliklər. Muxu yərdə közdə tutuloqini haywanlardur. Baxka birhil tərijimisi: «Hundayinglarning neni süpitidə silər yaqa yurtluk kixining qolidin heq qurbanlikni elip sunmanglar wə silər xundak haywanlar (meyip haywanlar)din heqkaysisini sunmanglar; qünki ular meyip boləqaqqa, silər üqün qobul qilinmaydu». Ləkin bizningqə bu tərijimə toqra əməs; qünki Musaəta quxürülgən qanun boyiqə yaqa yurtluklar hətnə qobul qilsa, qurbanliklarni sunuxka bolatti. «**silər üqün qobul qilinmaydu**» — muxu yərdə «silər» qurbanlik sunoqan yaqa yurtlukni öz iqigə alidu.

26 Pərwərdigar Musaqə səz qilip mundak dedi:

— 27 Bir mozay, kəza yaki oqlak tuqlulsa yəttə künqiğə anisini əmsun; səkkizinqi künidin baxlap Pərwərdigarəya atap otta sunidoğan qurbanlik süpitidə qəbul boluxka yaraydu. □

28 Məyli kala bolsun, qoy bolsun, silər anisi bilən balisini bir kündə boquzlimanglar.

29 Silər Pərwərdigarəya atap bir təxəkkür qurbanliqi sunmaqci bolsanglar, qəbul qilinixka layik boləyan yol bilən sununglar. 30 U sunuloğan künidə yeyilixi kerək; uningdin həqnemini ətisigə qaldurmasliqinglar kerək. Mən Pərwərdigardurmən. ■

31 Silər Mening əmrlirimni qing tutup, ularəya əməl qilinglar. Mən Pərwərdigardurmən.

32 Mening muqəddəs namimni buləyimanglar, Mən əmdi Israillarning arisida muqəddəs dəp bilinimən. Mən silərnə muqəddəs qiloquci Pərwərdigar bolup, 33 Hudayinglar boluxka silərnə Misir zeminidin qikirip kəldim. Mən Pərwərdigardurmən.

23

Huda Israiləya bekitkən həyt-bayramlar

1 Pərwərdigar Musaqə səz qilip mundak dedi: — 2 Sən Israillərəya mundak degin: — Pərwərdigar bekitkən həytlar, silər muqəddəs

□ 22:27 «anisini əmsun» — ibraniy tilida «ana astida tursun».

■ 22:30 Law. 7:15

sorunlar bolsun döp qaqirip jakarlaydioqan heytlirim mana munulardur: —□

³ (altə kün ix-əmgək qilinsun; lekin yəttinqi küni «has xabat küni», muqəddəs sorunlar küni bolidu; u küni heqkandaq ix-əmgək qilmanglar. Qəyərdila tursanglar bu kün Pərwərdigarəta ataloqan xabat küni bolidu).□ ■

«Ətüb ketix heyti» wə «petir nan heyti»

⁴ Silər bekitilgən künliri muqəddəs sorunlar bolsun döp qaqirip jakarlaydioqan, Pərwərdigarning heytliri mana munulardur:

□ **23:2 «Pərwərdigar bekitkən heytlar»** — muxu ibarini toqırirak bayan qilsaq «Pərwərdigar bekitkən waqit-pəsilələr» degən bolidu. Bu «pəsil-waqitlar»ning kəpinqisi xadlinidioqan, huxal pəytlər bolsimu, lekin «kafarət küni» undaq kün əməs. **«sorunlar»** — muxu yərdə «sorun» (yaki «yiojilix») degən söz «sorunoqa qaqirilix» degən mənini bildüridu. Nəgə qaqirilidu? Təkitlinidioqan ix həlqning jəm boluxi əməs, bəlki **«Hudaning** yenioqa yiojilixqa qaqirilix»tin ibarəttur. Əməliyəttə, bəzi heytlar wə xabat künliridə həlqning həmmisi yiojilip əməs, bəlki hərbi aیلə «kəyərdə tursa», xu əy-qedirlarda jəm bolup Huda bərgən aramdin bəhřimən bolidu. Xundakla ular xu küni Hudani seqinip, uningəta təxəkkür-mədhiyə qayturuxi mumkin, lekin bu iqlar muqəddəs qanunda rəsmiy bekitilgən əməs. □ **23:3 «has xabat küni»** — ibranıy tilida «xabat-larning xabati» — məhsus aram alidioqan kün. **«sorunlar»** — muxu «sorunlar» degəning mənisi toqırulux 2-ayəttiki izahatni kərüng. **«xabat küni»** — muxu yərdə «xabat küni»ning tiləta elinixining səwəbi bəlkim xuki, məlum bir heyti xabat küniyə toqırta kelip qaloqan bolsa, xu künidə ohxaxla ix qilmay aram elixi kerək idi. ■ **23:3** Mis. 20:9; 23:12; Qan. 5:13; Luqa 13:14

—□ 5 Birinchi ayning on toʻtinchisi kuni gugumda Pərwərdigarğa ataloqan «ötüp ketix heyti» bolidu.□ ■

6 Xu ayning on bəxinchi kuni Pərwərdigarğa ataloqan «petir nan» heyti bolidu; silər yəttə künigə petir nan yəysilər. 7 Birinchi künidə silər mukəddəs yioqilix kilip, heqkandak ix-əmgək qilmanglar. 8 Silər yəttə künigə Pərwərdigarğa atap otta sunidioqan qurbanliklarni sunup turunglar. Yəttinchi künidə mukəddəs yioqilix bolidu; heqkandak ix-əmgək qilmanglar.

«Dəsləpki həsul» heyti

9 Pərwərdigar Musoqə səz kilip mundak dedi:

10 Sən Israillarğa mundak degin: — Silər Mən özunglarğa təkdin kilidioqan zeminoqə kirip, uningdin həsul yioqininglarda, həsulunglarning dəsləpki pixkinidin bir baqlamni kahinning kəxioqə elip beringlar.

□ 11 Kahin silər üqün qobul boluxka uni

□ 23:4 «Pərwərdigarning heytliri» — heytlar toqiruluk «Qəl.» 28-bab, «Qan.» 16:1-17nimu kəring. □ 23:5 «gugumda» — ibraniy tilida «ikki kəq arilikida» degən səz bilən ipadilinidu — Demək, kün petiwatqan qaoqdin qarangoqū qūxkūqə boləqan arilikteki waqit. «ötüp ketix *pasha*» heyti» — bu heyti toqiruluk «Misirdin qiqix» 12-bab, bolupmu 13-ayət wə izahətini, xundakla «koxumqə səz»imizni kəring. ■ 23:5 Mis. 12:18; 23:15; Qəl. 28:16; Qan. 16:1 □ 23:10 «**həsulunglarning dəsləpki pixkinidin bir baqlamni kahinning kəxioqə elip beringlar**» — bu ayəttiki həsul bolsa arpa həsuli idi. Buqday həsuli keyin bolidu (16-ayət).

Pərwərdigarning aldida pulanglatsun; uni pulanglatkan waqit bolsa xabatning ətisi bolidu. □ ¹² Silər uni pulanglatkan kündə silər bir yaxka kirkən bejirim bir qozini Pərwərdigarğa atap köydürmə qurbanlıq süpitidə sununglar; ¹³ xuningğa qoxup axlık hədiyə süpitidə zəytun meyi iləxtürülgən esil undin bir əfahning ondin birini Pərwərdigarğa huxbuy kəltürsun dəp otta sununglar; buningğa qoxup xarab hədiyə süpitidə xarabtin bir hinning təttin birini sununglar. ¹⁴ Silər Hudayinglarğa has bolğan bu hədiyəni sunidioğan kündin ilgiri *yengi həsuldin* həqnəmini, nə nan nə komaq nə kək bax bolsun yemənglar. Bu dəwrđin-dəwrgiqə silər üqün kəyərdə tursanglar əbədiy bir bəlgilimə bolsun.

«Həptilər həyti» — bəzidə «orma həyti», «dəsləpki orma həyti» dəpmu atilidu

¹⁵ Andin silər xu xabat künning ətisidin, yəni xu bir baqlamni pulanglatma hədiyə süpitidə sunoğan künning ətisidin tartip, yəttə həptə sananglar (ular toluq həptə boluxi kerək); ■ ¹⁶ yəttinqi xabatning ikkinqi künigiqə əllik künni sananglar; andin Pərwərdigarğa atap *yengi həsuldin* bir axlık hədiyə sununglar. ¹⁷ Əzünglar turuwatkan jaylardin

□ **23:11 «uni pulanglatkan waqit bolsa xabatning ətisi bolidu»** — «ətüp ketix» (birinqi aying on tətinqi küni) həytining ətisidin baxlap yəttə künlük «petir nan həyt»i bolidu. Yəhüdiy ən'əniliri boyiqə bu yəttə kün iqidə kəlgən xabat künining ikkinqi küni «dəsləpki həsul həyti» bolidu. ■ **23:15** Qan. 16:9,10

pulanglatma hədiyyə süpitidə esil undin bir əfahning ondin ikkisidə etilgən ikki nanni elip kəltürünglər; ular eqitku selip etilgən bolsun; bular Pərwərdigarəta atalojan dəsləpki həsul hədiyyəsi dəp hesablinidu. □ ¹⁸ Nandin baxқа yənə bir yaxlıq yəttə bejirim қоza, yax bir torpaқ wə ikki қоққарни кəydürmə қurbanlıқ süpitidə Pərwərdigarəta атаp sunungлар; ularəta has axlıқ hədiyyəliri wə xarab hədiyyəlirini қоxup, həmmisi Pərwərdigarəta huxbuy кəltürүxкə sunulsun.

¹⁹ Buningdin baxқа silər gunah қurbanlıқи үқүн bir tekini, inaklıқ қurbanlıқи үқүн bir yaxlıқ ikki қозини кəltürүngлар; ²⁰ kahin bularnи, yəni xu ikki қозини dəsləpki həsul nanliriəta қоxup pulanglatma hədiyyə süpitidə Pərwərdigar al-dida pulanglatsun. Bular bolsa Pərwərdigarəta atalojan mukəddəs sanilip, kahinəta təgsun.

²¹ Xu күни silər «bүgүн bizlərgə mukəddəs yioqilix bolidu» dəp jakarlangлар; xu күни heqқandaқ ix-əmgək қilmangлар. Bu silər үқүн қəyərdila tursangлар əbədiy bir bəlgilimə bolidu.

Həsul orux toqıruluқ bəlgilimə

²² Etizingning bulung-puққaklıriətiqə tamam yioqiwalmangлар, wə həsulungdin қalojan wasangni teriwalmioqin, bəlki bularnи kəmbəəqəllər bilən musapirlarəta қоyoqin. Mən Özüm Hudayingлар Pərwərdigardurmən. ■

□ **23:17** «bular ... dəsləpki həsul hədiyyəsi dəp hesablinidu» — bu həsul bolsa, buəday həsuli idi. «Dəsləpki həsul həyti»diki həsul bolsa arpa həsuli idi. ■ **23:22** Law. 19:9; Қан. 24:19

«*Kanay qelix heyti*»

²³ Pərwərdigar Musaoğa mundaq dedi: — ²⁴ Sən Israillərğa mundaq degin: —

Silər yəttinçi aynıng birinçi küni toluk aram elip, kanaylar qelinix bilən əslətmə yosunda heyət kılıp, muqəddəs sorunlarni tüzünglar. □ ■

²⁵ U kündə heqkandaq ix-əmgək qilmanglar; Pərwərdigarğa atap otta sunulidoğan bir qurbanlıq sununglar.

«*Kafarət küni*»

²⁶ Pərwərdigar Musaoğa söz kılıp mundaq dedi:

²⁷ Yəttinçi aynıng oninçi küni bolsa kafarət küni bolidu; u kün silər üqün muqəddəs yioqilix küni bolidu; xu küni nəpsinglarni tartip özünqlarni təwən tutup, Pərwərdigarğa atap otta sunulidoğan qurbanlıqni sununglar; □ ■

²⁸ U kündə heqkandaq ix-əmgək qilmanglar; qünki u bir kafarət küni bolup, xu kün özünqlar üqün Hudayinglar Pərwərdigar aldida kafarət kılınixqa bekitilgəndur. ²⁹ Hərkim xu küni nəpsini tartmay özini təwən tutmisa öz həlkidin üzüp taxlinidu.

³⁰ Kimdəkim xu kündimu hərəkandaq bir ix qılsa, Mən xu adəmni öz həlkidin üzüp taxlaymən. ³¹ Xu küni heqkandaq

□ **23:24** «**kanaylar**» — yaki «buroqılar» (koqkarning münggüzliiri). ■ **23:24** Qəl. 29:1 □ **23:27** «**kafarət küni**» — ibraniy tilida «kafarətlər küni». «**nəpsinglarni tartip özünqlarni təwən tutup, ...**» — ibraniy tilida birla söz bilən ipadiliniidu. Yəhüdiy ən'əniliri boyiqə bu ixlar roza tutuxni öz iqigə alatti. 16:29-31nimu körüng. ■ **23:27** Law. 16:29,31; Qəl. 29:7

ix qilmanglar; bu dæwrðin-dæwrgiqə silər üqün qəyerdə tursanglar bir əbədiy bəlgilimə bolidu.

³² U kün silər üqün toluq aram alidiqan xabat küni bolidu; nəpsinglarni tartip özünqlarni təwən tutunglar. Xu ayning tokkuzinqi küni gugumdin tartip ətisi gugumöiqə xabat küniqə riayə qilip aram elinglar.

«Kəpilər həyti»

³³ Pərwərdigar Musaqə söz qilip mundak dedi:

³⁴ Sən Israillaroqə mundak degin: — Yəttinqi ayning on bəxinqi künidin baxlap, yəttə küngiqə Pərwərdigarning «kəpilər həyti» bolidu. □ ■

³⁵ Birinqi kündə muqəddəs yiqilix bolidu; heqkandak ix-əmgək qilmanglar. ³⁶ Yəttə küngiqə Pərwərdigarəqə atap otta sunulidiqan qurbanlik sununglar; səkkizinqi kündə silərgə muqəddəs yiqilix bolidu; Pərwərdigarəqə atap otta sunulidiqan qurbanlik sununglar. Bu əzi təntənilik yiqilix boləq, u küni heqkandak ix-əmgək qilmanglar.■

³⁷ Silər «muqəddəs sorunlar bolsun» dəp jakarlaydiqan, yəni Pərwərdigar bekitkən həytlar mana xulardur. Xu sorunlarda silər hərqaysi küngə bekitilgini boyiqə, Pərwərdigarəqə atap otta sunulidiqan hədiyə-qurbanlik, yəni köydürmə qurbanlik, axlik hədiyə, baxqə hərhil qurbanliklar wə xarab hədiyələni sunisilər; ³⁸ bulardin baxqə,

□ **23:34** «yəttinqi ay» — ibraniy tilida «bu yəttinqi ay».

■ **23:34** Mis. 23:16; Qel. 29:12; Qan. 16:15 ■ **23:36** Yh.

Pərwərdigarning xabat künlirini tutisilər wə Pərwərdigarğa atap kələn hədiyəliringlarni berip, kəsəm kurbanlikliringlarning həmmisini ada kılıp, ihtiyariy kurbanlikliringlarning həmmisini sunisilər.

³⁹ Silər əmdi zemindin həsul-məhsulatlırini yoiq bolup, yəttinqi ayning on bəxinqi künidin baxlap yəttə kün Pərwərdigarning həytini ötküzünglar. Birinqi küni toluq aram elix bolidu, səkkizinqi konidimu toluq aram elix bolidu. □ ⁴⁰ Birinqi küni silər esil dərəhlərdin xah-putaklarni qatap, yəni horma dərəhliri bilən qoyuk yopurmaqlik dərəhləning xahlirini kesip, erik boyidiki sөгət qiwiklirini kırkip Hudayinglar Pərwərdigar aldida yəttə künni xundak xad-huram ötküzisilər. □ ⁴¹ Silər hər yili bu yəttə künni Pərwərdigarğa atiqan bir həyt süpitidə ötküzünglar; dəwrđin-dəwrgiqə bu silər üqün əbədiy bir bəlgilimə bolidu. Silər həytini yəttinqi ayda ötküzünglar. ⁴² Yəttə küngiqə kəpilərdə turunglar. Israilda tuquloqanlarning həmmisi kəpidə tursun. □ ⁴³ Buning bilən Mən Israillarni Misir zeminidin qıkaroqinimda, ularni kəpilərdə turuquzoqinimni əwladlıringlar bilidu. Özüm Hudayinglar Pərwərdigardurmən.

⁴⁴ Xundak kılıp Musa Pərwərdigarning bekitkən xu həytlırini Israillarğa bayan kildi.

□ **23:39 «həsul-məhsulatlıri»** — muxu «həsul-məhsulatlıri» axliklar həm hərhil mewə-qiwə məhsulatlırini ez iqigə alidu.

□ **23:40 «esil dərəhlərdin xah-putaklarni qatap, ...»** — ibraniy tilida «esil dərəhlərdin mewini qatap, ...». □ **23:42 «Yəttə küngiqə kəpilərdə turunglar, ...»** — bu kəpilər yukridiki xah-qiwiklardin yasilixi kerək.

24

«Qiraødan» wə «taqdim nan xirəsi
toørisidiki bəlgilimilər

¹ Pərwərdigar Musaqə səz kəlip mundak dedi:

² Israillaroqə qiraøqə həmixə yenik turuxi
üqün zəytundin sokup qikiriloqan sap mayni
sanga elip kelixkə buyruoqin. ³ Hərun jamaət
qedirining iqidə, həküm-guwahlik sanduqining
udulidiki pərdining sirtida hər keqisi ətigəngiqə
Pərwərdigarning aldidə qiraøqlarni xundak
pərləp tursun. Bu dəwərdin-dəwərgiqə silər üqün
əbədiy bir bəlgilimə bolidu. □ ⁴ Hərun həmixə
Pərwərdigarning aldidə bu qiraøqlarni pak
qiraøqdanning üstigə tizip koysun. □

⁵ Sən yənə esil buoqday unidin on ikki tokaqni
ətkin. Hər bir tokaq bir əfahning ondin ikkisigə
barawər bolsun. ⁶ Andin sən Pərwərdigarning
aldidiki pak xirəning üstigə altidin ikki
qatar kəlip tizoqin. □ ⁷ Hər bir qatarning
üstigə sap məstiki ko yoqin; xuning bilən ular
Pərwərdigarəqə atap otta sunulidiloqan hədiyə,
əslətmə nan bolidu.

□ **24:3 «həküm-guwahlik sanduqi»** — muxu yərdə
«həküm-guwahlik» Hudaning Israiləqə boləqan tūp əmrlirini,
xundakla uning Israil bilən boləqan əhdisini kərsitidu; Hudaning
mukəddəs mahiyiti wə karakteri xu əmrlərdə ayan kəlinəqəqə,
«həküm-guwah» dəpmu atilidu. Okurmənlərgə ayanki, xu
əmrlər əhdə sanduqi iqidə saklaklik tax tahtaylar üstidə
pütüklük idi. Xunga bəzidə sanduq «həküm-guwahlik sanduqi»,
ibadət qediri bolsa, «həküm-guwahlik qediri» dəp atilidu.

□ **24:4 «pak qiraødan»** — yaki «sap altun qiraødan».

□ **24:6 «pak xirə»** — yaki «sap altun xirə».

⁸ Bularni u Israillarōa wakalitēn hērbir xabat kūni Pērwērdigarning aldidā tizsun; bu əbēdiy bir əhdidur. ⁹ Nanlar Hārun bilēn uning oqulliriōa tēwə bolidu; ular ularni muqəddəs jayda yesun; qūnki bu nērsilēr Pērwērdigarōa atap otta sunuloqan nērsilēr iqidə «əng muqəddəslərning biri» dēp sanilip, Hārunōa tēwə bolidu; bu əbēdiy bir bēlgilimidur.■

Hudaning namioqā kupurluq kiliq gunahining jazasi

¹⁰ Anisi Israiliy, atisi Misirlik bir oqul bar idi. U Israillarning arisiōa bardī; u qedirgahta bir Israiliy bilēn uruxup qaldī. ¹¹ Ular sokuxqanda Israiliy ayalning oqli kupurluq kilip, *Pērwērdigarning* namini bulōqap qarōidi. Hēlk uni Musaning aldiōa elip bardī. U kixining anisining ismi Xelomit bolup, u Dan kəbilisidin bolōqan Dibrining kizi idi. □ ¹² Xuning bilēn ular Pērwērdigarning hēkūm buyruqi qikkuqə u kixini solap koydi.□

¹³ Andin Pērwērdigar Musōa sēz kilip mundak dedi: —

¹⁴ Qarōioquqini qedirgahning taxkiriōa elip qikinqlar. Uning eytkinini angliōqanlarning

■ **24:9** Mis. 29:32; Law. 8:31; 1Sam. 21:6; Mat. 12:4

□ **24:11** «**muqəddəs nam**» — muxu yərdə ibraniy tilida «muqəddəs nam» əməs, pəkət «Nam» deyilidu. Demək, Pērwērdigarning nami (16-ayətni kōrūng). □ **24:12**

«**...Pērwērdigarning hēkūm buyruqi qikkuqə,...**» — ibraniy tilida «...Pērwērdigarning aqziōa qarap, u hēkūm qikarōquqə,...».

həmmisi kollirini uning bexioğa qoysun, andin pütkül jamaət bir bolup uni qalma-kesək kilsun.

¹⁵ Həmdə sən Israillarğa mundak degin: — Əgər birkim öz Hudasini həkərətləp qarəisa öz gunahini tartidu. ¹⁶ Pərwərdigarning namioğa kupurluk kılğan hərəkəndak kixi ölümgə məhkum kılinsun; pütkül jamaət qokum bir bolup uni qalma-kesək kilsun; məyli u musapir bolsun yaki yərlik bolsun, *mukəddəs* namoğa kupurluk kılsa öltürülsun.□

¹⁷ Əgər birsi baxka birsini urup öltürsə, u ölümgə məhkum kılinsun.

¹⁸ Birsi bir qarpayni öltürsə, uning üqün haywannı tələp, janğa-jan tələp bərsun.

¹⁹ Birkim öz qoxnisini meyip kılsa, u özgigə kəndak kılğan bolsa, uning əzigimu xundak kılinsun. ²⁰ Birər əzasi sunduruwetilgən bolsa, uningmu sundurulsun; kəzigə-köz, qixioğa-qix nakar kılinsun; baxka kixini kəndak zəhimləndürgən bolsa umu həm xundak kılinsun.■

²¹ Kimdəkim bir qarpayni öltürsə, qarpay tələp bərsun; adəmni urup öltürgən kixi bolsa, ölüm jazasioğa məhkum kılinsun.

²² Silərdə birlə qanun bolsun. musapir yaki yərlik bolsun, barawər muamilə kılinsun; qünki Mən Hudayinglar Pərwərdigardurmən.

²³ Musa Israillarğa xularni dedi; xuning bilən ular xu qarəioquqini qedirgahning taxkiriöğa elip qikip, qalma-kesək kildi. Xundak

□ **24:16** «*mukəddəs nam*» — muxu yərdə ibranıy tilida pəkət «Nam» deyilidu. ■ **24:20** Mis. 21:24; Kan. 19:21; Mat. 5:38

qilip, Israillar Pərwərdigarning Musoqa əmr
qiləqinidək qildi.

25

Zeminning «xabat yili»

¹ Pərwərdigar Sinay teqida Musoqa səz qilip
mundaq dedi: — ² Sən Israillaroqa mundaq
degin: — Mən silərgə beridoqan zeminoqa kir-
gininglarda u zeminning əzimu Pərwərdigaroqa
atap bir xabat aramini alsun. ■ ³ Sən altə yil
etizingni terip, altə yil talliq beoqingni qatap,
ulardin həsullarni yioqin; ⁴ əmma yəttinqi
yili zeminning əzi üqün bir «xabatliq aram»
bolsun; u Pərwərdigaroqa ataloqan bir «xabat»
həsablinidu. Xu yili sən etizingni terimaysən wə
talliqingni qatimaysən. ⁵ Əzlükidin ünüp qiqқан
həsulni ormaysən; wə qatalmioqan talliringning
üzümlirini üzməysən; qünki xu yil zemin aram
alidoqan yildur.

⁶ Həlbuki, zemin xabat yilida qiqarəqan həsul
həmminglaroqa ozuq bolidu, yəni əzüng üqün,
qul-dediking üqün, mədikaring üqün wə sen-
ingkidə turuwatқан musapir üqün, xuningdək
mal-waranliring üqün ⁷ Wə zeminingdiki yawayi

haywanlar üqünmu ozuk bolidu; zeminning hëmmë hosuli ozuk bolidu.□

«Kanay-buroja qalidojan yili», yëni «azadlik yili», «xadlik yili»

⁸ Xuningdëk sën yëttë këtimplik xabat yilini, yëni yëttë hëssë yëttë yilni sanioqin; yëttë xabat yil künliri kirik tokkuz yil bolidu. ⁹ Xunqilik waqit ëtöp, yëttinçi ayda, ayning oninçi küni, kafarët künidë buröja qelip sadasini yukiri qikirisilër; kafarët küning özidë silër pütkül zeminiglarda buröjining sadasini anglitisilër.

¹⁰ Xu ëllicinçi yilini silër mukëddës döp bilip, pütkül zeminda uningda barlik turuwatqanlarning hëmmisigë azadlikni jakarlixinglar keräk. Xu yil silërgë «azadlik yili» bolidu, hërbiringlar öz yër-mülükliringlaröja qaytisilër, hërbiringlar öz ailë-jëmëtinglaröja qaytip barisilër. □ ¹¹ Bu ëllicinçi yili silërgë bir azadlik yili bolsun; u yili hëq nemë terimaysilër, özlükidin ünüp qikqan hosulnimu

□ **25:7 «... zemindiki yawayi haywanlar üqünmu ozuk bolidu; zeminning hëmmë hosuli ozuk bolidu»** — demäk, (1) etiz-tallicning igisi öz yeridin özlükidin ünüp qikqan «täbiy hosul»ni oröaq wë piqak bilën hërgiz almasliki keräk; (2) barlik hëlk xu «täbiy hosul»din, xundaqla hërhil dërëhlarning mewisini wë zemindiki baxqa täbiy ozuklukni (kimning yeridë boluxidin kët'iynezër) haliqanqë kol bilën üzsë bolatti; (3) hëtta zemindiki yawayi haywanlarmu uningdin bëhrimën boluxqa bolatti; xuning üqün etiz ëtrapidiki qit-qaxalarni eqip berixi keräk idi. □ **25:10 «Azadlik yili»** — ëslidë ibraniy tilida «buröja (qelix) yili» döp atilatti. Keyin, uning qüxëncisi tezla «azadlik yili», «xadlik yili» degëngë özgërdi.

ormaysilər wə qatalmioqan talliringlarning üzümlirininimu yioqmaysilər. ¹² Qünki bu azadliq yili bolup, silərgə mukəddəs hesablınsun; uning hösulini bolsa, etiz-dalilardin tepip *həmminglar* yəysilər.□

Yər-mülüklərnin yanduruluxi

¹³ Azadliq yili aranglardiki hər bir adəm öz yər-mülkigə qaytsun. ¹⁴ Silər qoxnanglaroqa birnemə setip bərsənglar, yaki qoxnanglardin birnemə setiwalsanglar, bir-biringlarni bozək qilmanglar. □ ¹⁵ Qoxnangdin *yərni* setiwalsang, undakta «azadliq yili»din keyin ötkən yillarning sanini hesablap uningdin setiwelixing kerək; umu qaloqan yillarning sanioqa qarap, yərning keyinki hösullirioqa اساسən sanga setip bərsun. ¹⁶ «Azadliq yili»*qiqə* bolqan yillar kəprək bolsa, bahasını xuningoqa muwapik yukiri kətürisən; qaloqan yillar azrak bolsa, bahasını xuningoqa muwapik keməytsun. Qünki qaloqan yillarning hösulliri qanqə bolsa, u xu boyiqə sanga setip beridu. ¹⁷ Silər bir-biringlarni bozək qilmanglar, bəlki Hudayinglardin kərkunglar; qünki Mən bolsam Hudayinglar Pərwərdigardurmən. ¹⁸ Silər Mening bəlgilimilirimni tutup, həkümlirimdə turup, xularoqa əməl qilinglar;

□ **25:12 «xabat yili»** — bu ix tooqrisidiki bəlgilimilərnin, 5-7-ayətlərdin wə izahatlıridin kəring. □ **25:14 «Silər qoxnanglaroqa birnemə setip bərsənglar, yaki qoxnanglardin birnemə setiwalsanglar»** — bu ayəttiki «birnemə» xübhısizki yər-zeminlarni yaki igilikni kərsitidu (13-ayətni kəring).

silər xundak kilsanglar, zeminlarda tinq-aman turisilər. ¹⁹ Xuning bilən zemin silərgə öz mewisini beridu, silər toyqudək yəp, uningda tinq-aman turisilər.

²⁰ Əgər silər: — Mana, bizgə terip həsulni yioixka ijazət berilmisə, yəttinqi yili nemə yəymiz, dəp sorisanglar, ²¹ *silərgə məlum bolsunki*, altinqi yilida üq yilning həsulini bərsun dəp, Mən üstünglərgə bərikitimni «qūx» dəp buyruymən. ²² Wə xundak boliduki, silər səkkizinqi yili teriysilər, əmma tokkuzinqi yilioiqə exip qaloqan kona həsuldin tehiqə yəysilər; xu tokkuzinqi yilioiqə silər kona axliqtin yəysilər.

²³ Yər-zemin setilsa, mənggülük setilmisun, qünki zeminning əzi Meningkidur, silər bolsanglar Mening yenimdiki musapir wə mehman, halas. ²⁴ Silər igə bolidioqan pütkül zeminda yər-zeminning igilirigə uni «kayturuwelix hokuki»ni yaritip berixinglar kerək. ²⁵ Əgər kerindaxliringlardin biri kəmbəoqəllixip, öz miras yerini setiwətkən bolsa, uning yəqin tuoqkini, yəni «həmjəmət xapaətqi»si kelip öz kerindixi satqan yərnəni kayturup setiwalsun. □ ²⁶ Əgər uning heq xapaətqi tuoqkini bolmisa, ləkin u

□ **25:25 «həmjəmət xapaətqi»** — muxu söz ibraniy tilidiki «goel»ning təjmisidur. Təwrattiki nuroqun yərlərdə bu söz tepilidu (məsilən, «Ayup» 19:25ni wə izahatni kəring). Bəzidə «həmjəmət kütquzoquqi» dəp təjimə kəlinidu. Bu söz omumən birsining məlum awariqilikkə uqriqinida, uningə qə tuoqanqilik (həmjəmətlik) kəlip uni kütquzux üqün bədəl tələyioqan kütquzoquqi tuoqkinini bilduridu.

yanduruwelixka keraklik pulni tapalisa, □
 27 Undakta satkiniqqa qanqə yil bolqanlikini
 hesablap, *azadlik yiloiqə* qaloqan yillar uqun
 setiwalqan kixigə muwapik pul berip, öz yerigə
 qaytsun. 28 Lekin əgər u yanduruwelixka
 keraklik pulni tapalmisa, əzi setip bərgən yər
 azadlik yiloiqə aloquqining qolida tursun;
 azadlik yili kəlgəndə yər yər setiwaloquqining
 qolidin qiqsun, öz igisi öz yər-mülkigə qaytsun.

Setip bərgən öylər toqruluk

29 Əgər birsi sepillik xəhərning iqidiki bir tu-
 ralqə əyni satqan bolsa, setip bir yil iqidə
 uni yanduruwelix hokuki bardur. Toluk bir
 yil tūgəp boluqə, yanduruwelix hokuki bar-
 dur. 30 Lekin pütun yil iqidə yanduruwelinmisa,
 sepillik xəhərning iqidiki bu öy nəsildin-nəsilgə
 aloqan kixining qolida bolup, azadlik yili kəlsimu
 yandurulmas.

31 Lekin sepilsiz kəntlərnin öyliri bolsa
 zeminning etizliridək hesablinidu; ularni
 yandurup setiwalqili bolidu; azadlik yili
 kəlgəndə əsli igisinin qoloiqə yandurulidu.

32 Lekin Lawiy xəhərliridə bolsa, Lawiylar
 öz mirasi bolqan xəhərlərdiki öylirini hal-
 isa hərqaqan qayturuwelix hokuki bardur.

□ 33 Lawiylardin biri öylirini, yəni öz mi-

□ 25:26 «**lekin u yanduruwelixka keraklik pulni tapalisa**»
 — ibraniy tilida «u» «uning qoli» degən səz bilən ipadilinidu.

□ 25:32 «**Lawiylarning xəhərliri**» — Israil iqidə Lawiylaroqə
 alahidə has bolqan 48 xəhər bar idi («Qəl.» 35-bab, «Yəxua»
 21-babni kəring).

rasi bolqan xəhərdiki bir öyni kayturuwelix hokuki bar bolsimu, *lekin kayturup almioqan bolsa*, undaq əhwalda u azadliq yili kəlgəndə yandurulidu; çünki Lawiy xəhərlirining öyliri bolsa Lawiylarning Israillarning arisidiki mirasi bolidu. □ ³⁴ Xundak həm bularning xəhərlirining qərisidiki etiz-yərliri bolsa, ularning əbədiy mirasi bolqaqqa, setilsa bolmaydu. □

Qəzlar wə qullar toqruluk bəlgilimilər

³⁵ Sanga qoxna bolqan, qerindaxliringlardin biri kəmbəoqəllixip, öz jenini baqalmay qalsa, sən uni musapir yaki yaqa yurtluq mehmandək yeningda turqozup, uningdin həwər aloqin.

³⁶ Sən uningdin əsüm wə yaki payda almioqin; sən Hudayingdin qorqup, qerindixingni qexingda turuxqa koyoqin. ■ ³⁷ Pulungni uningqa əsümgə bərmə, axlikingnimu payda elix məqsitidə uningqa ətnə bərmigin.

³⁸ Hudayinglar boluxqa, Qanaan zeminini silərgə berixkə silərnə Misir zeminidin qikirip kəlgən Hudayinglar Pərwərdigar Özümdurmən.

□ **25:33** «Lawiylardin biri öylirini... kayturuwelix hokuki bar bolsimu,... u azadliq yili kəlgəndə yandurulidu» — yaki «Əgər Lawiylardin biri baxqa birsidin (yəni baxqa bir Lawiy adəmdin) öz mirasi bolqan xəhiridə bir öyni setiwalsimu, azadliq yili kəlgəndə yandurulidu». Bu ayətning yənə bəzi baxqa tərjimiliri yaki xərhliri uqriximi mumkin. □ **25:34** «... bularning xəhərlirining qərisidiki etiz-yərliri ... setilsa bolmaydu» — bu etizlar ularning hususiy təəllukati əməs, bəlki ularning «kollektip» təəlluki idi. ■ **25:36** Mis. 22:25; Qan. 23:18; Pənd. 28:8; Əz. 18:8; 22:12

39 Əgər sanga qoxna bolóan k erindixing k emb e  llixip,  ezini sanga satsa, uni k uld ek k ulluq hizmitig e salmi o in; ■ 40 b elki u k exingda m edikar yaki musapird ek tursun; azadliq yilio iq e sening hizmitingd e bolsun; 41 andin azad bolup  ezi bil en baliliri k exingdin q ikip,  ez j em etig e yenip berip, ata-bowilirining y er-m ulkiɡ e q aytsun. □ 42 Q unki ular M en  z um Misir zeminidin q ikirip elip k elɡ en k ul-b endilirim boloaqqa, ularni k uld ek setixka yol q oymanqlar. 43 S en ularoa q attik q olluq bil en hojilik k ilmays en, b elki Hudayingdin k ork kin.■ 44 Lekin  ez ungg e k ul yaki ded ek almakqi bolsang, ularni  etraptiki yat  ell erdin xundaq k ul ya ded ek setiwalsang bolidu. 45 Bulardin baxka, aranglarda olturaklaxkan musapirlarning p erz entlirini w e xularning j em etid in, y eni sil er bil en bill e turuwatkan, zemininqlarda tuquloqanlardin q ullar setiwalsanglar bolidu; xuning bil en ular sil erning m ulku nglar bolup q alidu. 46 Sil er muxularni  ez unglardin keyinki baliliringlaroa miras k ilip, ularoa m ul uk boluxka q aldursanglar bolidu; muxularni  ab edgiq e k ul k ilsanglar bolidu; lekin  ez k erindaxliringlar boloaqan Israillar arisida bolsa, bir-biringlaroa q attik q olluq bil en hojilik

■ 25:39 Mis. 21:2; Q an. 15:12; Y er. 34:14 □ 25:41 «**andin k ul** azad bolup  ezi bil en baliliri ... ata-bowilirining y er-m ulkiɡ e q aytsun» — «Mis.» 21:2-6-ay etlard e berilɡ en b elgilimil er boyiq e ibraney k ul alt e yil ixl ep boloaqandin keyin azadliqka q oyup berilixi ker ek. Lekin «azadliq yili» uning ixl exk e ker ek boloaqan alt e yil toxmayla k els e, xu yili u ailisi bil en azadliqka q ikidu.

■ 25:43  f. 6:9; Kol. 4:1

qilmaslikinglar kerək.

⁴⁷ Əgər aranglarda olturuxluk bir musapir yaki yaqa yurtluk beyioan wə uningoa qoxna kerindixing kəmbəoəllixip, özini xu qoxna musapiroa wə yaki xu musapirning məlum bir əwladioa satsa, ⁴⁸ u setiloqandin keyin uningda pul tələp hərlükkə qikix hokuki kalidu; uning aka-ukilirining hərəkaysisi uni hərlükkə setiwalsa bolidu. ⁴⁹ Xuningdək uning taqisi yaki taqisining ooqli wə yaki jəmətidin boləan hərəkaysi yəqin tuqkini uni hərlükkə setiwalsa bolidu; yaki özining qurbi yətsə, pul berip öz-özini hərlükkə setiwalsa bolidu. □ ⁵⁰ Uni setiwalidioan kixi uning hojisi bilən gəplixip setiloan yildin tartip azadlik yilioiqə qanqilik boləanlikini hesablap, setiweliox bahasini yillarning sanioa qarap hesablisun; *hərlük puli hesablasta qulning hojioa ixləxkə kerək boləan qaloan künlirining həkqi «mədikarning ixləgən künliri»*dək hesablandsun. □ ⁵¹ Azadlik yilioa yənə heli yillar bolsa, xuni hesablap, setiloan pulning nisbiti boyiqə hərlük pulini hesablap bərsun; ⁵² əgər azadlik yilioa az yillar qaloan bolsa, uni hesab kilip, qaloan qulluk yillirioa muwapik pulni yandurup bərsun.

⁵³ Bolmisa, qul xu hojisining yenida yillik

□ **25:49 «...özining qurbi yətsə, pul berip öz-özini hərlükkə setiwalsa bolidu»** — demək, hojayini yat əllik bolsa, «Mis.» 21:2-6-ayətlərdiki «qul altə yil ixləp andin azad bolidu» degən bəlgilimə inawətlük bolmaydu. □ **25:50 «... qaloan künlirining həkqi «mədikarning ixləgən künliri»dək hesablandsun»** — demək, qaloan yillarioa mədikarning ix həkqi əlqimi boyiqə pul hesablap təlix kerək.

mədikardək turuxi kerək; uning hojisi sening kəz aldingda uningə qattik qolluk bilən hojilik kılmisun. □

⁵⁴ Əgər kul yukiriki yollar bilən hərlükkə qıqalmisa, azadlıq yili kəlgəndə koyup berilsun — u baliliri bilən qoxulup azad bolidu. ⁵⁵ Qünki Israillarning əzi Manga kul-bəndilərdur; ular Mən Özüm Misir zeminidin qıkirip kəlgən kul-bəndilirimdur. Hudayinglar Pərwərdigar Özümdurmən.

26

Hudaəğa itaətmən boluxning bəht-bərikiti, itaətsizlik kəltüridioğan balay' apətlər

¹ Silər özünqlar üqün heqkandək but yasi-manglar yaki özünqlarəğa heq oyma məbud yaki həykəl-tüwrükni turozuzmanglar yaki ularəğa bax uruxka oyuloğan nəkixlik taxlarni zeminqlarda hərgiz tiklimənglar; qünki Özüm Hudayinglar Pərwərdigardurmən. ■ ² Mening xabat künlirimni tutup, mukəddəs jayimoğa ih-lasmən bolunglar. Mən Pərwərdigardurmən. ■

³ Əgər silər mening bəlgilimilirimdə mengip, əmrlirimni tutup ularəğa əməl kılsanglar, ■

⁴ Mən yeringlarning öz həsulini berip turuxioğa,

□ **25:53** «... uning hojisi sening kəz aldingda uningə qattik qolluk bilən hojilik kılmisun» — demək, Yəhudiylardin biri yaqa yurtluk bir hojayinning qol astida kul bolup ixlisə, qoxna boləğan Yəhudiy qerindaxliri uning həlioğa yetip, uningdin həwər elixi kerək. ■ **26:1** Mis. 20:4; Qan. 5:8; 16:22; Zəb. 97:7 ■ **26:2** Law. 19:30 ■ **26:3** Qan. 28

daladiki dərəhlərninǵ mewisini qikirixioǵa waqtida yamoǵurliringlarni yaǵdurup turimən. ⁵ Xuning bilən haman tepix waǵti üzüm yioǵix pəsligiqə bolidu, üzüm yioǵix waǵti teriloǵu waǵtioǵiqə bolidu; silər neninglarni toyunoǵuqə yəp, öz zemininglarda tinq-aman turisilər. ■ ⁶ Mən zeminoǵa aram-tinqliq ata kilimən, xuning bilən heqkim silərni kərkitalmaydu, aramhuda yetip uhlaysilər; wəhxiy həywanlarni zemindin yokitimən, kiliqmu zemininglardin ötməydu; ■ ⁷ silər düxmənliringlarni qoǵlaysilər, ular aldinglarda kiliqlinip yikilidu. ⁸ Silərdin bəx kixi yüz kixini qoǵlaydu, yüz kixi on mingni qaquridu; düxmənliringlar bolsa aldinglarda kiliqlinip yikilidu. ■ ⁹ Mən silərgə yüzümni qaritip, silərni pərzənt kərgüzüp kəpəytimən, silər bilən baǵliǵan əhdəmni məzmüt turoǵuzimən. ¹⁰ Silər tehiqə uzun saǵlanoǵan kona axliqni yəwatqininglarda, yengi axliq qikidu; yengisi wəjidin konisini qikiriwetisilər. ¹¹ Mən Öz makanimni aranglarda turoǵuzimən wə kəlbim silərdin nəprətlənməydu. ■ ¹² Mən aranglarda mengip silərning Hudayinglar bolimən wə silər Mening həlkim bolisilər. ¹³ Mən silərni Misirda ularning kulliri boluxtin hər kilixka xu zeminidin qikaroǵan Hudayinglar Pərwərdigardurmən; Mən boyunturukunǵlarning asarətlirini sundurup, qəddinglarni tik kilip mangozudum.

■ 26:5 Law. 25:19 ■ 26:6 Ayup 11:18,19 ■ 26:8 Yə. 23:10

■ 26:11 Əz. 37:26; 2Kor. 6:16

14 Həlbuki, əgər silər Manga kulak salmay, bu əmrlərnin həmmisigə əməl qılmay, ■ 15 bəlgilimilirimni taxlap, kəlbənglərdin həkümlirimni yaman kərüp, bərlək əmrlirimni tutmay, əhdəmni buzsanglar, 16 Mənmü bəxəngləroğa xü ixlərnü qüxürimənki, — Mən silərgə wəhimə selip, kəzünglərnü kor qilidioğan, jəninglərnü zəipləxtüridioğan sil-wəbə kesili, kəzik kesilini bəxəngləroğa qüxürimən. Silər urukunglərnü bikar qeqip-teriysilər, qünki düxmənliringlər üni yəp kətidü.

17 Mən yüzümni silərgə kərxü kilimən, xuning bilən silər düxmənliringlərdin urulup kəqidioğan bolisilər; silərnü əq kərgüqilər üstünglərdin həkümranlik qilidü; həcqim silərnü kəoqlimisimü, kəqisilər. ■

18 Bulərdin həcq ibrət əlməy, bəlki Manga yənə kulak salmisanglar, Mən günəhliringlər tüpəylidin silərgə boləğan jəzəni yəttə həcşə əqirlitimən, 19 küq-həywənglərdin boləğan həkəwurluqinglərnü sundurimən; əsminglərnü təmürdək qilip, yeringlərnü mistək qiliwetimən; □ 20 əjir-jəpəyinglər bikəroğa kətidü, yeringlər həcşul bərməydu, dələdiki dərəhlərgə mēwə qüxməydu.

21 Əgər yənə Mən bilən kərxü məngsanglar, xundəqlə Manga kulak salmisanglar, Mən günəhliringləroğa ləyik bəxəngləroğa qüxidioğan

■ 26:14 Kən. 28:15; Yioq. 2:17; Məl. 2:2 ■ 26:17 Pənd. 28:1 □ 26:19 «... əsminglərnü təmürdək qilip, yeringlərnü mistək qiliwetimən» — demək, əsməndin həc-yəqin qüxməydu həcndə bəlkim ulərnin dūəliri əsməndin yükiriəqə ətməydu, yər süsüz bolup intəyin kəttiklaxip bolidü.

waba-külpətlərni yənə yəttə həssə eoqirlitimən.

²² Aranglaroqa silərni baliliringlardin juda kilidioqan, qarpayliringlarni yokitidioqan, silərni azlitidioqan yawayi haywanlarni əwətimən; yol-koqiliringlar adəmzatsiz qəldək bolup qalidu. ²³ Silər bu ixlar arkilik ibrət-tərbiyə

almay, bəlki yənila Manga qarxi mangsanglar, ²⁴ Mənmü silərgə qarxi mengip, gunahinglar tüpəylidin boləqan jazani yənə yəttə həssə eoqirlitip, Mən Özüm silərni urimən; ■

²⁵ üstünglaroqa əhdəmni buzoqanlikning intikamini alidioqan kiliq qüxürimən; xuning bilən silər xəhərlərgə yioqiliwalisilər, Mən aranglaroqa waba qüxürimən; xuning bilən silər düxmənlərnin qolioqa qüxisilər. ²⁶ Silərgə yələnqük boləqan axlikni qurutiwetimən; on ayal bir bolup bir tonurda nan yekip, namlarni silərgə tarazida tartip beridu, əmma buni yegininglar bilən toymaysilər. □

²⁷ Əgər bulardin heq ibrət almay, manga qulak salmisanglar, bəlki manga qarxi mangsanglar, ²⁸ Mənmü kəhr bilən silərgə qarxi mangimən; Mən, yəni Mən Özüm gunahliringlar tüpəylidin jaza-tərbiyini yənə yəttə həssə eoqirlitip qüxürimən. ²⁹ Xuning bilən silər

■ **26:24** 2Sam. 22:27; Zəb. 18:26-27 □ **26:26 «silərgə yələnqük boləqan axlikni qurutiwetimən; ...»** — sözmusəz tərjimə qiləqanda «Mən silərnin «nan həsa»nglarni sunduriwətkinimdə, ...». «Yələnqük» degən səz ibraniy tilida adəttə «tayaq» yaki «həsə»ni bildüridu. Mumkinqiligi barki, qədimki zamanlarda Yəhüdiy həlqi öz namlirini bir tayaqta (zihqa etküzgəndək) kətürüp mangatti. Omumən, mənisi bizning tərjimə qiləqinimizdək bolsa kerək.

oʻqulliringlarning gəxi wə qizliringlarning gəxini yəysilər; ■ ³⁰ xundakla Mən qurbanlik «yukiri jay»liringlani wəyran qilip, «kün tüwrük»liringlarni sundurup, əlükliringlarni sunuq butliringlarning üstigə taxliwetimən; Mening qəlbim silərdin nəprətlinidu. □ ■

³¹ Mən xəhərliringlarni wəyran qilip, mukəddəs jayliringlarni harab qilip, *qurbanliqinglarning* huxbuytirini yənə purimaymən; ³² zeminni həlakətkə elip barimən; uningda olturaqlaxқан düxmənliringlar bu əhwaləqə həyranuhəs qalidu. ³³ Siləрни əlləring arisiqə taritip, kəyninglardin qiliqni suqurup qoqalaymən; xuning bilən zeminglar wəyran bolup xəhərliringlar harab qilinidu. ³⁴ U

wəqəttə, silər düxmənliringlarning zeminida turuwatqininglarda, zemin wəyranə boləqan barlik künlərdə, zemin əz xabat künliridin səyünidu; u zamanda zemin dər wəqə aram elip əz xabatliridin səyünidu. ■ ³⁵ Əzi wəyranə bolup turəqan barlik künliridə u aram alidu, yəni silər uningda turuwatqan wəqəttiki xabat künliringlarda həq almioqan aramni əmdi alidu.

³⁶ Aranglardin qutulup qəloqanlar bolsa, ular düxmənləring zeminlirida turəqinida

■ **26:29** Qan. 28:53; 2Pad. 6:28; Yioq. 4:10 □ **26:30** «yukiri jaylar» — Israil wə Yəhuda uzundin beri taq qoqkili qatarlik jaylarda hərhil butlarəqə qoqunup, hətta axu jaylarda «insan qurbanlik»larni qilip kəlgən («Əz.» 16:21, 20:28 qatarliqlarni kəring). «**kün tüwrük»liringlarni**» — «kün tüwrük»lər bəlkim kungə qoqunuxqə munasiwətlik but-həyqəllər boluxi mumkin. Bəxqə birhil tərijimisi: — «isriqdanliringlarni».

■ **26:30** 2Tar. 34:7 ■ **26:34** Law. 25:2

kengüllirigə yürəkzadilik salimən, xuning bilən ular qüxkən bir yopurmakning xəpisini anglisa kiliqtin kaçqandək kaçidu; heqkim koqlimisimu yikilip qüxidu.³⁷ Gərqə heqkim ularni koqlimisimu, dərwəkə kiliqtin yikitiqandək ular bir-birining üstigə putlixip yikilidu; silərdə düxmənliringlaroqa qarxi turəudək küq qalmaydu.³⁸ Əlləning arisida həlak bolisilər, düxmənliringlarning zemini siləрни yəp ketidu.³⁹ Aranglardin qutulup qaloqanliri bolsa öz rəzilliki tūpəylidin düxmənliringlarning zeminida zəiplixidu; wə ata-bowilirining rəzillikidimu yürüp, xular zəipləxkəndək ularmu zəiplixidu.□

Gunahlarıni ikrar kilip nijat tepix

⁴⁰ Həlbuki, ular əzi qiloqan rəzilliki bilən ata-bowilirining sadir qiloqan rəzillikini, Manga yüz ərüp asiylik qiloqinini, xundakla ularning Manga qarxi turup mangoqinini boynioqa alidu, □ ⁴¹ xuningdək Mening ularoqa qarxi mangoqinimoqa, xuningdək ularni düxmənlirining qolioqa tapxuroqinimoqa ikrar bolidu. Xunga əgər u waqıtta ularning hətnisiz

□ **26:39 «ata-bowilirining rəzillikidimu yürüp, xular zəipləxkəndək ularmu zəiplixidu»** — yaki «əzlidiridiki, xundakla ata-bowilirining rəzillikidə yürüp zəiplixidu». □ **26:40 «... Manga qarxi turup mangoqinini boynioqa alidu»** — xu ayətning kizik bir yeri xuki, uningda enik həlda həlkəning birla qong rəzilliki, birla qong asiyliki kərsitilgəndək turidu. Qaysi «birla gunah» desək, jawab xübhisizki, Injilda tepilidu — u bolsimu, öz Qutkuzoquqi-Məsihiğini rət kilixtin ibarət.

kengli tōwən qilinip, öz qəbihlikining jazasini qobul qilsa, ⁴² undaқта Mən Yaqub bilən baqlioqan əhdəmnini yad qilib, Ishaq bilən baqlioqan əhdəmnini wə Ibrahim bilən baqlioqan əhdəmnini esimgə kəltürimən, zeminnini yad qilimən. ⁴³ Qünki zemin ulardin taxlinip, ularsiz bolup harabə turoqan waqıtta, xabat künliridin sōyünidu; ular bolsa öz qəbihlikining jazasini qobul qilidu; səwəbi dəl xuki, ular Mening həkümlirimni taxlidi, bəlgilimilirimni qəlbidin yaman kərgənidi.

⁴⁴ Həlbuki, xundaq bolsimu, ular öz düxmənlirining zeminida turoqinida Mən ularni taxlimaymən yaki ularqa əqlük qilmaymən, xuningdək ular bilən baqlioqan əhdəmnini buzmaymən, ularni yokaqmaymən; qünki Mən Özüm ularning Hudasi Pərwərdigardurmən.

■ ⁴⁵ Mən bəlki ularni dəp, ularning Hudasi boluxqa əllərnin kəzi aldida Misir zeminidin qiqirip kəlgən ata-bowiliri bilən baqlaxqan əhdəmnini esimdə tutimən. Mən Pərwərdigardurmən.

Hulasə

⁴⁶ Pərwərdigar Musani wasitə qilib, Sinay teqida əzi bilən Israillarning otturisida bekitkən həkümlər, bəlgilimilər wə qanunlar mana xular idi.

27

Qoxumqə qisim — Qəsəm bilən Hudaqə ataloqan kixilər toqiruluk

¹ Pərwərdigar Musaqa səz qilip mundak dedi:

² Sən Israillaroqə mundak degin: — Əgər birsi pəwqul'addə bir qəsəm qilip məlum kixining jenini Pərwərdigarqə atioqan bolsa, undaqta xu kixigə sən bekitkən jenining qimmitining nərhi təwəndikidək bolidu; □ ³ Yexi yigirmə bilən atmixning arilikida boləqan ər kixi bolsa, sən tohtididoqan qimmiti muqəddəs jaydiki xəkəlning əlqəm birliki boyiqə bolsun; uning qimmiti əllik xəkəl kümüxkə tohtitilsun. □ ⁴ Ayal kixi bolsa, aranglarda tohtitiloqan qimmiti ottuz xəkəl bolsun. ⁵ Əgər yexi bəx bilən yigirmining arilikida bolsa, ərkək üqün tohtitilidoqan qimmiti yigirmə xəkəl bolup, ayal kixi üqün on xəkəl bolsun. ⁶ Əgər yexi bir ay bilən bəx yaxning arilikida bolsa, tohtitilidoqan qimmiti oqul bala üqün bəx xəkəl, qiz bala üqün üq xəkəl kümüx

□ **27:2 «sən bekitkən jenining qimmitining nərhi təwəndikidək bolidu»** — xübhisizki, muxu yərdə «sən» bax kaqin yaki bu ixqa məs'ul boləqan kaqinni kərsitidu. □ **27:3 «muqəddəs jaydiki xəkəlning əlqəm birliki»** — xübhisizki, pütkül əl üqün əzgərməs əlqəm bolsun dəp muqəddəs jayda saqlaklik, muqim bekitilgən birnəqqə hil əlqəmlərdin biri boluxi kerək. «Xəkəl» kümüxning (yaki altunning) əlqimi bolup, adətə 11.4 gram ətrapida boluxi mumkin. «... **Uning qimmiti əllik xəkəl kümüxkə tohtitilsun**» — ibraniy tilida «sən... uning qimmitini tohtitip bərgin» deyilidu. Biz uni «...uning qimmiti ... tohtitilsun» dəp məjhul xəkildə aldük. Keyinki ayətlərdimu biz xu ibarini «məjhul xəkil»də ipadilidük.

bolsun. ⁷ Əgər atmix ya uningdin qongraq yaxtiki kixi bolsa, tohtitilidioğan kimmiti ər kixi üqün on bəx xəkəl, hotun kixi üqün on xəkəl bolsun.

⁸ Əgər birsi tohtitilöğan kimmitini töləxkə kurbı yətmisə, u özini kahinning aldida tək kilsun; kahin uning kimmitini bekitsun. Kahin kəsəm kılöuqining əhwalioğa qarap uning kimmitini tohtitip bərsun.

Qoxumqə kışim — kəsəm üqün Hudaöa ataloğan haywanlar toşruluk

⁹ Əgər birsi kəsəm kilip Pərwərdigaröa kurbanlik boluxka layik bolidioğan bir haywanni uningöa atioğan bolsa, undakta xundak haywanlar Pərwərdigaröa atap mutlək mukəddəs sanalsun; □ ¹⁰ haywan naqar bolsa uning ornioğa yahxini yaki yahxining ornioğa naqirini tegixixkə yaki ornioğa baxkisini almxturuxka hərgiz bolmaydu. Mubada atioquci u haywanning ornioğa yənə bir haywanni yənggüxliməkqi bolsa, Awwalkisi bilən ornioğa əkəlginining hər ikkisi mukəddəs sanalsun. ¹¹ Əgər haywan Pərwərdigaröa ataloğan kurbanlikka layik bolmaydioğan bir «napak» haywan bolsa, undakta u haywanni kahinning aldioğa elip kəlsun; ¹² andin kahin

□ **27:9 «Pərwərdigaröa atap mutlək mukəddəs sanalsun»** — demək, kurbanliklaröa layik bolöğan haywanlar kəsəm bilən Hudaöa ataloğan bolsa, keyin ularni pul tölöp kaytuwelixka heq bolmaydu. U yaki kurbanlik bolidu yaki Hudaöa wakalitən turoğan kahin-lawiylaröa tegidu.

ëzi uning yahxi-yamanlikioa qarap kimmitini tohtatsun; kañin kimmitini kanqə tohtatkan bolsa xundak bolsun.

¹³ Əgər igisi pul tölöp haywanni qayturuwlmakqi bolsa, tohtitiloan kimmitigə yənə uning bəxtin birini qoxup bərsun.

Qəsəm üqün Hudaəa ataloan əylər toojruluk

¹⁴ Əgər birsi Pərwərdigarəa muqəddəs bolsun dəp əyini uningəa atap muqəddəs kilsa, kañin uning yahxi-yamanlikioa qarap kimmitini tohtatsun; kañin uning kimmitini kanqə tohtatkan bolsa, xu kimmiti inawətlik bolidu. ¹⁵ Keyin əgər əyni atioquqi kixi uni qayturuwalmakqi bolsa, u tohtitiloan kimmitigə uning bəxtin birini qoxup bərsun; andin əy yənə uning bolidu.

Qəsəm üqün Hudaəa ataloan yər-etizlar toojruluk

¹⁶ Əgər birsi öz mal-mülki boləan etizlikning bir kismini Pərwərdigarəa atap muqəddəs kilsa, kimmiti uningəa kanqilik uruk terilidionanlikioa qarap tohtitilsun; bir homir arpa uruki ketidionan yər bolsa, kimmiti əllik xəkəl kümüxkə tohtitilsun. □ ¹⁷ Əgər birsi «azadlik

□ **27:16 «Etizlikni Pərwərdigarəa atap muqəddəs kilix»** — bu ix bəlkim etizlikni Hudaning wəkilliri, yəni kañin-lawiylarəa tapxurux idi; xundak bolsa, ular xu etizlikning paydisini yilmu-yil alaytti; yaki bolmisa atioquqi kixi əzi kañin tərpidin tohtitiloan pulini biwasitə kañin-lawiylarəa tapxuratti. «**homir**» — «homir»ning əsliy mənisi «exək kətürəligüdək yük» bolup, təhminən 220-300 litr.

yili»din tartip öz etizlikini mukəddəs kilsa, sən qanqə tohtatsang xu bolsun. □ ¹⁸ Lekin əgər birsi «azadlıq yili»din keyin öz etizlikini mukəddəs kılğan bolsa, kaħin kelidiğan azadlıq yiliqiğə qanqilik yillar qaloğanlıqini hesablap kimmitini tohtatsun. Ətüp kətkən yillaroğa qarap toluk baħadin muwapıq pul keməytilsun.

¹⁹ Əgər birsi öz etizlikini mukəddəs kılğandın keyin pul tələp uni qayturuwalmıqı bolsa, u sən tohtatqan kimmitigə yənə uning bəxtin birini qoxup bərsun; xuning bilən etizlik uning öz qoliğa qaytidu.

²⁰ Əgər u pul berip etizlikni qayturuwalmığan bolsa yaki baxqa birsigə setip bərgən bolsa, keyin xu etizlikni qayturuwelixka bolmaydu, □ ²¹ Bəlkı azadlıq yili kəlgəndə etizlik «ıgısigə qayturulıdiğanda» u mutlək beıixlanğan yərgə ohxax, Pərwərdigarğa atap mukəddəs

□ **27:17** «... sən qanqə tohtatsang xu bolsun» — bu ayəttiki «sən» xübhısizki, əyni waqıttiki kaħinni kərsitidu. «azadlıq yillidin tartip» hesablığan baħa bolsa qokum yukiriki 16-ayət boyıqə qanqə homir uruk qeqillidiğan bolsa, uning əllik həssisi (toıprırak, 49 həssisi) bolğan xəkəl bolıdu, degən kərsətmə bilən hesablınidu. 18-19-ayəttə baxqa əħwallar kərsitilidu. □ **27:20** «... yaki baxqa birsigə setip bərgən bolsa,...» — «yaki» degənnıng baxqa bir hil tərjimisi: «birak». «**baxqa birsigə setip berix**» — bəlkim ixlitix hokukini baxqa birsigə setix. Bəzi xərħqilər muxu yərnı «baxqa birsigə satquı»ni etizlikka məs'ul kaħinni kərsitidu, dəp qaraydu.

qilinip, miras hokuki kahinoqa otidu.□

²² Əgər birsi setiwaloqan əmma öz mirasi bolmioqan bir parqə yər-etizni Pərwərdigarqə atəp muqəddəs qiloqan bolsa, ²³ kahin azadliq yilioiqə qaloqan yilni hesablap, qimmitini tohtatsun. Andin u küni xu kixi tohtitiloqan qimmitini Pərwərdigarqə muqəddəs qiloqan nərsə süpitidə kəltürsun. ²⁴ Ləkin azadliq yili kəlgəndə, etizliq kimdin elinoqan bolsa, xu kixigə, yəni əslidiki igisigə qayturup berilsun.

²⁵ Sən tohtitidoqan barliq qimmətlər bolsa həmixə muqəddəs jaydiki xəkəlning əlqəm birliki boqiqə hesablanun; bir xəkəl yigirmə gərahqa barawər bolidu.■

Tunji tuquloqinini Hudaqə bədəl tələp qayturuwelix

²⁶ Ləkin qarpayning tunji balisi tunji bala boləqanliki səwəbidin əslidinla Pərwərdigarqə atilidoqan boləqəqə, kala bolsun, qoy-əqkə bolsun heqkim uni «Hudaqə atəp» muqəddəs qilmisun; qünki u əslidə Pərwərdigarning idi. ■

²⁷ Əgər u napak bir haywandin tuquloqan bolsa, igisi sən tohtatqan qimmətkə yənə uning bəxtin birini qoxup berip, andin əzigə qayturuwalsun;

□ **27:21 «mutlək beoixlanoqan yərgə ohxax»** — «mutlək beoixlanoqan» ibraniy tilida «hərəm» degən səz bilən ipadilidun. Bu səz adəttə Hudaqə mutlək ataloqan nərsining heqqandəq adəmgə təwə bolmaydioqanliqini bildüridu. Gəhi əhwalda «hərəm» dəp bekitilgən (Hudaqə mutlək ataloqan) nərsilər pütünləy wəyran qilinixi kerək. ■ **27:25** Mis. 30:13; Qel. 3:47; Əz. 45:12 ■ **27:26** Mis. 13:2; 22:29; 34:19; Qel. 3:13;

lekin əgər igisi uni özige kayturuwalmaymən desə, bu haywan sən tohtatқан kimmətkə setilsun.□

Pərwərdigarəya mutlək ataloğan nərsilər toşıruluk

²⁸ Əgər birsi Pərwərdigarəya öz melidin, adəm bolsun, haywan bolsun yaki miras yeri bolsun, Pərwərdigarəya mutlək ataloğan bolsa, undaқ nərsə hərgiz setilmisun yaki bədəl tələx bilənmü kayturulmisun. Pərwərdigarəya mutlək ataloğan hərnərsə bolsa «əng mukəddəslərninğ biri» həsablinip, uningəya has bolidu. ■

²⁹ Əgər bir adəm Hudaəya mutlək has ataloğan bolsa, undaқта uning üçün bədəl berilip, kayturuwelinixқа hərgiz bolmaydu; u qoқum öltürülüxi kerək.□

□ **27:27 «...igisi sən tohtatқан kimmətkə yənə uning bəxtin birini qoxup berip,...»** — bu ayəttiki «sən» xübhisizki, əyni waқittiki kaқinni kərsitidu. «... **bu haywan sən tohtatқан kimmətkə setilsun**» — «Mis.» 34:19-20-ayətnimu kərüng. Birinğı bəgilimə qəl-bayawanda boləyan waқitta inawətlilik idi, bu ikkinğı bəgilimə bolsa zeminəya kirgəndin keyin inawətlilik bolatti. ■ **27:28** Yə. 6:18; 7:13-26. □ **27:29 «u öltürülüxi kerək»** — Huda Əzi bir nərsini «bu Manga «hərəm» (mutlək ataloğan) bolsun» degən bolsa, adəttə xu nərsə yirginqlilik bolup, həlakətkə layiқ idi. «Hərəm» degən sөz «yoқitix kerək boləyan» degən mənide. Birnəqqə misallar təwəndiki ayətlərdə tepilidu: — «Mis.» 22:20, «Qəl.» 18:14, 21:2-3, «Қan.» 13:15, «Yəxua» 6:17-18, 21. Bəzidə «hərəm» Hudaəya ataloğan esil, yahxi nərsinimu kərsitidu.

«Ondin biri» օւր թողան ուրսիւրնի կայտոււելի տօղրուկ

³⁰ Yər-zemindin qıkkən həmmə həsulning ondin biri boləjan օւր թոլսա, yərning danlık ziraətliri bolsun yaki dərəhlərnıng mewisi bolsun, Pərwərdigarningki bolıdu; u Pərwərdigarəja mukəddəs kılınəandur. □ ³¹ Bırsi öz օւրılıridin məlum bırnərsini bədəl berip kայտuրuwalmaqci bolса, u xuningəja yənə unıng kımmitining bəxtin birini koxup berip, kայturuwalsun.

³² Kala yaki koy-əqkə padısidin elinidəjan օւր թոլսա padıqining tayiki astidin ət küzülgən həywanlardın hər onıngisi bolsun; Pərwərdigarəja atilip mukəddəs kılınəini xu bolsun. ³³ Həqkim unıng yahxi-yamanlıkəja kərimısun wə yaki unı almaxturmisun; əgər unı almaxturımən desə, Awwalkisi bilən ornəja almaxturułəjan hər ikkisi mukəddəs sanalsun; u hərgiz bədəl tölüp kայturuwelinmisun.

³⁴ Pərwərdigar Sinay teqida Musəja tapıləjan, Israillərə tapxurux kerək boləjan əmrlər mana xular idi.

□ **27:30 «... həmmə həsulning ondin biri boləjan օւր»** — «օւր» degən söz muxu yərdə Hudaəja ataləjan, məhsulatlardın ondin birini kərsitidu. **«danlık ziraətliri»** — ıbraniy tilida «danlırı».

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5